

UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA
ODDELEK ZA BIBLIOTEKARSTVO, INFORMACIJSKO ZNANOST
IN KNJIGARSTVO

**ZAPOSLOITVENE MOŽNOSTI DIPLOMIRANIH BIBLIOTEKARJEV
GLEDE NA TRENDE RAZVOJA STROKE IN DRUŽBE**

MAGISTRSKO DELO

Mentor: doc. dr. Jože Urbanija

Maja Božič

Ljubljana, 2008

KLJUČNA DOKUMENTACIJSKA INFORMACIJA

Ime in PRIIMEK: **Maja BOŽIČ**

Naslov magistrskega dela: Zaposlitvene možnosti diplomiranih bibliotekarjev glede na trende razvoja stroke in družbe

Kraj: Ljubljana

Leto: 2008

Število listov: 120, število slik: 31, število preglednic: 40

Število prilog: 4, število strani prilog: 14

Število bibliografskih opomb: 99

Mentor: doc. dr. Jože Urbanija

UDK 023.5:005.953+316.43(043.2)=163.6

Ključne besede: knjižničarji, knjižničarstvo, informatika, založništvo, zaposlovanje, izobraževanje, razvoj

Izvleček:

V nalogi so analizirane možnosti zaposlovanja slovenskih diplomiranih bibliotekarjev. Na podlagi dostopnih statističnih podatkov o zaposlenih v knjižnicah in o številu iskalcev zaposlitve z izobrazbo univerzitetni diplomirani bibliotekar, so analizirane možnosti zaposlovanja v stroki. Knjižnice ne bodo zmogle zaposliti vseh novih diplomantov, saj trendi družbe zahtevajo zviševanje produktivnosti in zniževanja stroškov tudi v javnih knjižnicah. Kljub pričakovanemu valu upokojevanj v obdobju 2010-2020 in potrebam knjižnic po novih delovnih mestih, bo delovnih mest za vse formalno izobražene bibliotekarje premalo. Kot kažejo podatki Zavoda RS za zaposlovanje, je imelo v letu 2006, 88 % diplomantov težave pri iskanju zaposlitve. Predstavljeni so rezultati anket izvedenih med vodji knjižnic, informatiki in založniki, ki podajajo nizke možnost zaposlovanja novih diplomantov. Četudi je študij bibliotekarstva posodobljen skladno z bolonjskimi načeli, ponuja realne možnosti za zaposlovanje izven knjižnic le drugostopenjski program založniških študij.

KEY WORD DOCUMENTATION

First and LAST name: Maja BOŽIČ

Title: Employment possibilities of librarianship graduates based on trends of society and librarianship

Place: Ljubljana

Year: 2008

Number of pages: 120, number of pictures: 31, number of tables: 40

Number of appendixes: 4, number of pages of appendix: 14

Number of citations: 99

Supervisor: doc. dr. Jože Urbanija

UDC 023.5:005.953+316.43(043.2)=163.6

Keywords: librarians, librarianship, information science, employment, education, publishing, development

Abstract:

The work analyzes employment possibilities for Slovenian graduates of librarianship. The possibilities of employment in the field are analyzed upon the accessible statistical data of library staff and unemployed librarians. Libraries will not manage to employ all new graduates, considering the general trend in society to increase productivity and lower costs in public libraries. Despite the expected wave of retirements in the 2010-2020 period and the need of libraries for more professionals, new positions for library graduates will not meet the demands. Statistical data of the Employment service of Slovenia for the year 2006 shows that 88% of new graduates had trouble finding suitable, not necessary social safe, employment. The results of three separate questionnaires are presented: between Slovenian head librarians, people employed in information field and publishing houses. They show only 75% possibility for employment of new graduates. The librarianship study program has been updated according to the Bologna declaration, yet it offers few new career possibilities, mostly in publishing.

KAZALO VSEBINE

str.

KLJUČNA DOKUMENTACIJSKA INFORMACIJA.....	2
KEY WORD DOCUMENTATION	3
KAZALO VSEBINE	4
KAZALO SLIK.....	6
KAZALO PREGLEDNIC	6
KAZALO PRILOG.....	7
KRATICE in SLOVAR IZRAZOV	8
ZAHVALA	10
1 UVOD	11
1.1 TRENDI RAZVOJA DRUŽBE.....	12
1.2 TRENDI RAZVOJA STROKE.....	14
2 TRENDI MOŽNOSTI ZAPOSLOVANJA BIBLIOTEKARJEV	21
2.1 TRENDI MOŽNOSTI ZAPOSLOVANJA BIBLIOTEKARJEV V SLOVENIJI.....	21
2.1.1 Obstoječe zaposlitvene možnosti	27
2.2 TRENDI MOŽNOSTI ZAPOSLOVANJA BIBLIOTEKARJEV IZVEN SLOVENIJE (EU, MEDNARODNE ORGANIZACIJE).....	27
2.2.1 Obstoječe zaposlitvene možnosti	27
2.3 ALTERNATIVNE BIBLIOTEKARSKE ZAPOSLOTVE	28
2.3.1 Obstoječe zaposlitvene možnosti	31
3 RAZISKOVALNI VPRAŠANJI IN RAZISKOVALNE HIPOTEZE	37
4 RAZISKOVALNA METODA	39
5 KNJIŽNIČNI KADER V SLOVENSKIH KNJIŽNICAH V OBDOBJU 1997-2006	40
5.1 ŠTEVILO KNJIŽNIC.....	41
5.2 REGIONALNA PORAZDELITEV KNJIŽNIC (BREZ UPOŠTEVANJA ŠOLSKIH KNJIŽNIC)	42
5.3 IZOBRAZBA ZAPOSLENIH PO TIPIH KNJIŽNIC.....	42
5.3.1 Splošne knjižnice.....	44
5.3.2 Visokošolske knjižnice.....	44
5.3.3 Specialne knjižnice	45
5.3.4 Nacionalna knjižnica	46
5.3.5 Šolske knjižnice.....	47
5.4 IZOBRAZBA ZAPOSLENIH GLEDE NA STATISTIČNE REGIJE (BREZ UPOŠTEVANJA ŠOLSKIH KNJIŽNIC).....	47
5.5 VRSTE ZAPOSLOTIV V SLOVENSKIH KNJIŽNICAH V LETU 2006 (BREZ UPOŠTEVANJA ŠOLSKIH IN SPECIALNIH KNJIŽNIC)	51
6 STAROSTNA IN IZOBRAZBENA STRUKTURA ZAPOSLENIH V SLOVENSKIH KNJIŽNICAH.....	52
6.1 METODOLOGIJA IZVEDBE ANKETE	52
6.2 ODZIVNOST ANKETE GLEDE NA TIP KNJIŽNIC	52
6.3 REZULTATI ANKETE	54
6.3.1 (Ne)samostojnost anketiranih knjižnic.....	54
6.3.2 Okolje anketiranih knjižnic	55
6.3.3 Znanje univerzitetno diplomiranih bibliotekarjev v anketiranih knjižnicah.....	56
6.3.3.1 Licenca COBISS	56
6.3.3.2 Ocena znanja univerzitetno diplomiranih bibliotekarjev	57
6.3.3.3 Ocena potrebnega znanja univerzitetno diplomiranih bibliotekarjev.....	58

6.3.4	Vloga vodje knjižnice pri kadrovanju v anketiranih knjižnicah	60
6.3.5	Zamenjave kadra v anketiranih knjižnicah do leta 2010	60
6.3.6	Vrste novih zaposlovanj v anketiranih knjižnicah	61
6.3.7	Preferenčna izobrazba pri novih zaposlovanjih v anketiranih knjižnicah	61
6.3.8	Honorarna dela v anketiranih knjižnicah	63
6.3.9	Izobrazbena in starostna struktura strokovnega kadra v anketiranih knjižnicah	63
6.3.10	Izobrazbena struktura vodij knjižnic	67
7	SPREMEMBE NA PODROČJU FORMALNEGA IZOBRAŽEVANJA BIBLIOTEKARJEV (BOLONJSKA DEKLARACIJA)	68
7.1	ZGODOVINSKI PREGLED IZOBRAŽEVANJA BIBLIOTEKARJEV V SLOVENIJI	68
7.2	PRIMERJAVA DOSEDANJIH IN BOLONJSKIH ŠTUDIJSKIH PROGRAMOV	71
7.2.1	Analiza obstoječih metodologij primerjav bibliotekarskih študijskih programov	71
7.2.2	Opis metodologije primerjave študijskih programov	75
7.3	GLAVNE ZNAČILNOSTI DOSEDANJEGA ŠTUDIJSKEGA PROGRAMA	76
7.3.1	Predmetnik na enopredmetni dodiplomski stopnji	76
7.3.2	Predmetnik na podiplomski stopnji	79
7.4.1	Predmetnik na prvi stopnji	83
7.4.2	Predmetnik na drugi stopnji	86
7.5	BOLONJSKI ŠTUDIJ BIBLIOTEKARSTVA - ZAKLJUČKI	88
8	ZAPOSLOTIVENE MOŽNOSTI NA PODROČJU BIBLIOTEKARSTVA	94
8.1	TRENDI GIBANJA ŠTEVILA ISKALCEV ZAPOSLOTITVE PRIJAVLJENIH NA ZRSZ Z IZOBRAZBO UNIVERZITETNI DIPLOMIRANI BIBLIOTEKAR/KA	94
8.2	ANALIZA OGLASOV ZA PROSTA DELOVNA MESTA - TRENDI GIBANJA ŠTEVILA RAZPISANIH DELOVNIH MEST ZA UNIVERZITETNO DIPLOMIRANE BIBLIOTEKARJE V OBDOBJU 2000-2006	96
9	ZAPOSLOTIVENE MOŽNOSTI NA PODROČJU INFORMATIKE	97
9.1	ANALIZA OGLASOV ZA PROSTA DELOVNA MESTA INFORMATIKOV	98
9.2	ANKETA MED INFORMATIKI	100
10	ZAPOSLOTIVENE MOŽNOSTI NA PODROČJU ZALOŽNIŠTVA	104
10.1	ANKETA MED ZALOŽNIKI	104
11	RAZPRAVA	108
12	POVZETEK in SUMMARY	114
12.1	POVZETEK	114
12.2	SUMMARY	115
13	VIRI	117

KAZALO SLIK

	str.
Slika 1: Zneane alternativne bibliotekarske zaposlitve	36
Slika 2: Število visokošolskih knjižnic v obdobju 1997-2006	41
Slika 3: Število specialnih knjižnic v obdobju 1997-2006	42
Slika 4: Regionalna porazdelitev slovenskih knjižnic (brez šolskih knjižnic) v letu 2006	42
Slika 5: Gibanje števila zaposlenih v splošnih knjižnicah v obdobju 2001-2006	44
Slika 6: Gibanje števila zaposlenih v visokošolskih knjižnicah v obdobju 2001-2006	45
Slika 7: Gibanje števila zaposlenih v visokošolskih knjižnicah v obdobju 2001-2006	46
Slika 8: Gibanje števila zaposlenih v nacionalni knjižnici v obdobju 2001-2006	46
Slika 9: Razporeditev formalno izobraženega kadra v slovenskih splošnih, visokošolskih, specialnih in nacionalni knjižnici po regijah v letu 2006	48
Slika 10: Število zaposlenih v slovenskih splošnih, visokošolskih, specialnih in nacionalni knjižnici po statističnih regijah v letu 2006 po regijah	48
Slika 11: Delež formalno izobraženega kadra v slovenskih splošnih, visokošolskih, specialnih in nacionalni knjižnici po statističnih regijah v letu 2006 glede na število vseh knjižničnih delavcev v posamezni regiji (v %)	49
Slika 12: Potrebe po licenci COBISS za diplomante bibliotekarstva	57
Slika 13: Vloga vodje knjižnice pri kadrovanju	60
Slika 14: Preferenčna izobrazba pri novih zaposlovanjih	61
Slika 15: Starostna struktura strokovnega kadra	63
Slika 16: Delež v knjižnicah zaposlenih univerzitetno diplomiranih bibliotekarjev glede na slovenske statistične regije	65
Slika 17: Izobrazba vodij knjižnic	67
Slika 18: Štiri področja bibliotekarstva in informacijske znanosti s podpodročji	74
Slika 19: Delež obveznih in izbirnih obveznosti študentov na posameznih programih	89
Slika 20: Način dela pri različnih študijskih programih bibliotekarstva	90
Slika 21: Prijava novih iskalcev zaposlitve z izobrazbo univ. dipl. bibl na ZRSZ v obdobju 2000-2006	94
Slika 22: Delež prijav novih iskalcev zaposlitve z izobrazbo univ. dipl. bibl. na ZRSZ v obdobju 2000-2006 glede na število diplomantov v istem obdobju	95
Slika 23: Prijava novih iskalcev zaposlitve z izobrazbo univ. dipl. bibl na ZRSZ po območnih enotah ZRSZ v obdobju 2000-2006	95
Slika 24: Potrebe ZRSZ po delavcih z izobrazbo univ. dipl. bibl. v obdobju 2000-2006	96
Slika 25: Potrebe ZRSZ po delavcih z izobrazbo univ. dipl. bibl. po območnih enotah ZRSZ v obdobju 2000-2006	96
Slika 26: Področja informatike podjetij anketirancev	101
Slika 27: Kdo izobražuje informatike in kakšna je izobrazba zaposlenih v informatiki?	102
Slika 28: Ali v vašem podjetju/oddelku vidite mesto za strokovnjaka, ki je usposobljen za hrambo in posredovanje informacij ter za izobraževanje?	102
Slika 29: Znanja, potrebna za informatika	103
Slika 30: Tip založništva, podjetja	105
Slika 31: Znanja, potrebna za založnika	107

KAZALO PREGLEDNIC

	str.
Preglednica 1: Kje iskati priložnosti?	29
Preglednica 2: Število knjižnic v obdobju 1997-2006	41
Preglednica 3: Število zaposlenih v slovenskih knjižnicah v letu 2003 in 2006	43
Preglednica 4: Število zaposlenih v slovenskih splošnih, visokošolskih, specialnih in nacionalni knjižnici po statističnih regijah	50
Preglednica 5: Vrste zaposlovanja v slovenskih knjižnicah v letu 2006	51
Preglednica 6: Število anketiranih knjižnic	53
Preglednica 7: Odzivnost ankete glede na podatke Centra za razvoj knjižnic pri NUK	53
Preglednica 8: Odzivnost ankete glede na število zaposlenih	54

Preglednica 9: Samostojnost anketiranih knjižnic	54
Preglednica 10: Velikost okolja, v katerem delujejo sodelujoče knjižnice	55
Preglednica 11: Regije, v katerih delujejo sodelujoče knjižnice	56
Preglednica 12: Licenca COBISS	56
Preglednica 13: Znanje univerzitetno diplomiranih bibliotekarjev	58
Preglednica 14: Znanja, potrebna za delo v posameznih tipih knjižnic	59
Preglednica 15: Upokojitve in nova delovna mesta do leta 2010 glede na tip knjižnice	60
Preglednica 16: Zamenjave kadra po statističnih regijah do leta 2010	60
Preglednica 17: Vrste novih zaposlitev	61
Preglednica 18: Preferenčna izobrazba pri novih zaposlovanjih glede na tip knjižnice	62
Preglednica 19: Preferenčna izbira vodij knjižnic v primeru novih zaposlitev glede na izobrazbo vodij	62
Preglednica 20: Honorarna dela v knjižnicah (v %)	63
Preglednica 21: Starostna struktura strokovnega kadra (v %)	64
Preglednica 22: Izobrazbena struktura strokovnega kadra (v %)	64
Preglednica 23: Izobrazbena struktura vodij knjižnic	67
Preglednica 24: Formalno izobraženi slovenski bibliotekarji do konca leta 2006	69
Preglednica 25: Dosedanji dodiplomski študijski program bibliotekarstva s pregledom ur in razdelitve po sklopih	77
Preglednica 26: Pregled sklopov dosedanjega dodiplomskega študijskega programa bibliotekarstva s pregledom ur in KT	78
Preglednica 27: Dosedanji podiplomski študijski program bibliotekarstva s pregledom ur in razdelitve po sklopih	79
Preglednica 28: Pregled sklopov dosedanjega podiplomskega študijskega programa bibliotekarstva s pregledom ur in KT	80
Preglednica 29: Možnosti zaposlovanja diplomantov	82
Preglednica 30: Seznam pridobljenih kompetenc	82
Preglednica 31: Študijski program bibliotekarstva na I. stopnji s pregledom ur in razdelitve po sklopih	84
Preglednica 32: Pregled sklopov predmetnika študijskega programa bibliotekarstva na I. stopnji s pregledom ur in KT	85
Preglednica 33: Študijski program bibliotekarstva na II. stopnji s pregledom ur in razdelitve po sklopih	87
Preglednica 34: Pregled sklopov predmetnika študijskega programa bibliotekarstva na II. stopnji s pregledom ur in KT	88
Preglednica 35: Zahtevana izobrazba informatikov	98
Preglednica 36: Oglasi za informatike po SKP	99
Preglednica 37: Tip podjetja zaposlitve anketirancev	101
Preglednica 38: Pomen informatike v podjetju zaposlitve anketirancev	101
Preglednica 39: Tip podjetja zaposlitve anketirancev	105
Preglednica 40: Trenutna izobrazba zaposlenih na delovnih mestih primernih za diplomante drugostopenjskega študija založništva	106

KAZALO PRILOG

str.

PRILOGA A: ANKETNI VPRAŠALNIK IN SPREMNI DOPIS POSLAN PO POŠTI SKUPAJ Z ANKETNIM VPRAŠALNIKOM VODJEM KNJIŽNIC	122
PRILOGA B: ANKETNI VPRAŠALNIK ZA INFORMATIKE	127
PRILOGA C: ANKETNI VPRAŠALNIK ZA ZALOŽNIKE	130
PRILOGA D: STATISTIČNE REGIJE	133

KRATICE in SLOVAR IZRAZOV

ALA – American library association

ARRS – Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije

BDP – Bruto domači proizvod; ekonomsko-gospodarski izraz, ki označuje najpomembnejši agregat nacionalnih računov in najobsežnejše merilo celotne ekonomske aktivnosti v državi.

Bobcatsss – vsakoletni simpoziji evropskih univerz s področja informacijskih znanosti; ime je akronim, ki opisuje mrežo univerz: Budimpešta, Oslo, Barcelona, Copenhagen, Amsterdam, Tampere, Stuttgart, Szombately in Sheffield.

CeZaR – Center za razvoj knjižnic pri NUK

COBIB – vzajemni katalog slovenskih knjižnic

COBISS – Co - operative Online Bibliographic System & Services = Kooperativni online bibliografski sistem in servisi

diKUL – Digitalna knjižnica Univerze v Ljubljani

dLib – Digitalna knjižnica Slovenije

DMS – Državna matična služba (sedaj Center za razvoj knjižnic) pri NUK

ECTS – European credit transfer system

Eduroam – EDUcation ROAMing; brezžično izobraževalno omrežje

EF – Ekonomska fakulteta (UL)

EPZ – ekvivalent polne zaposlitve

EU – Evropska unija

FDV – Fakulteta za družbene vede (UL)

FE – Fakulteta za elektrotehniko (UL)

FGG – Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo (UL)

FMF – Fakulteta za matematiko in fiziko (UL)

FOV – Fakulteta za organizacijske vede (UM)

FRI – Fakulteta za računalništvo in informatika (UL)

FF – Filozofska fakulteta (UL)

IKT – informacijsko komunikacijska tehnologija

INDOK – Informacijsko-dokumentacijska služba/center

MK – Ministrstvo za kulturo

MŠŠ – Ministrstvo za šolstvo in šport

MŠZŠ – Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport

OE – območna enota ZRSZ

PF – Pravna fakulteta (UL) (UM)

PeF – Pedagoška fakulteta (UL) (UM)

NUK – Narodna in univerzitetna knjižnica

SKP – Standardna klasifikacija poklicev

SURS – Statistični urad Republike Slovenije

SVZ – samostojni visokošolski zavodi

ŠPIK – Študijski program za izpopolnjevanje bibliotekarstva za knjižničarje v osnovni in srednji šoli

UL – Univerza v Ljubljani

UM – Univerza v Mariboru

UNG – Univerza v Novi Gorici

UP – Univerza na Primorskem – Università del Litorale

ZBDS – Zveza bibliotekarskih društev Slovenije

ZRSZ – Zavod za zaposlovanje Republike Slovenije

Formalno izobražen kader v knjižnici – zaposleni v knjižnici, ki opravljajo strokovne naloge in imajo pridobljeno formalno izobrazbo bibliotekarske smeri

Knjižnični kader – vsi zaposleni v knjižnici

Strokovni kader v knjižnici – zaposleni v knjižnici, ki opravljajo strokovne naloge ne glede na njihovo izobrazbo

ZAHVALA

Zahvale so verjetno najbolj brane strani vseh zaključnih nalog. Kaj hočemo, to je človeška radovednost. Za nastanek te naloge se zahvaljujem trem skupinam: profesorjem, stanovskim kolegom in prijateljem.

Mentor, doc. dr. Jože Urbanija, je predvsem pomagal pri snovanju smernic naloge, njegove konstruktivne pripombe pa so pripomogle k uspešnemu zaključku. V času študija sem sodelovala tudi z nekaterimi drugimi profesorji. Dr. Alenka Šauperl, izr. prof., je s svojimi pripombami pripomogla k nastanku poglavja in s preprostimi besedami delovala izredno motivacijsko. Z dr. Majo Žumer, izr. prof. pa sva se zelo namučili pri izbiri najprimernejše metodologije za primerjavo študijskih programov – mission impossible..

Brez štirih peres petperesne deteljice naloga ne bi bila končana. Veroni, Mojca, UršaF in UršaS, hvala vam za vse sekunde, minute in ure, ko smo premlevale naše zaposlitvene možnosti, se zaposlovale in na pijačkah/torticah/piknikih premlevale vse možne vidike bibliotekarstva.

V času nastanka naloge sem, tako ali drugače, sodelovala ali zgolj premlevala temo zaposlovanja z mnogimi bibliotekarkami, za bumerang, ki je prišel do mene v obliki podpore in spodbude, pa se zahvaljujem predvsem:

- sodelavki Dolores Kerec Kovač iz Gozdarske knjižnice,
 - sodelavkam iz preostalih knjižnic Biotehnične fakultete, predvsem mag. Simoni Juvan, mag. Karmen Stopar, mag. Jani Bradač,
 - doc. dr. Meliti Ambrožič, ki nas je, takrat še štiri peresno deteljico, leta 1999 zbrala in uvedla v raziskovalno sfero bibliotekarske stroke (rezultat je COBISS.SI ID 104804864),
- pa tudi dvema bibliotekarjema:*
- izr. prof., dr. Primožu Južniču, mentorju moje diplomske naloge in stalnemu spremljevalcu mojega napredka, ter
 - dr. Matjažu Žaucerju, za njegovo kritičnost v stroki in z njo povezano diskusijo v Mariboru na COBISS konferenci novembra 2007; vi se verjetno ne spomnite, meni je pa dala misliti.

Za vso podporo gre zahvala mojim šefom in sodelavcem na Oddelku za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire Biotehniške fakultete in Gozdarskem inštitutu Slovenije.

UršaS, tebi tudi hvala za natančen pregled naloge. Vesni hvala za še dodaten pregled. Za pregled moje angleščine hvala Nejkji in Ani.

Hvala tabornikom za vse taborne ognje. Za marsikaj hvala Ireni, Tanji in Vesni in hvala Matjažu za vse šleperje energije.

Hvala!

Maja

1 UVOD

»Knjižničarskemu poklicu se napoveduje pomembna in zahtevna bodočnost; optimisti trdijo, da je to poklic bodočnosti, celo privilegirani poklic bodočnosti! Dolga pot zaprek in odporov, anonimnega dela za zaprtimi vrati je za nami« (Šircelj M., 1982: str. 3).

Sliši se obetavno! Skoraj tako, kot na enem izmed uvodnih predavanj v študijskem letu 1996/1997, kjer je prof. Urbanija v svojem uvodnem govoru študente prvega letnika bibliotekarstva na Filozofski fakulteti spodbudil k študiju in čimhitrejšemu diplomiranju, saj jih že čakajo službe. V knjižnicah je pomanjkanje kadra, delodajalci-knjižnice jih nestrpno pričakujejo, čez cesto začenjajo graditi »Novi NUK«, kjer se bodo odprla nova delovna mesta, ... Dobro desetletje kasneje opažamo, da služb ni na pretek, delodajalci-knjižnice ne zaposlujejo, knjižnice še vedno tožijo po pomanjkanju kadra, »čez cesto« se gradnja »Novega NUK-a« še vedno pričenja, ...

Menimo, da je raziskovanje trendov zaposlovanja v bibliotekarski stroki v Sloveniji izredno smiselna, a hkrati večplastna raziskovalna naloga. V pričujoči nalogi bomo poskusili identificirati in objektivno analizirati trende zaposlovanja. Predvidevamo, da trenutni trendi zaposlovanja niso v prid bibliotekarjem s formalno izobrazbo in takim, ki si tovrstno izobrazbo šele pridobivajo. Vsaj ne v taki meri kot optimistično napoveduje uvodni citat Širceljeve.

Sistematičnih raziskav na področju slovenskega bibliotekarskega delovnega trga ni. Tako ni znano, kakšno poklicno pot so ubrali diplomanti bibliotekarstva. Ali so se zaposlili v bibliotekarstvu in informacijskih poklicih, ali pa sta jih potreba po preživetju in lastni interesi zanesla popolnoma drugam.

V nalogi bomo skušali zaposlitvene možnosti obravnavati z več vidikov. Analizirali bomo:

- vpliv družbe na stroko in trende razvoja stroke,
- formalno izobraževanje bibliotekarjev,
- zaposljivost diplomantov,
- kvantiteto in načine zaposlovanja v slovenskih knjižnicah,
- možne alternativne zaposlitve, primerne za bibliotekarske strokovnjake, ki se pojavljajo v tujini in njihovo implementacijo v Sloveniji.

1.1 TRENDI RAZVOJA DRUŽBE

Slovenija se je na začetku devetdesetih let osamosvojila in se začela razvijati v smeri demokracije in tržnega gospodarstva. Trendi razvoja družbe v tržnem gospodarstvu težijo k povečevanju produktivnosti, k dvigu kvalitete izdelkov in prestopu v še višje cenovne razrede, k povečanju serijske proizvodnje in k osvajanju novih tržišč. Vse to ustvarja vedno večjo potrebo po novih znanjih, po razvoju in po uvedbi novih tehnologij, standardov in zakonodaje. V tem poglavju bomo na kratko predstavili posledice tovrstnega razvoja, predvsem na področju kadrovskega managementa, ki je proces uravnavanja odnosov med posamezniki, nalogami in organizacijo. Razvoj kadrovskega managementa, ki je danes samostojna raziskovalna veja, se je v Sloveniji začel precej pozno, vendar je in bo pomemben proces pri razvoju družbe. V sklopu naše teme so najpomembnejši segment povezave med trgom delovne sile in družbenimi posledicami.

V primerjavi s preteklim sistemom so slovenski trg dela doletele velike spremembe, kar se opazi v obliki stečajev, odpuščanj, upada pomena kmetijstva in industrije, rasti pomena storitev, pritiskov mednarodnega okolja itd. Posledice sprememb pa se kažejo v:

- zmanjševanju delovno aktivnega prebivalstva (upokojevanje),
- povečanju povpraševanja po delovni sili v storitvenih dejavnostih,
- povečanju potreb po bolj izobraženi delovni sili,
- povečanju uporabe različnih oblik fleksibilnega dela ... (Ignjatović M., 2002).

Upokojevanje (predvsem predčasno upokojevanje) starejše aktivne populacije, je posledica uvajanja novih tehnologij in zmanjševanja delovnih mest, za katere v preteklosti ni bila zahtevana visoka izobrazba. Ob uvajanju nove tehnologije podjetja sicer skušajo delavce prekvalificirati, vendar največkrat mlajše delavce. Starejši delavci v postopku prekvalifikacije, zaradi neuspešnega sledenja tehnološkemu napredku in vedno večji tekmovalnosti, velikokrat izpadejo in se predčasno upokojijo (Genorio H., 2002; Ignjatović M., 2002; Svetlik I., 2004).

Genoriova (Genorio H., 2002) navaja velik porast števila delovnih mest v storitvenih dejavnostih v Evropi v obdobju 1995-2000. Izpostavlja 40 % delež teh mest v zdravstvu, izobraževanju, sociali ter kar 20 % delež v informatiki. Sektor informacijske tehnologije ima nasploh najvišjo stopnjo zaposlenosti in vključuje osebe z visoko stopnjo izobrazbe. Celoten proces rasti produktivnosti je v največji meri moč pripisati prav razvoju in uporabi

informacijske tehnologije. Zaradi razvoja informacijske tehnologije se razvijajo tudi novi poklici, predvsem v informatiki (Gazvoda J., 1998b), čemur morajo slediti tudi izobraževalni programi.

Višanja izobrazbene strukture prebivalstva se je Slovenija lotila na vseh nivojih izobraževanja: podaljšanje osnovnošolskega izobraževanja, posodabljanje srednješolskih programov (npr. novi programi, dualni sistem izobraževanja), razširitev nabora višjih, visokošolskih in univerzitetnih izobraževalnih programov, spodbujanje podiplomskega izobraževanja ... Namen posodobitev je v višanju konkurenčnosti gospodarstva, da bo sposobno sprejemati, izkoriščati, mogoče celo razvijati najnovejšo tehnologijo (Svetlik I., 2004). Dvig splošne izobrazbene ravni in zavedanje vseh generacij o nujnosti vseživljenjskega učenja naj bi vodilo v tehnološki napredek in gospodarski razvoj. Reforme v visokem šolstvu (Bolonjski proces) pa naj bi v tem procesu omogočile hitrejša in kvalitetnejša visoka izobraževanja.

V sklopu izobraževanja in tehnološkega razvoja moramo upoštevati tudi vlaganje države. Kljub temu, da veljajo vlaganja v tehnološki razvoj za eno najboljših državnih naložb, podatki za leto 2006 govorijo, da je Slovenija v omenjenem letu za raziskovanje in razvoj namenila 1,58 % bruto domačega proizvoda (Medvešek-Milošević M., 2008). Največ raziskovalcev je delovalo v visokošolskem sektorju (43,2 %), sledita poslovni (32,4 %) in državni sektor (24 %), na zadnjem mestu je zasebni nepridobitni sektor. Za primerjavo navedimo, da je npr. Švedska že leta 1999 za raziskovalno-razvojno dejavnost namenila 3,8 % BDP-ja, kar jo uvršča v sam vrh med članicami Evropske unije.

Ignjatović (2002) ugotavlja, da so različne oblike fleksibilnega dela v uporabi predvsem, če ima od njih korist podjetje in ne posameznik. Sem sodijo nadurno delo, delo v izmenah in ob vikendih. Te naštetе oblike so le »dodatek« k polnemu delovnemu času za nedoločen čas. Od ostalih oblik Ignjatović izpostavi še tri: delo s skrajšanim delovnim časom (nerazvito in nezaželeno), samozaposlitev (nadpovprečno razvito v primerjavi z EU, največkrat kot posledica reševanja brezposelnosti) in zaposlitev za določen čas (delež se povečuje, tvegana zaposlitev s strani delavcev, saj ne omogoča dolgoročne socialne varnosti). Začasna in honorarna dela, kakor delodajalci najraje zaposlujejo mlade, nas deloma privedejo do problema upadanja rojstev, saj si mladi, ob negotovi zaposlitvi, težko relativno zgodaj ustvarijo družino (Palčič D., 2002).

Večanje produktivnosti in smotrna poraba financ se zahteva tudi v državni upravi (Kohont A., 2004). Kohont po Rijavcu povzema značilnosti zaposlovanja v javni upravi:

- temeljni kriterij pri izbiri kandidatov je strokovna izobrazba,
- uvajanje novih metod pri delu s kadri,
- pomanjkanje kandidatov s specifično strokovno izobrazbo,
- korupcija in vpliv okolja na izbiro kandidata.

Zaposlitev v javni upravi v javnosti velja za socialno varno zaposlitev, čeprav se tudi tu strukturno zmanjšuje število zaposlenih, večinoma z uporabo t. i. mehkih metod: zamrznitev zaposlovanja, predčasno upokojevanje, prerazporeditve. Od trdih metod je najpogosteje uporabljeno nepodaljševanje pogodbe za določen čas, medtem ko prenosa dejavnosti na druge izvajalce (outsourcing), slovenska državna uprava skoraj ne uporablja.

1.2 TRENDI RAZVOJA STROKE

Bolj kot trendi razvoja družbe opisani v prejšnjem poglavju (1.1), nas v naši raziskavi zanima njihova pojavnost v knjižničarstvu. Trende razvoja stroke lahko razdelimo na splošne, zasledimo jih v vseh tipih knjižnic in specifične, glede na različne tipe knjižnic. Knjižnice imajo različne vrste uporabnikov, različen družbeni pomen, različne načine financiranja ...

Raziskovanje naše teme je leta 1998 deloma izvedla Gazvodova, ki je v svoji magistrski nalogi in kasnejših člankih analizirala izobraževalne možnosti z vidika sodobnih trendov pri razvoju knjižničarstva in z vidika razvoja človeških virov (Gazvoda J., 1998a, 1998b). Analizirala je informacijske poklice v knjižnicah in formalno in neformalno funkcionalno usposabljanje, predvsem neformalno. V tistem obdobju sta bili za slovenske knjižnice značilni veliki informatizacija in avtomatizacija. Knjižnice so se množično opremljale z računalniki, avtorica pa je ugotovila pomanjkanje usposabljanja zaposlenih za delo z njimi. Poleg tega je ugotovila tudi velik primanjkljaj usposabljanja za delo z uporabniki in na področju managementa. Pomembna je še njena ugotovitev, da se kade v slovenskih knjižnicah malokrat pomladi in da se v knjižnicah malokrat odpirajo dodatna (nova) delovna mesta. Fluktuacija kadrov je majhna, kar preprečuje priliv kadra s svežimi idejami in drugačnimi znanji. Običajno govorimo o stalni, vseživljenjski zaposlitvi za posameznika.

Zaradi avtomatizacije naj bi se na splošno zniževalo število zaposlenih, vendar ne na področju informatike. V tem pogledu izstopajo profili: knjižničar – informatik (načrtuje, razvija, usklajuje in nadzira programe), knjižničar – usklajevalec (delovanje, vključevanje in kontrola podatkovnih zbirk), knjižničar – specialist (analiziranje vprašanj informacijskih sistemov), knjižničar – posredovalec informacij, knjižničar – informatik – teoretik (razvoj teoretičnih osnov stroke, filozofija stroke, pravna problematika stroke, sociologija stroke), knjižničar – pedagoški delavec (izobraževanje delavcev) (Šircelj M., 1982). Istega leta je Veselko naštel do takrat potrebna znanja diplomanta (višjega knjižničarja):

- usposobljen je opravljati dela ob popisu, vendar ne more samostojno določati UDK vrstilcev,
- pozna ustroj knjižničnega upravnega mehanizma,
- pozna naloge vseh vrst knjižnic, zlasti mladinskih,
- je učitelj enega predmeta v višjih razredih osnovne šole (dvopredmetni študij in posledično delovno mesto šolskega knjižničarja, ki opravlja tudi poučevanje oz. obratno; delovno mesto učitelja, ki je dopolnilno tudi šolski knjižničar),
- pozna pedagoška in psihološka načela za delo z mladino,
- sposoben je biti pomočnik pri dokumentacijskem delu,
- zmožen je uporabljati bibliografske pripomočke in dajati preproste informacije (Veselko M., 1982).

Šircljeva pa je napovedala spremembe oz. prilagoditve prioritet strokovnih področij v naslednjih smereh:

- priprava podatkovnih zbirk, njihovo analiziranje in iskanje,
- analiziranje, oblikovanje, proučevanje informacijskih sistemov,
- izobraževanje za stroko,
- raziskovalno in razvojno delo na strokovnem področju (Šircelj M., 1982).

Razvoju informacijske tehnologije so knjižnice, po mnenju strokovnjakov, sledile prepočasi in predvsem zaradi nuje po preživetju. Tako so jih na marsikaterem področju prehiteli neodvisni informacijski sistemi, v njihovi domeni pa je ostalo posredovanje splošnih in znanstvenih informacij ter informacij za izobraževanje. Začetki trenutno aktualnega tehnološkega razvoja so se pričeli z razvojem lokalnih računalniških katalogov, sledilo je njihovo povezovanje (Gazvoda J., 1998b). Trenutno smo priča masovni digitalizaciji (npr. projekt dLib.si) in razvoju ali nabavi različnih programov za povezovanje številnih podatkovnih zbirk (npr. portal DiKUL.si).

Tehnološke (in druge) novosti v knjižnice prevečkrat vpeljujemo zaradi potrebe po večji produktivnosti in racionalizaciji dela in premalokrat zaradi želje po nujenju kvalitetnejših storitev uporabnikom. Termin »večanje produktivnosti« sicer največkrat pripisujemo gospodarstvu in kot tak še ni našel svojega mesta v bibliotekarski stroki, še manj v izredno počasi prilagajajoči se bibliotekarski filozofiji. Na splošno je o racionalizaciji dela v slovenskih knjižnicah malo napisanega. Predvsem so to analize uporabe knjižnega fonda v povezavi z ekonomičnostjo njegove nabave. Objave s področja kadrovskega managementa se ukvarjajo s stopnjo izobrazbe zaposlenih in ne z merjenjem učinka zaposlenih. Menimo, da je strah pred posledicami racionalizacije, pri pregovorno konzervativnih knjižničarjih, verjetno močnejši od nujnosti spremembe filozofije knjižničarstva. Uvajanje informacijske tehnologije namreč pomeni dodatno zaposlovanje in izobraževanje, spremembe v načinu dela, lahko tudi odpuščanje, vendar pa je za obstoj kvalitete stroke nujno. Z vprašanjem večanja produktivnosti dela knjižničnih delavcev oz., bolje rečeno, z racionalizacijo knjižničnega dela se danes pri nas pionirsko (in revolucionarno) ukvarja Žaucer (Žaucer M., 2007), ki npr. predlaga poenostavitev katalogizacijskih pravil in premestitve določenega kadra na druge naloge. Povzema npr. vprašanje Stevena Coffmana o smislu zaposlovanja množice knjižničnih informatorjev, če se je obseg njihovega dela (zaradi zmanjšanja fizičnega obiska knjižnic) zmanjšal.

Ker se v družbi, v sklopu človeških virov, poudarja pomen izobrazbe in mobilnost trga delovne sile, je vseživljenjsko učenje temelj te družbe. V začetnih razvojnih fazah informacijske tehnologije so mnogi napačno pričakovali potrebo po manj izobraženem kadru in tudi manj kadra nasploh. Vendar se je, tako kot v gospodarstvu, tudi v knjižnicah, s tehnološko modernizacijo zmanjšalo število zaposlenih pri nekaterih rutinskih opravilih, hkrati pa so se pojavile potrebe po novih, bolj specializiranih delovnih mestih (Gazvoda J., 1998b). Tem potrebam se je moralo prilagoditi tudi bibliotekarsko izobraževanje. Formalno izobraževanje se je v zadnjih letih preoblikovalo skladno z Bolonjsko deklaracijo in tako postalo primerljivejše znotraj EU (zgodovinski razvoj in novosti, ki jih prinaša Bolonjska deklaracija sta opisana v poglavju 7). »Monopol« nad ponudbo neformalnega izobraževanja v Sloveniji imata že več kot desetletje ista ponudnika bibliotekarskega izobraževanja: NUK in IZUM, ki se trudita pokriti vrzeli v znanju knjižničnih delavcev. NUK ponuja izobraževanja za začetnike v stroki (za opravljanje strokovnega izpita), izobraževanja za vzajemno katalogizacijo in segment permanentnega izobraževanja za knjižnične delavce, IZUM pa predvsem izobraževanje za vzajemno katalogizacijo v sistemu COBISS.

Kljub desetletni zamudi raziskovanja knjižničnih uporabnikov v Sloveniji (Pinter A., 2004), pa te zamude ni čutiti s strani porasta zahtevnosti slovenskih knjižničnih uporabnikov. Promotorji tehnoloških novosti so predvsem visokošolske knjižnice, katerih uporabniki so študenti, ki zahtevajo sledenje novostim, in raziskovalci, ki z obiskov v tujini prinašajo nove zahteve. Tem zahtevam morajo slediti tudi visokošolski knjižničarji, ki se zato združujejo v nabavne konzorcije in z veliko pomočjo države (ARRS) in univerz kupujejo podatkovne baze in dostope do elektronskih revij, univerze pa urejajo dostop do spleta za študente (npr. izgradnjo brezžičnega izobraževalnega omrežja Eduroam za študente, oddaljen dostop do elektronskega gradiva). Razvoj storitve oddaljenega dostopa (za UL pri NUK) je ponudil možnost dostopa do množice virov, zato se knjižnice odločajo za nakupe (ali izgradnjo) enotnega vmesnega portala (npr. DiKUL.si za študente UL), razvijajo lokalne digitalne knjižnice, ki ponujajo dela lastnih študentov (dodiplomske in poddiplomske izdelke) v polnem tekstu (npr. Dela FDV, Dela EF, Digitalna knjižnica BF ...), NUK je pričel z gradnjo prosto dostopne Digitalne knjižnice Slovenije (dLib.si), v sklopu katere poteka digitalizacija slovenskih kulturnih zakladov, ponujena je možnost oddajanja elektronskih publikacij in digitaliziranih gradiv. Vse omenjene aktivnosti predstavljajo velik finančni zalogaj, kar je uvidela tudi država. Ministrstva pri projektih sodelujejo s finančno pomočjo in s spremembami zakonodaje (npr. Agencija za raziskovanje in razvoj je od leta 2006 dalje, kot pogoj za sofinanciranje izdajanja slovenske znanstvene periodike, določila obvezno oddajo elektronskih verzij izdanih sofinanciranih revij v portal dLib.si).

Javne knjižnice so zakonsko obvezane prikazati aktivni del svoje zbirke v javno dostopnem vzajemnem bibliografskem sistemu ali drugače preko svetovnega spleta (Pravilnik o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe, 2003: 57. člen). Poleg tega so slovenski raziskovalci in raziskovalne skupine, če želijo biti financirani s strani države, primorani voditi svoje bibliografije preko sistema COBISS. Prav vodenje bibliografij preko sistema COBISS je eden izmed razlogov¹, zaradi katerega večina slovenskih knjižnic sodeluje v sistemu vzajemne katalogizacije COBISS.SI. V sistem lahko vnašajo le bibliotekarji – katalogizatorji z licenco. Z drugimi računalniškimi programi so bile v preteklosti izjeme le šolske knjižnice, kar pa se v zadnjih letih spreminja. Ker je iskanje po COBISS-u postala nuja slovenskih znanstvenikov, študentov, dijakov knjižnice organizirajo izobraževanja o uporabi COBISS-a in drugih informacijskih virov. Z razvojem svetovnega

¹ Kot razlog za uvedbo COBISS-a v knjižnicah bi lahko prišteli tudi enotno vzajemno katalogizacijo, tehnično podporo, urejeno izobraževanje, enoten uporabniški vmesnik za uporabnike vseh tipov knjižnic ...

spleta pa tako uporabniki kot knjižničarji pričakujejo in zahtevajo nadaljnji razvoj sistema in njegovo povezovanje.

Občine morajo po zakonu (Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo, 2002) svojim občanom zagotavljati nujni delež kulturne dobrine, kamor se uvršča tudi knjižničarstvo. Kljub temu, da je občinam naloga zagotavljanja dostopa do knjižnično-informacijskih storitev naložena kot izvirna dejavnost in so sprejeti tudi minimalni standardi za opravljanje te dejavnosti (Pravilnik o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe, 2003), pa z vidika financiranja doktrina ni urejena. Tako so financiranja splošnih knjižnic podvržena osebnim presojam posameznikov – županov. Leta 1990 je bilo v Sloveniji 60 občin, leta 2005 je njihovo število naraslo na 193, leto kasneje pa na 205 občin (Seznam občin v Sloveniji, 2008). V vsem tem času je število knjižnic naraslo s 60 na 61, s skupno 260 izposojevališči (Slovenske knjižnice v številkah: splošne knjižnice: zaposleni, 1997-2004). Uzakonjen javni interes občine torej sili k soustanavljanju knjižnic in usklajevanju njenega poslovanja med več občinami, pri čemer pa želijo občine običajno iztržiti čimveč in prispevati čimmanj².

Vidik vseživljenjskega učenja se sicer dotika vseh tipov knjižnic, vendar pa se z njim največ ukvarjajo splošne knjižnice, ki ga tudi uvrščajo v svoje poslanstvo. Glede na to, da so splošne knjižnice namenjene splošni populaciji, ni presenetljivo, da v Evropski skupnosti nosijo najpomembnejšo vlogo pri vzpodbujanju vseživljenjskega učenja (Podprimo razvoj knjižnic - "nebodigatreba" slovenskih občin!, 2004). Vloga izobraževanja in informacijskega opismenjevanja je zapisana tudi v knjižničarskem zakonu (Zakon o knjižničarstvu, 2001), knjižnice pa v procesu vseživljenjskega učenja sodelujejo s skrbno izbiro knjižničnega gradiva in s svetovalnim in izobraževalnim delom (predvsem informacijskim opismenjevanjem) (Novljan S., 2004). Ravno informacijsko opismenjevanje je področje, na katerem imajo knjižnice še neizrabljen kapital moči. Če bodo knjižnice znale informacijsko opismeniti uporabnike, jih bodo obdržale. Vendar je raziskava med uporabniki splošnih knjižnic (Borko T. in sod., 2006) pokazala klasična pričakovanja uporabnika: prost dostop do gradiva in vsebujočih informacij, izposoja. Manj uporabniki pričakujejo zagotavljanje dostopa do elektronskih informacijskih virov in informacijsko opismenjevanje, ker:

- so informacijsko nepismeni in tega ne potrebujejo,

² Trenutno pereč problem je npr. problem soustanoviteljev, občin Idrije in Cerknega, kjer deluje Mestna knjižnica in čitalnica Idrija z enoto Bevkove knjižnice Cerkno. Ta soustanoviteljska problematika se vleče že od leta 2003 in je z letom 2008 privedla celo do zaprtja enote (Bo skupna knjižnica ostala?, 2008).

- dejavnost ni dovolj reklamirana,
- dejavnosti ne povezujejo s splošnimi knjižnicami, temveč z drugimi tipi knjižnic in drugimi izobraževalnimi ustanovami.

Splošne knjižnice naj bi, v procesu globalizacije sveta, delovale po načelu večkulturnosti in zagotavljale dostop do literature (za prosti čas in izobraževanje) tudi manjšinskim skupinam prebivalstva (narodne manjšine, večje priseljske skupine) (Novljan S., 2001).

Kot smo že omenili, Slovenija, glede na EU povprečje, malo vlaga v raziskovanje in razvoj, kar je tesno povezano tudi z razvojem specialnih knjižnic in njihovo vlogo v različnih ustanovah. Razvita specialna knjižnica mora podpirati informacijske potrebe podjetja in zagotavljati dostop do ustreznih znanstvenih in tehnoloških informacij (Čučnik-Majcen N., 1989). Mnoga podjetja v zadnjem desetletju 20. stoletja, v času prestrukturiranja, vloge specialnih knjižnic niso videle. S prestrukturiranjem so zmanjševala število zaposlenih tudi v knjižnicah in jih celo ukinjala (Čučnik-Majcen N., 1990). Danes je očitno, da podjetja takrat niso znala dolgoročno oceniti razvoja, niti niso vzpodbujala lastnega tehnološkega razvoja. Češnovarjeva ukinjanje knjižnic v gospodarstvu pripisuje tudi premajhni agresivnosti knjižničarjev (Češnovar N., 1992) in trdi, da bi specialni knjižničarji morali s svojim strokovnim znanjem postati nenadomestljiv del podjetja. Delovno mesto specialnega knjižničarja v državnih, izobraževalnih in raziskovalnih ustanovah je varnejše, saj je omenjeno v kolektivnih pogodbah, pa tudi zaposleni, katerih primarna naloga v teh ustanovah je izobraževanje in raziskovanje, imajo večinoma drugačen pogled na knjižnice.

Šolske knjižnice delujejo skladno s šolsko zakonodajo, ki pa ne predvideva bibliotekarskega, temveč izpit iz vzgoje in izobraževanja. Na tem mestu velja omeniti, da je pogoj za ta strokovni izpit pedagoško-andragoška izobrazba, katere diplomanti bibliotekarstva med študijem ne dobijo. Če te izobrazbe niso pridobili med študijem na drugi, pedagoški smeri, si jo lahko (oz. morajo) pridobijo kasneje. Šolski knjižničar je lahko vsakdo, ki je:

- a) končal enopredmetni ali dvopredmetni univerzitetni študijski program iz bibliotekarstva ali
- b) izpolnjuje pogoje za učitelja splošnoizobraževalnih ali strokovnih predmetov (Odredba o smeri in stopnji strokovne izobrazbe, učiteljev splošnoizobraževalnih predmetov in drugih strokovnih delavcev v poklicnem in strokovnem izobraževanju, 1999; Odredba o smeri izobrazbe strokovnih delavcev v devetletni osnovni šoli, 1999).

Šolski knjižničarji, ki zasedejo delovno mesto na podlagi prej omenjenega »b)« pogoja, morajo pridobiti ustrezno strokovno izobrazbo. Kot tako se upošteva tudi 375 ur opravljenega študijskega programa za izpopolnjevanje iz bibliotekarstva za knjižničarje v osnovni in srednji šoli oz. krajše ŠPIK, katerega izvaja Center za pedagoško izobraževanje pri Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani. Ob tem je potrebno omeniti še pravilnike, ki sistematizirajo število delovnih mest v šolskih knjižnicah glede na število oddelkov in posledično vpeljujejo negotovost delovnih mest v šolskih knjižnicah:

- osnovna šola: 1 knjižničar na 20 oddelkov oz. ustrezen delež,
- srednja šola: 1 knjižničar na 20-30 oddelkov, 1,5 knjižničarja za 31-40 oddelkov in 2 knjižničarja za več kot 40 oddelkov (Pravilnik o normativih in standardih za izvajanje izobraževalnih programov za pridobitev poklicne in srednje strokovne izobrazbe, 2003; Pravilnik o normativih in standardih za izvajanje programa devetletne osnovne šole, 2004).

Formalno izobraževanje postaja vedno bolj pomembno v stroki in nakazuje, da knjižničar svojega dela ne bo več mogel opravljati brez profesionalne izobrazbe. Dopolnilna izobraževanja (seminarji, tečaji, konference) ne morejo nadomeščati formalnega izobraževanja (Šircelj M., 1982). Avtorici Ambrožič (Ambrožič M., 1994b) in Gazvoda (Gazvoda J., 1998a, 1998b) na podlagi lastnih izkušenj ugotavljata, da diplomanti bibliotekarstva v prakso ne vstopajo s tako širokimi znanji, kot so zapisani v ciljih študijskega programa. Njihovo temeljno znanje sicer omogoča hitrejšo osvojitve delovnega procesa, študij jim privzgoji pozitiven odnos do stroke, vsekakor pa ob vstopu v stroko potrebujejo dodatno izobraževanje in prakso. Po drugi strani Urbanija (2002) ugotavlja, da knjižnice od diplomantov bibliotekarstva ob (prvi) zaposlitvi pričakujejo obvladovanje vseh ali pa vsaj večino knjižničnih opravil. Če citira rektorja univerze, naj bi bila naloga univerze študenta naučiti razmišljati.

2 TRENDI MOŽNOSTI ZAPOSLOVANJA BIBLIOTEKARJEV

V poglavju predstavljamo obstoječe možnosti zaposlovanja univerzitetno diplomiranih bibliotekarjev v Sloveniji in izven Slovenije, predvsem v sklopu institucij Evropske unije, v drugih državah Evropske unije in mednarodnih organizacijah. Predstaviti želimo tudi tuje izkušnje na področju alternativnih bibliotekarskih zaposlitev oz. karier.

2.1 TRENDI MOŽNOSTI ZAPOSLOVANJA BIBLIOTEKARJEV V SLOVENIJI

Marinkova (Marinko I., 1998b) je ugotovila, da so v slovenskem bibliotekarstvu razvite povezave z delodajalci – knjižnicami v obliki obvezne prakse, možnosti osebnega stika s predavatelji in povezav z drugimi potencialnimi delodajalci pa ne omenja. Analize potreb drugih delodajalcev ni izvedla, predvideva pa, da bi taka analiza pokazala potrebo po večjem naboru izbirnih predmetov iz področij splošne razgledanosti, informacijskih, komunikacijskih in raziskovalnih znanj. Tako bi diplomantom omogočili zaposlovanje tudi v gospodarstvu.

Analiza interdisciplinarnosti študentov bibliotekarstva je pokazala vzpostavljeno povezavo z družboslovno in humanistično smerjo (možnost dvopredmetnega povezovanja na FF in FDV), ne pa tudi z naravoslovnimi in tehničnimi smermi (Ambrožič M., 1994b), kar bi nedvomno povečalo možnosti zaposlovanja diplomantov zunaj knjižničarstva (Marinko I., 1998a). Predvsem bi te povezave služile zaposljivosti v specialnih knjižnicah in informacijskih centrih. Informacijski specialisti (imenovani tudi INDOK delavci ali specialni knjižničarji) potrebujejo sistematično izobraževanje in seznanjanje s standardnimi metodami dela, ki jih zahteva razvit sistem informiranja (Melihar I., 1982). Za vsakega delavca v INDOK službi velja pravilo, da mora najprej dobro poznati oz. obvladati osnovno stroko, šele nato pa se specializirati za informatiko. Ugotavljamo, da se je z uvedbo novih tehnologij način iskanja informacij spremenil, saj se raziskovalci danes ukvarjajo s tako specializiranimi temami, da je iskanje potrebno izvesti z aktivno vlogo raziskovalca. Predvsem je poglobljena naloga informacijskega specialista znati krmariti med različnimi informacijskimi viri, jih poznati in znati uporabljati.

Zaposlitvene možnosti bibliotekarjev sta raziskovali predvsem Marinkova in Ambrožičeva v devetdesetih letih 20. stoletja. Univerzitetno diplomirani bibliotekarji se v veliki meri zaposlujejo v knjižnicah, za katere je v preteklosti veljajo pomanjkanje ustrezno

izobraženega strokovnega kadra (Berčič B., 1998). Organizirano izobraževanje in predvsem organiziran študij sta pripomogla k hitremu naraščanju števila zaposlenih bibliotekarjev v knjižničarstvu. Študenti naj bi se zaposlili takoj po koncu študija (Marinko I., 1998b), saj je število diplomantov nižje od potreb knjižnic (Ambrožič M., 1994b). Tudi študija, ki je bila predstavljena na posvetovanju Bobcatsss leta 2002 ugotavlja, da je pri nas povpraševanje po knjižničnih delavcih s formalno bibliotekarsko izobrazbo večje od ponudbe na trgu delovne sile (Janžekovič N. in sod., 2002). Dve leti kasneje ena izmed avtoric istega članka ugotavlja, da se za posamezno razpisano prosto delovno mesto prijavi okoli 10 kandidatov, od katerih jih je 50 % neprimernih (Vovk D., 2004). Hkrati ugotavlja, da imajo knjižnice najmanj težav pri iskanju kandidatov z ustrezno izobrazbo, težje pa najdejo kandidate s primernimi izkušnjami, osebnostnimi lastnostmi in iskaniimi sposobnostmi. Iz navedenega sva s Potočnikovo sklepali, da »neprimernost« pomeni neizkušenost (Potočnik V. in Božič M., 2004) in ugotovili, da je na trgu delovne sile, z vidika visokošolskih in specialnih knjižnic, nizka ponudba delovnih mest. Mladim bibliotekarjem brez delovnih izkušenj je pri nas prav zato otežkočen vstop v stroko.

Andrew Large (cit. po Ambrožič, 1994b) je ocenil, da razvoj informacijske tehnologije ne bo zahteval le preoblikovanja knjižnic, temveč bo tudi povod za razvoj novih, zlasti privatnih ustanov s področja iskanja in posredovanja informacij. Na to morajo misliti knjižnice, še bolj pa snovalci študijskih programov, da bodo njihovi diplomanti zanimivi za trg delovne sile. Udeleženci delavnice »Izobraževanje informacijskih specialistov v vzhodnoevropskih državah« so med drugim ugotovili, da je potrebno raziskati trg delovne sile z namenom identifikacije potreb po kadrih, tako s kvantitativnega kot kvalitativnega vidika (Ambrožič M., 1994a).

Rutarjeva (Rutar A., 2005) je v diplomski nalogi izvedla anketo med diplomanti bibliotekarstva. Zajela je 51,7 % diplomantov iz obdobja 1990-2004. Povzemamo:

- dobri 4 % anketiranih ni zaposlenih (brezposelni ali podiplomski študentje),
- 90,6 % anketiranih diplomantov enopredmetnega študija in 81,7 % diplomantov dvopredmetnega študija je zaposlenih v knjižničarstvu ali založništvu,
- večina diplomantov dvopredmetnega študija, ki ne zasedajo tradicionalnih bibliotekarskih zaposlitev, je zaposlenih glede na smer drugega študija, večinoma v šolstvu,
- 2 % anketirancev je ocenilo, da se bodo univerzitetni diplomirani bibliotekarji z lahkoto zaposlovali izven knjižnic, 18,8 % jih je odgovorilo, da to ni mogoče, 16,3 %

delno mogoče glede na poznanstva, potrebe delodajalca, dodatna znanja in iznajdljivost posameznika.

Pridobljeni podatki niso povsem relevantni, saj kažejo na preteklo stanje.

V sprejetem študijskem programu bibliotekarstva na Oddelku za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo na Filozofski fakulteti zasledimo novosti, ki bodo, tako ali drugače, vplivale na zaposlitvene možnosti diplomantov tega Oddelka. Z bolonjskim študijskim programom so na prvi stopnji izoblikovali tri študijske smeri (bibliotekarstvo, informacijska znanost in knjigarstvo), ki vodijo do naziva univerzitetni diplomirani bibliotekar in informatik. Na drugi stopnji študija so oblikovali tri samostojne programe – bibliotekarstvo, informacijska znanost z bibliotekarstvom in založniške študije (Predlog bolonjskega predmetnika na Oddelku za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo, 2005). Definirani so bili tudi cilji študijskih programov in zaposlitvene možnosti diplomantov. Sprejeti študijski programi Oddelka za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo FF naj bi diplomantom odprli nove zaposlitvene možnosti.

Med nastajanjem novih študijskih programov so bili snovalci programov dolžni opraviti razgovore s panožnimi organizacijami in si pridobiti njihovo mnenje, želje in potrebe. Celotne analize trga dela, glede na dostopno literaturo, niso izvedli. V vlogah za akreditacijo sedaj že sprejetih študijskih programov Oddelka za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo sta bili predloženi mnenji Narodne in univerzitetne knjižnice in Ministrstva za kulturo, ne pa tudi npr. mnenja ZBDS-ja ali področnih bibliotekarskih društev (Prenovljeni drugostopenjski študijski program Bibliotekarstvo, 2007; Prenovljeni drugostopenjski študijski program Informacijska znanost z bibliotekarstvom 2007; Prenovljeni drugostopenjski študijski program Založniški študiji, 2007; Prenovljeni prvostopenjski študijski program Bibliotekarstvo in informatika, 2007). Snovalci bolonjskega študijskega bibliotekarskega programa so v razpravo zelo skromno vključili tudi zainteresirano javnost, natančneje, le z nekaj razpravami. Edini predstavnik alternativnega bibliotekarskega trga delovne sile v razpravi je IZUM, vsi ostali sogovorniki so ministrstva, ki (so)financirajo knjižnično dejavnost (MŠŠ, MK) in predstavniki knjižnic. Tako ni presenetljivo, da se zaključki razprave dotikajo le knjižnične sfere: več splošno izobraževalnih vsebin za delo v splošnih knjižnicah, pedagoška znanja za delo v šolskih knjižnicah, potreba po boljši usposobljenosti za delo v sistemu COBISS. Vsi podpirajo fleksibilnost študijskega programa. V razpravi s predstavniki založnikov je bilo izraženo

zgolj »zadovoljstvo, da se študij uvaja« in interes po sodelovanju v vrednotenju znanja bodočih diplomantov ter (verjetno) posledično postopno nadgrajevanje kakovosti študijskega programa. Razprava med študenti je opozorila na podvajanje snovi pri različnih predmetih in degradacijo stroke zaradi enake kontrole vstopa v stroko (bibliotekarski izpit). Predmet razprave so bili tudi končni nazivi diplomantov, kar pa se je reševalo na državnem nivoju (Kovač M., 2007).

V vlogi za akreditacijo (Prenovljeni drugostopenjski študijski program Bibliotekarstvo, 2007; Prenovljeni drugostopenjski študijski program Informacijska znanost z bibliotekarstvom 2007; Prenovljeni drugostopenjski študijski program Založniški študiji, 2007; Prenovljeni prvostopenjski študijski program Bibliotekarstvo in informatika, 2007) se snovalci sklicujejo na rezultate analize FDV (Kramberger A., 2004), ki kaže, da »so imeli diplomanti dosedanjih študijskih usmeritev na Oddelku za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo najmanj težav z zaposlovanjem.« Prvotna raziskava FDV kot rezultat navaja dve preglednici, na podlagi katerih sledijo zaključki. Objavljeni preglednici prikazujeta:

- a) vse registrirane brezposelne osebe iz družboslovnih in humanističnih smeri v obdobju 1998-2003 in
- b) le iskalce prve zaposlitve istih smeri, v istem obdobju.

V analizi so uporabili tezo Ignjatoviča (Ignjatović M., 2002), da so sveži diplomiranci aktivni iskalci prve zaposlitve (to so osebe, ki še niso bile zaposlene), vsi ostali pa so v večini bolj pasivni iskalci naslednjih zaposlitev. To tezo izpodbija več možnih proti argumentov. Tu je potrebno v obzir vzeti večjo prožnost in mobilnost delovne sile in vse večje zaposlovanje za določen in nepolni delovni čas (Ignjatović M., 2002; Svetlik I., 2004). Tovrstni trendi zaposlovanja so prisotni tudi v bibliotekarstvu, zaradi česar se iskalci zaposlitve po izteku prve pogodbe o zaposlitvi po določenem času (leto, dve) ponovno vpišejo med iskalce zaposlitve. Po našem mnenju so to še vedno aktivni iskalci zaposlitve. V gospodarstvu smo priča odpuščanj presežnih delavcev, ki so zaradi svoje starosti, invalidnosti in/ali neizobraženosti težko zaposljivi in zato zgolj pasivni iskalci zaposlitve. V bibliotekarstvu so odpuščanja izredno redka, zato tudi pasivnih iskalcev ni. Preglednici raziskave FDV v skupini »Bibliotekarji ipd.« tako navajata skupno devet iskalcev zaposlitve, od katerih so samo trije iskalci prve zaposlitve (t.j. so prvič prijavljeni v register brezposelnih).

Dodatne argumente, ki izpodbijajo gornjo tezo o malo težavah pri zaposlovanju diplomantov bibliotekarstva, na tem mestu le naštevamo:

- Študij bibliotekarstva je mlad študij in dokler ni bila po knjižnicah zaposlena zadovoljiva, kritična masa diplomantov bibliotekarstva, tudi zaposlitvenih težav ni bilo. Naj samo spomnimo, da je bil v začetnih letih uvajanja samostojnega študija velik interes že zaposlenih knjižničnih delavcev po pridobitvi ustrezne izobrazbe in posledično velik vpis v izredni študij.
- Dodatne omejitve pri zaposlovanju povzroča kontrola vstopa v stroko (bibliotekarski izpit)³ in velikokrat tudi licenca COBISS⁴. V večini primerov razpisanih prostih delovnih mest je oboje pogoj za zaposlitev za nedoločen čas (le zaposlitev za nedoločen čas štejemo za socialno varno zaposlitev).
- Predmet naše raziskave niso dosednji diplomanti bibliotekarstva, temveč bodoči diplomanti novih dveh drugostopenjskih študijev. Kot možnosti zaposlitve diplomantov drugostopenjskega študija Informacijska znanost z bibliotekarstvom so snovalci programa zapisali: »strokovna in vodstvena delovna mesta v različnih informacijskih ustanovah, kjer so potrebna znanja s področja organizacije informacij tako v gospodarstvu kot v negospodarstvu (mediji, vladne in uradne organizacije, arhivi, ipd.) specialne in visokošolske knjižnice« (Prenovljeni drugostopenjski študijski program Informacijska znanost z bibliotekarstvom 2007). Kot vidimo, primarni cilj ostaja izobraževanje knjižničnih delavcev oz. predvsem njihovo usposabljanje za specifična dela znotraj tradicionalnega bibliotekarskega okolja, znotraj knjižnic.
- Ne smemo prezreti ameriške raziskave o zaposlovanju diplomantov bibliotekarskih šol izven tradicionalnega bibliotekarskega okolja (Weech T. L. in Konieczny A. M., 2007). Na podlagi študija literature avtorja zaključujeta, da zelo malo diplomantov bibliotekarstva in informacijske znanosti iz ZDA in Kanade dejansko najde zaposlitev izven knjižničnega okolja. Omenjata raziskavo Slaterja iz leta 1984, ki govori o tretjini do polovici takih diplomantov.
- Med leti 1995-1997 so v Baltskih državah raziskovali potrebe po delovni sili v razvijajoči informacijski družbi (Maceviciute E., 1999). Cilj omenjenega projekta je bil

³ V letu 2008 znaša strošek strokovnega izpita 100 EUR, predhodno pa je priporočljiva udeležba na tečajih (Tečaj za začetnike v stroki, Tečaj za pripravo na bibliotekarski izpit, Strokovna obdelava knjižničnega gradiva, Vaje iz katalogizacije knjižničnega gradiva, Osnove varovanja in zaščite knjižničnega gradiva, Značilnosti in opis elektronskih virov, Inšpekcijski nadzor v knjižnicah), katerih skupna cena je do 160 EUR. Tečaji in izpit se izvajajo v NUK-u, zato je tem stroškom potrebno prišteti tudi morebitne potne stroške in nočitve (Program izobraževanja NUK, 2008; Program izobraževanja IZUM, 2008).

⁴ V sklopu pridobitve licence je obvezna udeležba na dveh tečajih v skupni vrednosti 540 EUR (Uporaba programske opreme COBISS2/Katalogizacija - kreiranje zapisov v IZUM-u in Katalogizacija monografskih publikacij: tečaj za bodoče aktivne udeležence sistema COBISS.SI NUK-u). Za diplomante bibliotekarstva je udeležba na tečaju Uporaba programske opreme COBISS2/Katalogizacija – monografske publikacije neobvezna. Po opravljenih tečajih je potrebna še kreacija 30 zapisov v testnem okolju in preizkus znanja. Stroškom tečajev je potrebno prišteti tudi morebitne potne stroške in nočitve (Program izobraževanja NUK, 2008; Program izobraževanja IZUM, 2008).

ugotoviti trende zaposlovanja informacijskih specialistov in s tem omogočiti dolgoročno planiranje visokega izobraževanja v bibliotekarstvu in informacijski znanosti ter hkrati definirati nova področja in možnosti za zaposlovanje informacijskih specialistov. Raziskovali so dva vidika, vidik delodajalca in vidik iskalcev zaposlitve, in tri področja: informacijski privatni oz. storitveni sektor, gospodarstvo in knjižničarstvo. Izvedena je bila analiza oglasov za prosta delovna mesta z vidika iskalcev zaposlitve in anketa med delodajalci. Prvi zaključek omenjene raziskave je bila ugotovitev, da delovno področje ni definirano (v modernem svetu pravzaprav skoraj vsa delovna mesta zahtevajo informacijsko znanje), na kar kažejo tudi neobstoječe državne klasifikacije poklicev. Z analizo oglasov so ugotovili, da iskalci zaposlitve redko iščejo delo preko oglasov, opazno pa v privatnem sektorju narašča iskanje strokovnjakov z znanjem tujih jezikov in poznavanjem dela z računalnikom (porast oglasov). Četudi si večja podjetja lahko privoščijo ustanavljanje informacijskih oddelkov se vse bolj obračajo na specializirane informacijske agencije, ki nudijo zbiranje, obdelavo in posredovanje informacij, raziskovanje trgov itd. Agencije zaposlujejo specialiste mnogih področij, ki pa nimajo nikakršne izobrazbe s področja informacijske znanosti (ekonomisti, novinarji, učitelji, fiziki, matematiki ...).

Popolnoma novo študijsko področje se odpira z drugostopenjskim študijskim programom založniških študij. Kot zaposlitvene možnosti snovalci programa navajajo: »strokovna opravila v knjižno-založniških in drugih medijskih hišah ter v vseh gospodarskih, vladnih in nevladnih organizacijah, v katerih poteka založniška dejavnost« (Prenovljeni drugostopenjski študijski program Založniški študiji, 2007).

Večinoma je v založništvu prisotno usposabljanje ob delu (on the job training) (Sobol T. J., 1997). Predvsem je tu iskati razloge v pomanjkanju študijskih programov, ki bi ljudi spodbujali za delo v založništvu. Sobolova našteva mnoge pozitivne lastnosti študija: študij zahteva pozornost celega človeka, študent pridobi splošen pregled razvoja in osnove stroke ter specifičnih tem, študij je začetek navezovanja stikov z ljudmi v stroki ... V Sloveniji do sedaj študija založništva nismo imeli. Različne vsebine so pokrivali različni študijski programi različnih fakultet. Bolonjski prenovljeni študiji na Oddelku za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo na FF torej uvaja sistematičen in enovit študij založništva.

2.1.1 Obstoječe zaposlitvene možnosti

V Sloveniji nimamo zbranih podatkov o tem, kje se zaposlijo diplomanti bibliotekarstva, če se ne zaposlijo v knjižnicah. Opisov praks zaposlovanja kot jih najdemo v tujini (poglavje 2.3.1), nismo zasledili. Anketa (Rutar A., 2005) je pokazala, da je večina diplomantov dvopredmetnega študija, ki ne zasedajo tradicionalnih bibliotekarskih zaposlitev, zaposlenih glede na smer drugega študija, večinoma v šolstvu. Tudi iz prakse poznamo karijerne poti nekaterih diplomantov bibliotekarstva, ki so se zaposlili v založbah, knjigarnah, vladnih ustanovah, informacijskih podjetjih.

2.2 TRENDI MOŽNOSTI ZAPOSLOVANJA BIBLIOTEKARJEV IZVEN SLOVENIJE (EU, MEDNARODNE ORGANIZACIJE)

Z vstopom Slovenije v Evropsko unijo in druge mednarodne organizacije se je vzpostavila možnost zaposlovanja slovenskih diplomiranih bibliotekarjev tudi v tujini. Možnost zaposlitve vsekakor obstaja v Evropski uniji, saj je manjša anketa (Potočnik V. in Božič M., 2004) pokazala, da bi več kot polovica anketirancev – bibliotekarjev iz knjižnic po EU, zaposlila bibliotekarje iz drugih držav članic in sicer na vseh bibliotekarskih področjih – od katalogizacije, do iskanja informacij, medknjižnične izposoje, pomoči uporabnikom. Omejitev predstavlja znanje lokalnega jezika, čeprav večinoma zadostuje tudi le angleščina.

2.2.1 Obstoječe zaposlitvene možnosti

Na področju obstoječih zaposlitev naših diplomantov v EU ni dostopne evidence, vseeno pa poznamo primere zaposlenih v državah članicah in institucijah EU.

Zaposlovanje v institucijah EU (Evropski parlament, Evropska komisija, Evropska centralna banka ...) poteka na podlagi javnih natečajev, ki jih vodi Evropski urad za izbor osebja (EPSO). Celoten postopek poteka preko spletne strani <http://europa.eu/epso/>. Na podobno enoten način pa išče kader tudi OZN <http://www.un.org/>.

2.3 ALTERNATIVNE BIBLIOTEKARSKE ZAPOSLOTITVE

V tujini, predvsem v ZDA, se z alternativnimi bibliotekarskimi zaposlitvami ukvarjajo že več kot trideset let. Tovrstni »skoki iz stroke« niso redkost, v tem poglavju pa želimo predstaviti:

- razloge odhoda bibliotekarjev iz tradicionalne bibliotekarske kariere (dela v knjižnici ali informacijskem centru),
- znane in uspešne alternativne bibliotekarske zaposlitve,
- razmere, ki bi v Sloveniji sprožile preskok pogumnih bibliotekarjev v alternativne zaposlitve.

Nemogoče je ugotoviti, koliko in predvsem kje se zaposlijo vsi diplomanti bibliotekarstva, zato se bomo v tej nalogi osredotočili le na zabeležene primere alternativnih karier – isto metodologijo sta uporabila tudi Weech in Konieczny (Weech T. L. in Konieczny A. M., 2007).

Trg delovne sile je težko razumljiv, zato pogosto prihaja do nepravilnega razumevanja pojavov znotraj njega. Kot pravi Deweyjeva, obstajajo nepravilne predstave v obeh smereh, z vidika delodajalca in iskalca zaposlitve, v našem primeru bibliotekarja. Iskalci zaposlitve so zaradi neznanja iskanja dela prepričani, da delovnih mest ustreznih njihovemu znanju in sposobnostim ni, delodajalci pa postavljajo nerealistične zahteve, temelječe na nepravilnem poznavanju trenutnega izobraževalnega sistema. Delodajalci ne znajo zaznati in opisati potreb na način, s katerim bi se iskalci zaposlitve lahko identificirali. Rezultat se kaže v ozko usmerjenem seznamu prostih delovnih mest (Dewey B. I., 1987). Diplomante v ZDA tako skrbi pomanjkanje delovnih mest, čeprav avtorji raziskav navajajo možnosti zaposlovanja za geografsko mobilne kandidate (Frarey in Learmont, 1974, cit. po Dewey B. I., 1987). Predvsem ženske, in bibliotekarstvo je še vedno šteto kot tipično ženski poklic, se težje odločajo za selitev. Takšna atmosfera je v ZDA vladala v 70-ih letih 20. stoletja. Poročila iz 80-ih let navajajo kritično pomanjkanje knjižničarjev, predvsem strokovnjakov za otroško in mladinsko knjižničarstvo in specialnih knjižničarjev, večinoma za področje tehnike in medicine. Razlog za to je v še ne uveljavljenem sistemu. Predhodno so namreč vlogo otroških in mladinskih knjižničarjev prevzemali učitelji, specialni knjižničarji pa so bili diplomanti stroke, ki jo je knjižnica pokrivala. Vendar pa Deweyjeva nadalje ne napoveduje povečanja števila delovnih mest v ZDA, temveč spremembe razmerja zaposlenih strokovnih delavcev v korist formalno

izobraženih bibliotekarjev, v ameriškem primeru bibliotekarjev s pridobljenim nazivom »master«. Kot poglobitve razloge za spremembo kariere Deweyjeva navaja:

- manjše zaposlitvene možnosti v bibliotekarstvu,
- pomanjkanje izzivov v bibliotekarstvu,
- onemogočeno napredovanje, ki bi delavcu nudilo tudi osebno napredovanje, večje izzive in odgovornost,
- potrebe po večjih finančnih prejemkih,
- nezadovoljstvo s politiko knjižnic.

Preglednica 1: Kje iskati priložnosti? (Garoojian R. in Garoojian A., 1985)

GOSPODARSTVO marketing, prodaja, oglaševanje, raziskave trga, odnosi z javnostmi, založništvo, avtomatizacije poslovanja, organizacija informacij, upravljanje podjetij	VLADNE USTANOVE / SLUŽBE analiza raziskav, raziskave obveščevalne narave, raziskave zgodovinske narave, upravljanje informacij, arhiviranje informacij, odnosi z javnostmi
IZOBRAŽEVANJE uredništvo, pisanje, odnosi z javnostjo, marketing, administracija	PODJETNIŠTVO organizacija in upravljanje lastnega podjetja

Do podobnih ugotovitev sta, po analizi izvedene ankete, prišla tudi ameriška avtorja (Luzius J. in Ard A., 2006). V ZDA pričakujejo večje število upokojitev med bibliotekarji v obdobju 2015-2019, hkrati pa ugotavljata pojav odhoda iz stroke nekaterih visoko usposobljenih bibliotekarjev. Iz seznama novo izbranih karier lahko ugotovimo, da so nove kariere:

- povezane z določeno izobrazbo; po vsej verjetnosti njihovo primarno izobrazbo (english teacher, history professor, copyright attorney, computer programmer),
- delno povezane z bibliotekarstvom (communication professor, records retention manager, dean of arts and science, technology consultant, museum volunteer);
- administrativne narave (academic advisor, coordinator of faculty development, association executive, community college president, art related).

Poleg naštetega pa ne smemo zanemariti tudi osebnih razlogov, kot je materinstvo oz. skrb za gospodinjstvo in nadaljevanje študija. Četudi je število anketiranih zaradi težav z njihovim lociranjem majhno (20), je pomembna ugotovitev, da so bile te osebe, pred spremembo kariere, v knjižnicah zaposlene povprečno 10 let.

V literaturi ne najdemo primera svežih bibliotekarskih diplomantov, ki bi se odločili za samostojen prodor izven tradicionalne stroke. Prav tako ni podatkov, koliko izobraženih

bibliotekarjev si je zaposlitev poiskalo popolnoma izven stroke. V raziskavi iz leta 2001 (Griffith J. in sod., 2001) je 80 % anketirancev pritrdilno odgovorilo na vprašanje, ali so jim izkušnje knjižničarja koristile pri pridobitvi nove zaposlitve. Raziskava je bila orientirana na bibliotekarje, ki so se v knjižnicah ukvarjali s periodiko in so se zaposlili v dejavnosti, sorodni bibliotekarstvu.

V literaturi zasledimo opisane strategije zaposlitve za bibliotekarje (Garoogian R. in Garoogian A., 1985). Njun spekter možnih zaposlitev je zelo širok in ga delita na štiri večje skupine:

- gospodarstvo,
- vladne ustanove / službe,
- izobraževanje,
- podjetništvo. Podrobnejša razdelitev je predstavljena v preglednici 1.

Načinov, kako svoje bibliotekarsko znanje tržiti izven knjižnice, je toliko kot posameznikov, vendar pa jih lahko združimo v tri skupine (Mount E., 1993).

- Honorarna zaposlitev – zaposlitev, ki posamezniku nudi dvig življenjskega standarda poleg redne zaposlitve v knjižnici. Sčasoma lahko honorarna zaposlitev postane tako obsežna, da posameznika privede do odločitve po opustitvi prvotne zaposlitve in vpeljavo lastnega podjetja.
- Lastno podjetje z bibliotekarskim ozadjem – razvoj lastnega podjetja je možen na dva načina. Prvi je logično nadaljevanje honorarnega dela, drugi pa prisila posameznika po preživetju. V večini primerov gre za samozaposlovanje, torej podjetje, kjer je zaposlena samo ena oseba. Mnoga takšna podjetja so se v Severni Ameriki razvila in si pridobila ugled. V primeru majhnega podjetja si posameznik lahko sam določa dnevni urnik in rutino, je samostojen, kar določenemu tipu ljudi omogoča večjo ustvarjalnost in posledično zadovoljstvo. Vendar pa strokovna usposobljenost in ustvarjalnost v tem primeru nista dovolj. Zavedati se je potrebno nestanovitnosti zaposlitve in potrebe po podjetnosti, samoorganizaciji in vodilnih sposobnostih, zmožnosti izvajanja naglih tveganih odločitev.
- Redna zaposlitev — zaposlitev v podjetju, ki ni knjižnica, a vendar potrebuje strokovnjaka s tovrstnim znanjem. Tovrstna zaposlitev omogoča manj tveganja kot ustanovitev lastnega podjetja. Zaposlitve so možne v bibliotekarstvu sorodnih in drugih podjetjih.

Iskanje alternativnih bibliotekarskih zaposlitev je malo raziskano področje. Nekateri posamezniki, ki so se odločili za takšno poklicno pot, pa so to tudi dokumentirali. Njihove poti bi lahko razdelili na naslednja področja:

- računalništvo in informatika (programiranje),
- prodaja programov, baz,
- založništvo,
- prodaja literature,
- organizacija informacij,
- svetovanje knjižnicam,
- izobraževanje (Mount E., 1993).

2.3.1 Obstoječe zaposlitvene možnosti

- Razvoj multimedijskih proizvodov

Ann Bevilacqua opisuje vsakoletne priprave na novo študijsko leto, katerim je bila priča kot zaposlena v knjižnici. Zadolžena je bila za predstavitev dejavnosti novim študentom. Sedaj izdeluje računalniške programe za učenje in različne multimedijske predstavitve kot so npr. vodiči na konferencah in razstavah (Mount E., 1993).

- Razvoj podatkovnih baz

Poznavalec stroja knjižnic in njenih uporabnikov je lahko v veliko pomoč računalniškim strokovnjakom pri snovanju bibliografskih podatkovnih baz. Delo lahko dopolnjuje s prodajo izdelkov in izobraževanjem uporabnikov (Mount E., 1993).

- Podatkovne baze in računalniška oprema – prodaja in izobraževanje

Victor Rosenberg trdi, da bosta razvoj in distribucija podatkovnih baz do končnega uporabnika v prihodnosti razlog za razvoj alternativnih bibliotekarskih zaposlitev, predvsem s področja ustvarjanja produktov, izobraževanja uporabnikov, prodaje informacij in ocenjevanja informacijskih sistemov. Svetovalec se lahko specializira zgolj na del danes široke ponudbe obstoječih baz in tako ponudi knjižnicam kvalitetno svetovanje ob nakupu. Mnogi svetovalci se odločijo za prodajo določene baze, za kar jih najamejo posamezni ponudniki podatkovnih baz. Delo vključuje predstavitve ponudbe na bibliotekarskih konferencah in obiskovanje knjižnic. Izdelki zadovoljujejo potrebe vseh uporabnikov, od otrok do zahtevnih strokovnjakov, zato bo izobraževanje tako

bibliotekarsko-informacijskih strokovnjakov kot končnih uporabnikov v družbi zelo iskano (Mount E., 1993).

- Razvoj opreme za online iskanje

Bibliotekarji bolje kot kdorkoli poznajo uporabnike knjižnic, njihove navade, znanje, sposobnosti in predvsem potrebe. Poleg poznavanja uporabnikov pa je za razvijalca opreme za online iskanje potrebno tudi izredno obvladanje računalniških programov. Richard Kollin (Mount E., 1993) se ukvarja z razvojem dostopa do podatkovnih baz, s samodejno dostavo podatkov po telefaksu, telefonu ali elektronski pošti, torej z lažjim in neomejenim dostopom do informacij (Mount E., 1993).

- Zaposlitvena agencija

Specializirana agencija, ki posreduje honorarne in redne zaposlitve knjižničarskim in informacijskim strokovnjakom. Zanimiva je ideja posredovanja »temporary staffing«, dela za določen čas, ko knjižnicam zaradi daljših odsotnosti zaposlenih (izobraževanje, zdravstveni razlogi) primanjkuje strokovnega kadra. Slovenske knjižnice to rešujejo z delom študentov preko študentskega servisa, ali pa z začasno reorganizacijo in dodatnimi obremenitvami ostalih zaposlenih.

- Dokumentalist – indeksler

Delo za ljudi, ki najbolj opravljajo individualno delo. Delo se navezuje na založništvo oz. je z njim tesno povezano. Velike založniške hiše namreč najemajo strokovnjake za izdelavo indeksov v strokovnih in znanstvenih publikacijah, leksikonih in enciklopedijah. V Ameriki obstaja velika možnost honorarne zaposlitve na tem področju (Mount E., 1993).

- Razvoj bibliografskih baz

Bibliografskih podatkov ne zbirajo in tvorijo le knjižnice. Po svetu obstaja mnogo institucij (npr. Atlas International Canada), ki knjižnicam posredujejo bibliografske podatke v ustrezni standardizirani obliki za potrebe gradnje vzajemnih katalogov. V te namene kupujejo bibliografske podatke različnih ponudnikov (Mount E., 1993). Za primerjavo lahko omenimo bazi OCLC WorldCat in LC NAMES, ki ju slovenskim knjižničarjem preko vzajemnega kataloga ponuja IZUM.

- Informacijski posrednik

Zagotovo najbolj razširjena oblika alternativne bibliotekarske zaposlitve je »information broker«, informacijski posrednik. Koncept se je pojavil že v 30-ih letih 20. stoletja, vendar se je začel razvijati šele v 60-ih letih, ko so posamezniki spoznali, da računalnik in fotokopirni stroj lahko koristno uporabijo pri kakovostnem in hitrem zagotavljanju informacij. Pionirka tega področja je Sue Rugge, ki je leta 1971 ustanovila podjetje »Information Unlimited« in napisala priročnik »The Information Broker's Handbook«. V 80-ih letih 20. stoletja se je za ta poklic odločilo že toliko ljudi, da je prišlo do ustanovitve strokovnega združenja informacijskih posrednikov (Association of Independent Information Professionals – AIIP). Na njihovi domači strani zasledimo podatek, da je v 70-ih letih posrednik običajno imel bibliotekarsko izobrazbo, zadnja leta pa se v združenje vključujejo tudi strokovnjaki pravne, ekonomske, medicinske, ... znanosti ki svoje znanje združujejo z dolgoletnimi izkušnjami v stroki. Združenje jim nudi svetovanje in možnost povezovanja, kar doprinese h kakovostnemu delu (Association of Independent Information Professionals, 2004).

Informacijski posrednik je lahko samostojen ali pa je del večjega podjetja, specialne knjižnice. V tem primeru se posrednik lahko ukvarja z upravljanjem in posredovanjem informacijskih virov, ustvarjanjem lokalnih baz podatkov, kar vključuje tudi dokumentalistiko. Samostojni posrednik, proti plačilu, posreduje zbrane podatke. Pri svojem raziskovanju uporablja vse obstoječe informacijske poti (ustni vir, telefon, podatkovne baze) in kot pravi Marylee Ojala, veliko mero iznajdljivosti (Mount E., 1993). Delo bi lahko primerjali z referenčnim knjižničarjem, a v širši obliki. Mnogokrat naročnik ne želi le golih podatkov, temveč tudi obrazložitev in njihovo analizo. Ojalova tudi pravi, da tradicionalne bibliotekarske šole ne nudijo tovrstnega znanja. Po njenem je najpomembnejša lastnost posrednika neustavljiva želja po iskanju odgovorov na vprašanja. Mnogi posredniki se specializirajo za določen tip informacij ali za določeno področje, odvisno od njihove izobrazbe in izkušenj. Stran Združenja (Association of Independent Information Professionals, 2004) nam ponuja opise del in nalog informacijskih posrednikov za posamezna področja:

- Gospodarstvo in industrija – podjetja želijo in imajo potrebo po stalnem sledenju novosti iz njihovega področja. Mnogi posredniki so se zato odločili tudi za izobraževanje svojih naročnikov.
- Pravna raziskovanja – podpora pravni stroki skozi raziskovanje pravne literature, primerov, organizacijo pravnih zbirk, organizacijo pravnih knjižnic podjetij.

- Zdravstvo – zaradi hitrega razvoja medicine lahko posrednik služi posameznikom, javnosti in podjetjem. Zagotavljanje podatkov pacientom, zdravstvenemu osebju in farmacevtski industriji je nujno, saj je celotna stroka grajena na zgodovinskih in najnovejših dognanjih/informacijah, ki so na voljo preko zakonodaje, združenj, tiskanih in elektronskih publikacij, Interneta. Ukvarjanje z informacijami s področja zdravstva običajno zahteva poznavanje medicinske terminologije.

- Javni podatki – iskanje javno dostopnih podatkov o posameznikih, podjetjih, lastnini. To so listine javne narave in postopki kazenskega prava, podatki o bankrotih podjetij, življenjski podatki posameznikov (podatki o rojstvih, smrti, porokah, ločitvah, posvojitvah, licencah za delo, lastništvih nepremičnin in premičnin, davčnih napovedih, registracijah vozil). Iskanje tovrstnih podatkov zahteva izkušenega informacijskega strokovnjaka.

- Bančništvo in finance – informacijski strokovnjak lahko nudi iskanje raznih podatkov v hitro se spreminjajočih in obnavljajočih se bazah npr. cen storitev, artiklov, premičnin in nepremičnin, deviznih tečajev in primerjav oz. preračunavanj v današnjo vrednost.

- Znanost in tehnologija – v veliki meri je tu prisotno iskanje obstoječih patentov, računalniških programov, tehničnih podatkov, kemijskih podatkov (ki že lahko mejijo na zdravstvo), pa tudi računalniško programiranje.

- Prevajalec

Tudi tu je velika možnost honorarne zaposlitve, delo pa je namenjeno predvsem bibliotekarjem, ki so študirali tuje jezike. Jezikoslovcem se nudi priložnost tudi pri snovanju slovarjev (Mount E., 1993).

- Knjižnični svetovalec – samostojni raziskovalec

Zaradi svojega podrobnega poznavanja in dolgoletnih izkušenj lahko bibliotekar kvalitetno svetuje pri načrtovanju novih knjižnic, pri njihovi reorganizaciji in avtomatizaciji, pri pripravi opisov del in nalog zaposlenih (upravljanje človeških virov), pri vključevanju novih produktov v knjižnično zbirko ... Delo zahteva temeljito poznavanje stroke in potreb knjižnic in njenih uporabnikov. Zahteva veliko raziskovalnega dela, primerjav, ocen situacij in načrtovanja, pa tudi promocijo in stike z javnostjo. Svetovanje lahko vključuje še strateško planiranje, organizacijo dela, finančno planiranje npr. svetovanje in izobraževanje, kje in kako pridobivati finančna sredstva (Mount E., 1993).

- **Založnik**

Medtem, ko se knjižničarji ukvarjajo z vprašanjem, katere knjige vključiti – kupiti za dopolnitev knjižničen zbirke, se založbe ukvarjajo z napovedovanjem, katere knjige bodo knjižnice kupile. Tu se knjižničarska in založniška dejavnost dopolnjujeta. Patricia Glass Schuman je predsednica Neal-Schuman Publishers, založbe, ki se ukvarja z izdajo knjig, katerih avtorji so bibliotekarji ali pa so njim namenjene. Trg te založbe je, verjetno zaradi razširjenosti angleškega jezika, mednaroden (Mount E., 1993). Samo v slovenskem COBIB-u lahko v tem trenutku najdemo 144⁵ naslovov te založbe.

- **Organizacija informacij v časopisnem podjetju**

Časopisne hiše imajo svoje lastne arhive, kjer potrebujejo izkušene osebe za iskanje potrebnih informacij, arhiviranje novih informacij in tudi za urejanje korespondence npr. pisma bralcev (Mount E., 1993).

- **Arhivist**

Arhivist upravlja z inštitutskimi ali zasebnimi zapisi, podatki, ki naj bi imeli trajnejšo vrednost. Njegova naloga je ugotoviti njihovo vrednost, jih popisati, primerno hraniti in ohranjati za prihodnje rodove. To so naloge arhiva v širšem pomenu besede, saj se z arhivi ukvarjajo tudi muzeji, simfonije, izobraževalne institucije, verske organizacije, znanstvene organizacije in podjetja. Zaposleni ima naziv arhivist, kurator ali knjižničar. Informacije pa ne potujejo zgolj v omenjene arhive, temveč tudi iz njih. Zaposleni mora podrobno poznati obseg hranjenega gradiva in način hrambe, da lahko hitro in kvalitetno odgovori na vprašanja o iskani informaciji (Mount E., 1993).

- **Prodaja knjig**

Knjig ne prodajamo zgolj v knjigarnah, na kar bi v prvem trenutku pomislili. Predstavljanje knjig in serijskih publikacij je delo, ki vključuje veliko potovanj in komunikativnih in pogajalskih sposobnosti. Sem štejemo predstavnike založb, ki so lahko ali zadolženi za določeno geografsko ali strokovno področje. Delo zahteva dobro poznavanje potreb knjižnic in lahko vključuje predstavitve izdaj na knjižnih sejnih in konferencah (Mount E., 1993).

⁵ Podatek z dne 7. junij 2008

- **Izobraževanje**

Povsem običajna in uveljavljena možnost zaposlitve, ki zahteva visoko izobraženega in izkušenega bibliotekarja, je posredovanje znanja bodočim bibliotekarskim in informacijskim specialistom. V tem primeru seveda ne gre za odpiranje samostojnih dejavnosti, temveč za zaposlitev v bibliotekarski šoli v vlogi predavatelja, profesorja, asistenta ipd. Zahteva človeka, ki se ne le zaveda pomembnosti izobraževanja in raziskovanja, temveč ima tudi predavateljske, pisne, komunikacijske sposobnosti, odlikovati ga mora globoko poznavanje stroke oz. strokovnega področja. Od človeka zahteva tudi stalno izpopolnjevanje in sledenje novostim (Mount E., 1993).

Slika 1: Znane alternativne bibliotekarske zaposlitve (povzeto po Mount E., 1993)

3 RAZISKOVALNI VPRAŠANJI IN RAZISKOVALNE HIPOTEZE

V nalogi želimo raziskati slovenski bibliotekarski trg delovne sile in odgovoriti na dve raziskovalni vprašanji:

- Kolikšna je dejanska potreba po bibliotekarsko izobraženem kadru v različnih tipih slovenskih knjižnic ob upoštevanju trendov razvoja družbe in stroke?
- Kje vse se bodo lahko zaposlili univerzitetno diplomirani bibliotekarji, magistri in doktorji bibliotekarstva?

Želimo, da bi bili rezultati v pomoč ob zaposlovanju prihajajočim generacijam bibliotekarjev in glede stanja trga dela organizatorjem bibliotekarskega formalnega izobraževanja.

Hipoteza 1: Glede na trenutno stanje, se izobrazijo več univerzitetno diplomiranih bibliotekarjev, kot jih lahko zaposlijo njihovi primarni delodajalci – slovenske knjižnice.

Število delovnih mest v knjižnicah je omejeno, saj so te večinoma (izjeme so nekatere specialne knjižnice) financirane iz omejenih javnih sredstev. Poleg tega je potrebno upoštevati, da knjižnice lahko zaposlujejo tudi kader brez formalne bibliotekarske izobrazbe, pogoj je opravljen bibliotekarski izpit (Samoupravni sporazum o pridobivanju strokovnih kvalifikacij bibliotekarske stroke, 1980; Zakon o knjižničarstvu, 2001). Knjižnice torej niso zavezane k zaposlovanju zgolj diplomiranih bibliotekarjev, kar pomeni, da so na trgu delovne sile ti izpostavljeni tudi zunanji konkurenci. Opravljen strokovni izpit je pogoj tudi za pridobitev licence za vzajemno katalogizacijo v sistemu COBISS (Pravilnik o izdaji dovoljenja za vzajemno katalogizacijo, 2004; Šauperl A., 2005).

Hipoteza 2: Potrebe po bibliotekarjih so različne glede na statistične regije (priloga D).

Predvidevamo, da imajo knjižnice v regijah, ki so oddaljene od slovenskega upravno-gospodarskega središča, večje probleme pri iskanju ustreznih kadrov. Knjižnični kader v teh regijah je v povprečju nižje izobražen in tudi delež formalno izobraženega kadra je nižji.

Hipoteza 3: Slovenski trg delovne sile ne zna uporabiti znanja diplomantov bibliotekarstva na področjih izven bibliotekarstva.

Podpisu bolonjske deklaracije leta 1999 je sledila sprememba slovenske zakonodaje za področje visokega šolstva (Merila za kreditno vrednotenje študijskih programov po ECTS, 2004; Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o visokem šolstvu, 2004 in drugi) in preoblikovanje študijskih programov na dodiplomski in podiplomski stopnji v prvo, drugo in tretje stopenjski študij (več o spremembah na področju bibliotekarskega formalnega izobraževanja v poglavju 7). Oddelek za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo Filozofske fakultete v Ljubljani je oblikoval študijski program bibliotekarstvo in informatika na prvi stopnji (z možnim naborem treh smeri: bibliotekarstvo, informacijska znanost, knjigarstvo) in tri študijske programe na drugi stopnji (bibliotekarstvo, informacijska znanost z bibliotekarstvom, založniške študije). Konkretna analiza o zaposljivosti diplomantov ni, iz tujih virov pa poznamo mnogo uspešnih praks, ki dokazujejo, da se knjižničarji lahko uspešno uveljavijo tudi na področjih različnih od knjižničarstva.

4 RAZISKOVALNA METODA

Poleg raziskovanja dosegljivih objavljenih virov smo v sklopu raziskovanja izvedli tri ankete.

- Anketo med vodji slovenskih knjižnic (oz. za kadrovske zadeve zadolženimi osebami) smo izvedli z namenom pridobitve podatkov o številu zaposlenih, izobrazbi in starosti zaposlenih ter načrtovanih kadrovskih spremembah. Anketa je bila poslana po pošti s priloženo povratno kuverto julija 2004 na 251 naslovov slovenskih knjižnic, vrnjenih smo dobili 57,46 % anketnih vprašalnikov (več v poglavju 6).
- Anketo med slovenskimi založniki oz. udeleženci 5. kongresa »Knjiga na Slovenskem« v organizaciji Društva slovenskih založnikov, ki je bilo v Portorožu 5. - 6. junija 2007 smo izvedli z namenom raziskati zaposlitvene možnosti na področju založništva s poudarkom na novem, drugostopenjskem študijskem programu založniških študij Oddelka za bibliotekarstvo in informacijsko znanost na FF v Ljubljani. Glede na število udeležencev kongresa, je bil odziv skromen, 28,2 % (več v poglavju 10).
- Anketo med slovenskimi informatiki oz. udeleženci posvetovanja »Dnevi slovenske informatike« v organizaciji Društva slovenskih informatikov, ki je bilo v Portorožu 11. - 13. aprila 2007 smo izvedli z namenom raziskati zaposlitvene možnosti na področju informatike s poudarkom na novem drugostopenjskem študijskem programu informacijska znanost z bibliotekarstvom Oddelka za bibliotekarstvo in informacijsko znanost na FF v Ljubljani. Glede na število udeležencev kongresa, je bil odziv le 4,2 % (več v poglavju 9).

Nadalje smo pridobili različne statistične podatke:

- Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje (število iskalcev zaposlitve prijavljenih na ZRSZ z izobrazbo univerzitetno diplomirani bibliotekar/ka, število razpisanih delovnih mest za taisto izobrazbo v obdobju 2000-2006 (poglavje 8),
- Centra za razvoj knjižnic pri NUK (število knjižnic, število zaposlenih v knjižnicah za obdobje 2000-2006 in število zaposlenih glede na izobrazbo v letu 2006 (poglavje 5),
- Filozofske in Pedagoške fakultete v Ljubljani in preko sistema COBISS o številu formalno izobraženih bibliotekarjev.

Analizirali smo tudi bolonjske študijske programe Oddelka za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo na Filozofski fakulteti v Ljubljani (poglavje 7).

5 KNJIŽNIČNI KADER V SLOVENSKIH KNJIŽNICAH V OBDOBJU 1997-2006

Z namenom prikazati nekajletno stanje v slovenskih knjižnicah, v poglavju predstavljamo del statističnih podatkov o kadrih v obdobju med leti 1997-2006. Podatki so analizirani glede na število zaposlenih v posameznih tipih knjižnic in glede na statistično regijo (priloga D), v kateri je knjižnica.

Center za razvoj knjižnic pri NUK je metodologijo zbiranja statističnih podatkov o številu zaposlenih v slovenskih knjižnicah in njihovi izobrazbi izpopolnjeval več let. Temu primerno so se spreminjali letni vprašalniki, s katerimi naj bi knjižnice poročale o svojem delu Centru za razvoj knjižnic pri NUK (prej Državni matični službi). Vendar šolske knjižnice, ki sodijo pod Ministrstvo za šolstvo, teh poročil ne oddajajo vsako leto, specialne knjižnice pa poročil ne oddajajo vestno (delno, predvidevamo, zaradi fluktuacije kadra). Ugotavljamo, da sta bila termina »diplomirani bibliotekar« in »formalna izobrazba« v preteklosti slabo definirana. Izraz »diplomirani bibliotekar« je bil razumljen kot oseba z diplomo, ne glede na smer študija, zaposlena v knjižnici. Izraz »formalna izobrazba« pa je pomenil tudi, da oseba formalno izpolnjuje pogoje za zasedbo delovnega mesta (npr. ima opravljen strokovni izpit). Ti podatki zato niso zanesljivi, vendar drugih ni.

Glede na poštni naslov, smo knjižnice razvrstili v 12 statističnih regij (kot jih priznava SURS): Dolenjska, Gorenjska, Goriška, Koroška, Notranjsko-kraška, Obalno-kraška, Osrednjeslovenska, Podravska, Pomurska, Savinjska, Spodnjeposavska, Zasavska (priloga D) in upoštevali spremembe kraja sedeža (primer nekaterih fakultetnih knjižnic).

Knjižnice smo nadalje razdelili na tipe in podtipe, kot jih deli Center za razvoj knjižnic pri NUK:

- visokošolske delimo glede na pripadnost univerzam (UL, UM, UP, UNG, SVZ – samostojni visokošolski zavodi). Upoštevali smo spremembe pripadnosti⁶,
- specialne knjižnice delimo glede na njihovo pripadnost: industrija in trgovina, kultura, vlada (javna uprava), znanost, zdravstvo, drugo. Tudi v tem primeru smo upoštevali morebitne spremembe⁷.

⁶ V času intenzivnega ustanavljanja novih slovenskih univerz so posamezne fakultete prešle, predvsem iz UL na UM, ali pa so bili pod okrilje fakultet sprejeti samostojni visokošolski zavodi.

⁷ V primeru specialnih knjižnic gre največkrat za priključitev (znanstvenih) knjižnic fakultetam ali univerzam, zaradi česar postanejo visokošolske knjižnice.

Za šolske knjižnice smo upoštevali samo zanesljive podatke. Ti so dostopni pri Centru za razvoj knjižnic pri NUK, za leti 1999 in 2002⁸ in so zelo skopi. Posredujejo le skupen podatek o številu knjižnic, vseh zaposlenih delavcih v slovenskih šolskih knjižnicah in deležu strokovnih delavcev. Delež formalno izobraženih ni zabeležen. Za šolsko leto 2003/2004 smo s strani Ministrstva za šolstvo in šport⁹ pridobili podatke, ki vsebujejo delež formalno izobraženih šolskih knjižničarjev, ne pa tudi seznama po posameznih šolah. Šolskih knjižnic zato nismo mogli razvrstiti v regije.

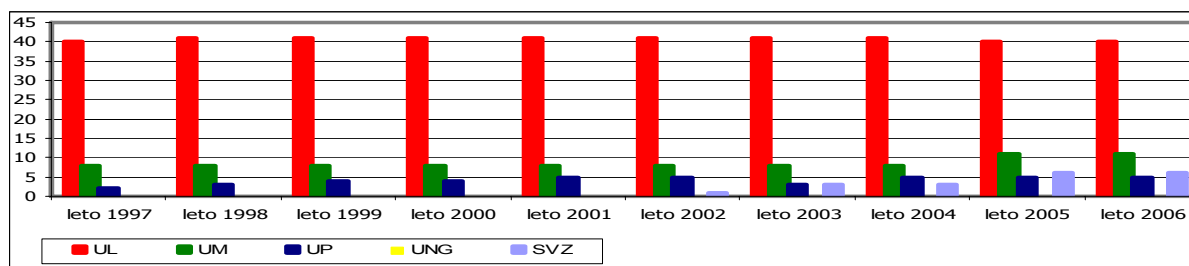
5.1 ŠTEVILO KNJIŽNIC

Preglednica 2: Število knjižnic v obdobju 1997-2006 (Vir: Center za razvoj knjižnic pri NUK in Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport)

Tip/leto	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
šolske k.	n.p.	n.p.	648	n.p.	n.p.	659	537	n.p.	n.p.	n.p.
narodna k.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
splošne k.	60	60	60	60	60	60	61	61	61	61
visokošolske k.	50	52	53	53	54	55	55	57	62	62
specialne k.	147	152	137	134	140	124	134	135	128	128
SKUPAJ	(258)	(265)	899	(248)	(255)	899	788	(254)	(252)	(252)

Najpopolnejši podatki, ki vključujejo tudi šolske knjižnice¹⁰, so podatki za leto 2003, ko je v Sloveniji delovalo 788 knjižnic. Ker naj bi vsaka osnovna in srednja šola imela knjižnico (Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja, 2007), ne preseneča podatek, da je šolskih knjižnic številčno največ (68 %). Sledijo specialne knjižnice s 17 % in splošne in visokošolske knjižnice, vključno z NUK, s 7 %.

Skupno število knjižnic se tekom let ni bistveno spreminjalo. Nekaj specialnih knjižnic je bilo ukinjenih ali preategoriziranih v visokošolske, zaradi česar se je posledično povečalo število visokošolskih knjižnic. Število visokošolskih knjižnic se je povečalo tudi na račun ustanovitve dveh novih slovenskih univerz (Primorska in Nova Gorica) in zasebnih visokošolskih zavodov (sliki 2 in 3).

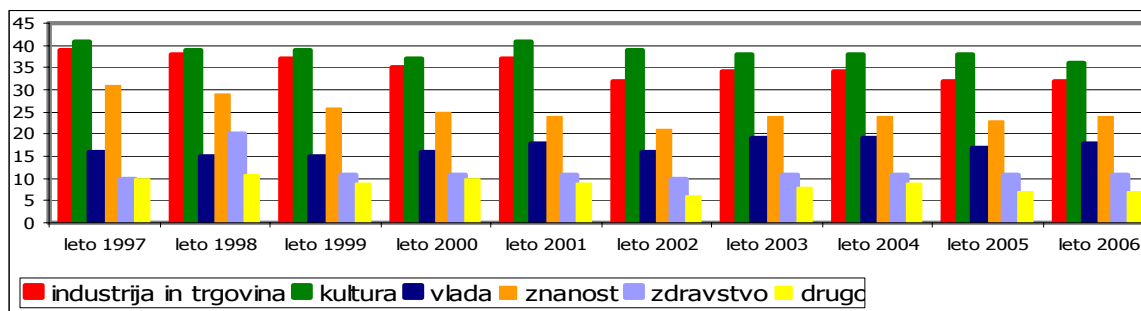

Slika 2: Število visokošolskih knjižnic v obdobju 1997-2006 (Vir: Center za razvoj knjižnic pri NUK)

⁸ Podatki so le ocena Državne matične službe.

⁹ Takrat MŠZŠ – Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport.

¹⁰ Skrb vzbujajoče je dejstvo, da Center za razvoj knjižnic ne zbira podatkov o šolskih knjižnicah na letni ravni.

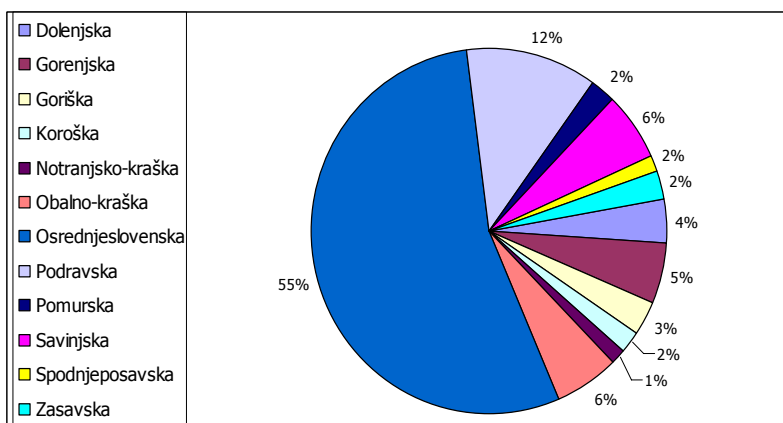
Slika 3: Število specialnih knjižnic v obdobju 1997-2006 (Vir: Center za razvoj knjižnic pri NUK)

5.2 REGIONALNA PORAZDELITEV KNJIŽNIC (brez upoštevanja šolskih knjižnic)

Pri prikazovanju regionalne porazdelitve knjižnic smo, zaradi pomanjkanja podatkov, izpustili šolske knjižnice, sicer bi bila slika 4 bistveno drugačna, šolske knjižnice so najštevilčnejše in hkrati izredno razpršene.

Več kot polovica (55 %) knjižnic se nahaja v Osrednjeslovenski regiji, večina v Ljubljani, ki je upravno in gospodarsko središče države ter univerzitetno mesto. Sledi Podravska regija (12 %) z mariborskim univerzitetnim središčem. Na tretjem mestu sledi regija, kjer je država leta 2003 ustanovila novo univerzo, Obalno-kraška regija (6 %). Ob primerjavi stanja iz leta 1997, smo ugotovili, da je porazdelitev knjižnic ostala približno enaka, spremembe pa so nastale v regijah z novimi univerzitetnimi središči.

Slika 4: Regionalna porazdelitev slovenskih knjižnic (brez šolskih knjižnic) v letu 2006 (Vir: Center za razvoj knjižnic pri NUK)

5.3 IZOBRAZBA ZAPOSLENIH PO TIPIH KNJIŽNIC¹¹

Neenakomerni regijski porazdelitvi knjižnic sledi tudi neenakomerna porazdelitev števila zaposlenih glede na tip knjižnice. Daleč najvišji delež zaposlenih knjižničnih delavcev imajo v letu 2003 splošne knjižnice (44 %), šolske pa, kljub njihovem visokem številu, dosegajo le 24 %. Preglednica 3 prikazuje spremembe v številu zaposlenih v knjižnicah v letih 2003

¹¹ Podatki niso popolni, saj vse knjižnice niso oddale letnih vprašalnikov.

in 2006. Zaradi nedosegljivosti podatkov, so podatki za šolske knjižnice prikazani le za leto 2003. Podajamo ugotovitve o spremembah v posameznih tipih knjižnic v letu 2006 v primerjavi z letom 2003.

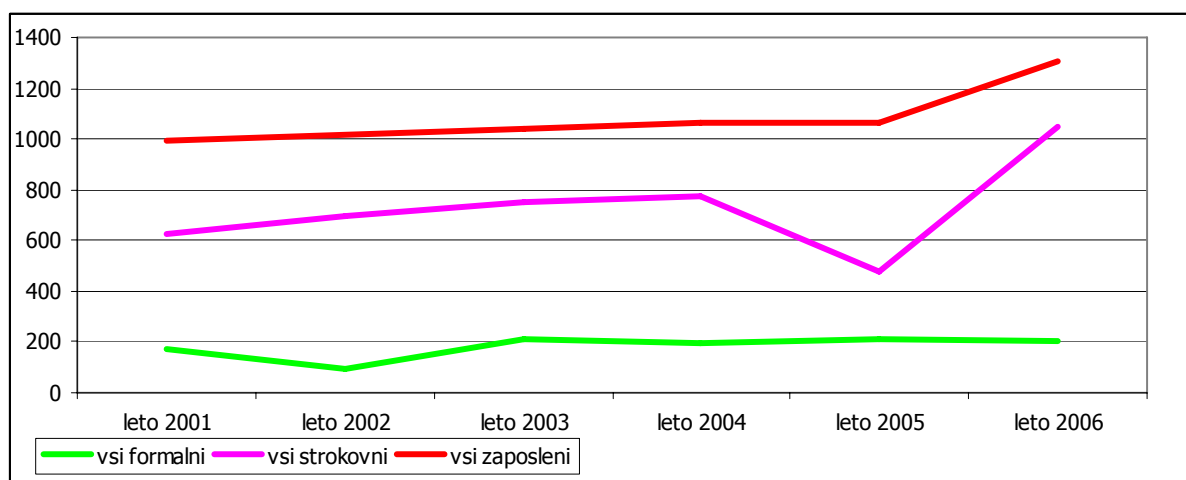
- Splošne knjižnice:
 - skupno število knjižnic se ni spremenilo,
 - skupno število zaposlenih se je povečalo za 26 %,
 - za 4 % se je zmanjšal delež formalno izobraženega kadra,
 - za 39 % se je povečal delež strokovnega kadra,
- Visokošolske knjižnice:
 - število knjižnic se je povečalo za 13 %,
 - skupno število zaposlenih se je povečalo za 6 %,
 - za 17 % se je zmanjšal delež formalno izobraženega kadra,
 - za 8 % se je povečal delež strokovnega kadra,
- Narodna knjižnica:
 - skupno število zaposlenih se je zmanjšalo za 1 %,
 - za 86 % se je povečal delež formalno izobraženega kadra,
 - za 2 % se je povečal delež strokovnega kadra.
- Specialne knjižnice:
 - skupno število knjižnic se je zmanjšalo za 4 %,
 - skupno število zaposlenih se je zmanjšalo za 31 %,
 - za 30 % se je zmanjšal delež formalno izobraženega kadra,
 - za 28 % se je zmanjšal delež strokovnega kadra.
- Šolske knjižnice:
 - 66 % vseh šolskih knjižničarjev je formalno izobraženih.

Preglednica 3: Število zaposlenih v slovenskih knjižnicah v letu 2003 in 2006 (Vir: Center za razvoj knjižnic pri NUK in Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport)

	splošne k.	visokošolske k.	Narodna k.	specialne k.	šolske k.	Skupaj
Število knjižnic						
2003	61 (8 %)	56 (6 %)	1 (1 %)	134 (17 %)	537 (68 %)	788 (100 %)
2006	61	62	1	128	n.p.	(252)
Število zaposlenih formalno izobraženih bibliotekarjev v slovenskih knjižnicah						
2003	212 (29 %)	63 (9 %)	28 (4 %)	50 (7 %)	371 (51 %)	724 (100 %)
2006	203	52	52	35	n.p.	(342)
Število zaposlenih strokovnih delavcev v slovenskih knjižnicah						
2003	753 (41 %)	277 (15 %)	94 (5 %)	165 (9 %)	561 (30 %)	1.850 (100 %)
2006	1.048	299	96	118	n.p.	(1.561)
Število vseh zaposlenih v slovenskih knjižnicah						
2003	1.039 (44 %)	365 (16 %)	138 (6 %)	238 (10 %)	561 (24 %)	2.341 (100 %)
2006	1.307	387	137	164	n.p.	(1.995)

5.3.1 Splošne knjižnice

Zaposlovanje v splošnih knjižnicah je odvisno predvsem od občin, zaradi česar se knjižnice ubadajo s kadrovskim primanjkljajem, vendar se situacija izboljšuje. Leta 2001 so v NUK-u pričeli zbirati podatek o formalni izobrazbi splošnih knjižničarjev. Skupno število zaposlenih v splošnih knjižnicah je bilo v letu 2006 1.307, od tega jih je le 15,6 % imelo formalno bibliotekarsko izobrazbo. Če upoštevamo strokovni kader, je 19,4 % vseh strokovnih delavcev v slovenskih splošnih knjižnicah v letu 2006 imelo formalno izobrazbo. Slika 5 prikazuje gibanje števila zaposlenih. Odstopanje v kategoriji strokovnih delavcev v splošnih knjižnicah v letu 2005 pripisujemo napačni interpretaciji vprašanja v vprašalniku Centra za razvoj knjižnic pri NUK. Vsekakor sta zaskrbljujoči krivulji, ki prikazujeta rast števila vseh zaposlenih in števila strokovnega kadra v splošnih knjižnicah v primerjavi s stagnacijo krivulje števila zaposlenih s formalno izobrazbo.

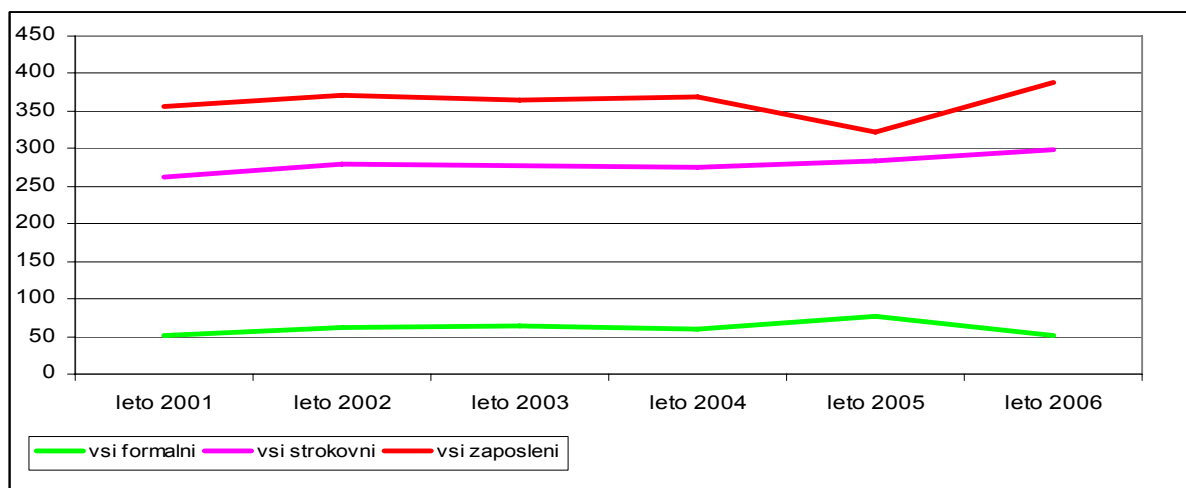
Slika 5: Gibanje števila zaposlenih v splošnih knjižnicah v obdobju 2001-2006 (Vir: Center za razvoj knjižnic pri NUK)

Če upoštevamo podatek za leto 2003, ko imamo na voljo tudi podatek za šolske knjižnice, je v splošnih knjižnicah zaposlenih 29,3 % vsega knjižničnega formalno izobraženega kadra.

5.3.2 Visokošolske knjižnice

Število knjižničnih delavcev v visokošolskih knjižnicah, kljub nihanju, narašča. Vovkova ugotavlja, da to število ne sledi rasti števila študentov, povečanemu obsegu storitev in novim nalogam, ki jih opravljajo visokošolske knjižnice (Vovk D., 2004). V obdobju 1991-2000 se je delež potencialnih uporabnikov visokošolskih knjižnic povečal za 147 %, število vseh zaposlenih knjižničnih delavcev pa le za 24 % (Dolgan-Petrič M. in Pečko-Mlekuž H.,

2002). Vovkova zaključuje, da visokošolske knjižnice pri zaposlovanju dajejo prednost diplomiranim knjižničarjem in napoveduje podoben trend razvoja tudi v prihodnje (Vovk D., 2004). To tezo potrjuje slika 6. Skupno število zaposlenih se je zvišalo sorazmerno s številom strokovnega kadra v knjižnicah. Delež formalno izobraženih visokošolskih knjižničarjev stagnira (izjema je leto 2005, kar pripisujemo napačni interpretaciji pojma »formalna izobrazba«).

Slika 6: Gibanje števila zaposlenih v visokošolskih knjižnicah v obdobju 2001-2006 (Vir: Center za razvoj knjižnic pri NUK)

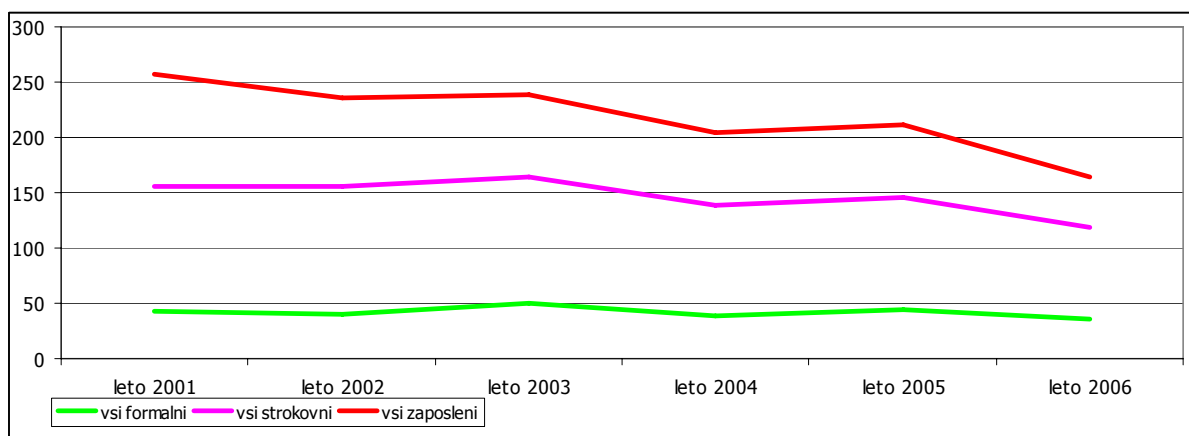
Skupno število zaposlenih (v EPZ) v letu 2006 v visokošolskih knjižnicah je bilo 387,44, od tega le 52 (15,2 %) s formalno bibliotekarsko izobrazbo. V visokošolskih knjižnicah je bilo v letu 2006 zaposlenih 13,4 % vseh formalno izobraženih v slovenskih knjižnicah zaposlenih bibliotekarjev oz. 17,4 %, če upoštevamo samo strokovne sodelavce (podatek za leto 2006, ki ne zajema šolskih knjižnic). Če upoštevamo podatek za leto 2003, ko imamo na voljo tudi podatek za šolske knjižnice, je bilo v visokošolskih knjižnicah zaposlenih 8,7 % vsega knjižničnega formalno izobraženega kadra.

5.3.3 Specialne knjižnice

Že leta 1998 je Češnovarjeva ugotavljala primanjkljaj ustrezno izobraženega kadra v specialnih knjižnicah (Češnovar N., 1998). Število zaposlenih v zadnjih letih (kot kaže slika 7) še vedno vztrajno pada, vendar število formalno izobraženega kadra ne pada tako strmo kot število vseh zaposlenih. To pripisujemo manjši fluktuaciji kadra na drugih delovnih mestih in njihovi premestitvi v knjižnico.

Skupno število zaposlenih v letu 2006 v specialnih knjižnicah je bilo 164,55 (po EPZ), od tega le 35,25 (10,3 %) s formalno bibliotekarsko izobrazbo. V specialnih knjižnicah je bilo

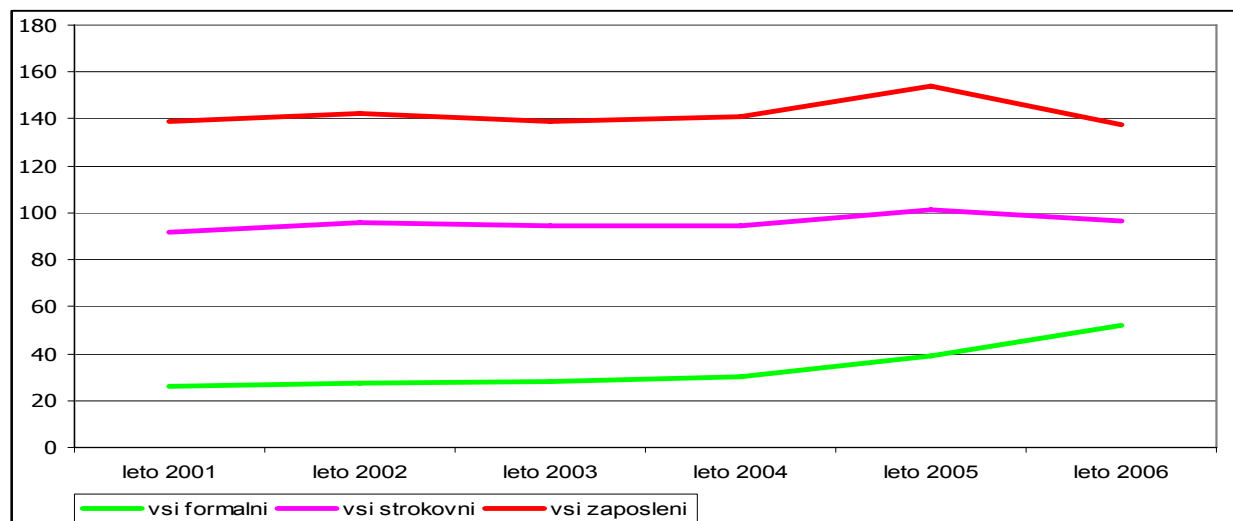
v letu 2006 zaposlenih 21,4 % vseh formalno izobraženih slovenskih knjižničarjev oz. 29,7 %, če upoštevamo samo strokovne sodelavce (podatek za leto 2006, ki ne upošteva šolskih knjižnic). Če upoštevamo podatek za leto 2003, ko imamo na voljo tudi podatek za šolske knjižnice, je bilo v visokošolskih knjižnicah zaposlenih 6,9 % vsega knjižničnega formalno izobraženega kadra.

Slika 7: Gibanje števila zaposlenih v visokošolskih knjižnicah v obdobju 2001-2006 (Vir: Center za razvoj knjižnic pri NUK)

5.3.4 Nacionalna knjižnica

Čeprav je v zadnjem letu skupno število zaposlenih v NUK-u upadlo, pa se je število zaposlenih s formalno izobrazbo vidno zvišalo (slika 8).

Slika 8: Gibanje števila zaposlenih v nacionalni knjižnici v obdobju 2001-2006 (Vir: Center za razvoj knjižnic pri NUK)

V letu 2006 je bilo v Narodni in univerzitetni knjižnici (NUK) zaposlenih 137,5 delavcev (po EPZ), od tega 52,25 (38,0 %) s formalno bibliotekarsko izobrazbo. Strokovnih delavcev je bilo skupno 96,25, od tega jih je več kot polovica imela strokovno izobrazbo (54,3 %). Če

upoštevamo podatek za leto 2003, ko imamo na voljo tudi podatek za šolske knjižnice, je bilo v NUK-u zaposlenih 3,9 % vsega knjižničnega formalno izobraženega kadra.

5.3.5 Šolske knjižnice

Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (1996) ne omejuje pravic pridobljenih s predhodnim zakonom, ki je določal, da je knjižničar v osnovni šoli moral imeti diplomu študijske smeri za knjižničarstvo ali izpolnjevati pogoje za učitelja. Predpisuje pa število knjižničarjev glede na število vpisanih šolarjev (poglavje 1.2).

Delež formalno izobraženih bibliotekarjev v šolskih knjižnicah je po podatkih Ministrstva za šolstvo, znanost in šport iz leta 2003 kar 66,1 %. V tem letu je to predstavljalo 51,2 % vseh zaposlenih s formalno izobrazbo v slovenskih knjižnicah.

Ministrstvo za šolstvo in šport vsako leto razpisuje štipendije za študente študijskih programov, katere zaposlujejo v šolstvu in za katere analize napovedujejo deficit zaposlenih z ustrežno izobrazbo v javnih šolah v posamezni regiji. Pomanjkanje določenega kadra napoveduje nekakovostno izvedbo izobraževalnih vsebin. V zadnjih letih so za študente bibliotekarstva razpisali štipendije v naslednjih območjih:

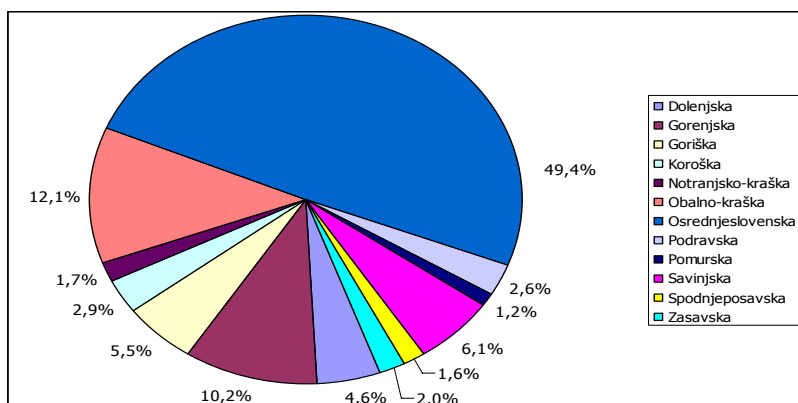
- 2004/2005: Savinjska, Koroška, Obalno-kraška, Pomurska, Posavska in Zasavska regija,
- 2005/2006: Celjska regija, Koroška regija, Obalno-kraška regija, Pomurska regija, Posavska in Zasavska regija,
- 2006/2007: Dolenjska regija.

Na enak način Ministrstvo dodeljuje, v šolstvu še vedno obvezna, pripravniška mesta. (Ministrstvo za šolstvo in šport: spletna stran, 2008).

5.4 IZOBRAZBA ZAPOSLENIH GLEDE NA STATISTIČNE REGIJE (brez upoštevanja šolskih knjižnic)¹²

Preglednica 4 in slika 10 prikazujeta število zaposlenih glede na regijo in tip knjižnice (šolske knjižnice so izvzete). Kot smo že omenili, primerjava števila strokovnega kadra in formalnega kadra skozi leta, zaradi napačne interpretacije statističnih vprašalnikov, ni zanesljiva. Ugotavljamo, da se je v zadnjih letih zanesljivost povečala.

¹² Podatki niso popolni, saj vse knjižnice niso oddale letnih vprašalnikov.

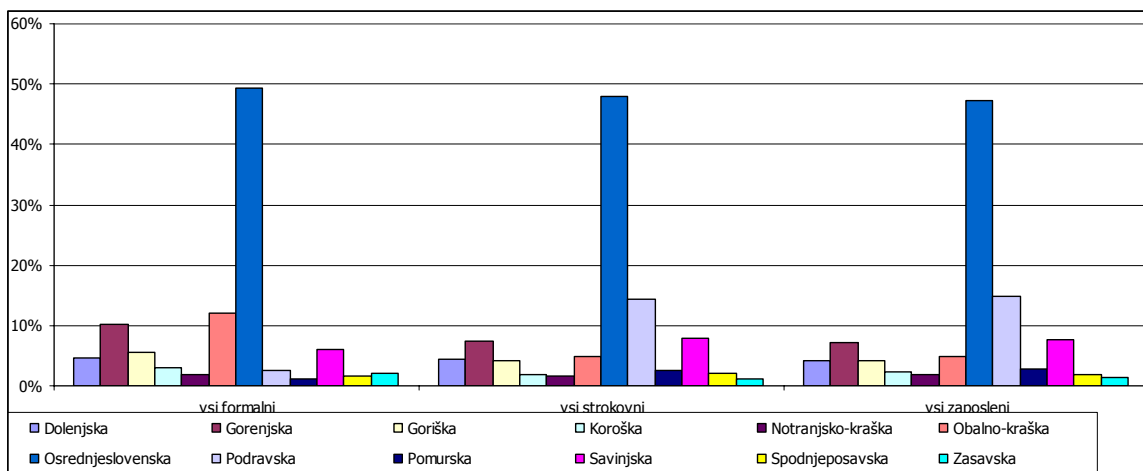

Slika 9: Razporeditev formalno izobraženega kadra v slovenskih splošnih, visokošolskih, specialnih in nacionalni knjižnici po regijah v letu 2006 (Vir: Center za razvoj knjižnic pri NUK)

Skozi celotno prikazano obdobje je večina

zaposlenih v knjižničarstvu skoncentriranih v Osrednjeslovenski regiji, v letu 2006 okoli 47 %. V tej regiji leži glavno mesto države z upravnim središčem (in vladnimi knjižnicami), ki je hkrati tudi najstarejše in največje univerzitetno središče v državi (knjižnice Univerze v Ljubljani). Vzporedno z univerzo so se razvijali raziskovalni inštituti (znanstvene in zdravstvene knjižnice), tudi gospodarska moč regije ni zanemarljiva (knjižnice industrije in trgovine). Le 18 % kadra v regiji ima formalno izobrazbo (preglednica 4, slika 10), kljub temu pa je v regiji skoncentriran najvišji delež (49,4 %) slovenskih knjižničarjev s formalno izobrazbo (slika 9).

Po številu zaposlenih v knjižničarstvu v letu 2006 sledi Podravska regija z drugo najstarejšo univerzo v Slovenji (knjižnice Univerze v Mariboru) in gospodarstvom (knjižnice industrije in trgovine). Zaposleni v knjižnicah predstavljajo 14,8 % vsega slovenskega knjižničnega kadra. 3,1 % podravske knjižničarje je formalno izobraženih (preglednica 4, slika 10), kar na slovenski ravni predstavlja 2,6 % (slika 9).

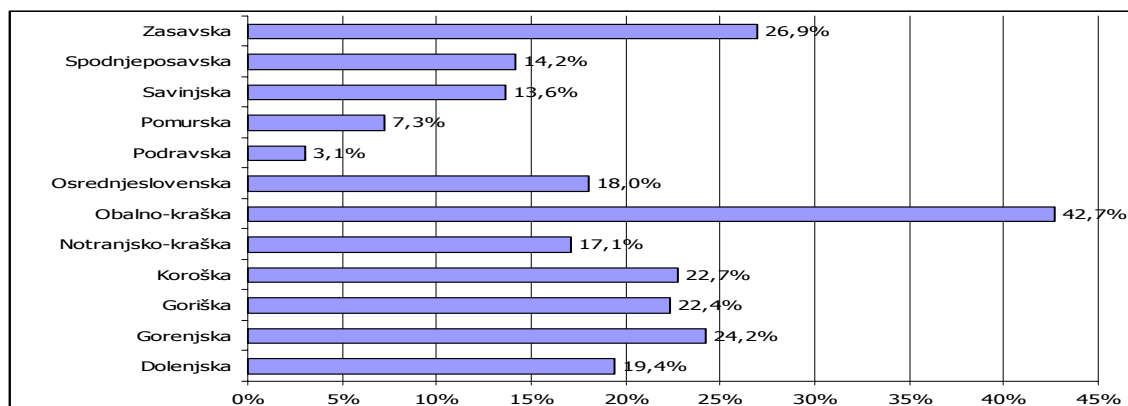

Slika 10: Število zaposlenih v slovenskih splošnih, visokošolskih, specialnih in nacionalni knjižnici po statističnih regijah v letu 2006 po regijah (Vir: Center za razvoj knjižnic pri NUK)

Glede na delež slovenskih knjižničnih delavcev sledita Savinjska (7,7 %) in Gorenjska regija (7,3 %). V obeh regijah je odstotek formalno izobraženih delavcev v knjižnicah višji kot v Osrednjeslovenski regiji, Savinjska 13,6 % in Gorenjska 24,2 % (preglednica 4, slika 10). Visok odstotek v Gorenjski regiji pripisujemo tudi relativni bližini Ljubljane in posledično nižjim oz. nikakršnim nastanitvenim stroškom tekom študija (bivanje doma). Formalno izobražen zaposlen knjižnični kader Gorenjske regije predstavlja na državni ravni 10,2 %, Savinjske pa 6,1 % delež vseh formalno izobraženih zaposlenih knjižničnih delavcev v Sloveniji (slika 9).

Okoli 4 % vseh slovenskih knjižničnih delavcev je zaposlenih v Obalno-kraški (4,9 %), Goriški (4,3 %) in Dolenjski regiji (4,1 %) (preglednica 4). V Obalno-kraški regiji se je v letu 2003 ustanovila tretja slovenska univerza, kar je posledično pripeljalo do ustanavljanja novih visokošolskih knjižnic, novoustanovljena univerza pa je pri zaposlovanju knjižničnih delavcev dala prednost formalno izobraženemu kadru. Tako ima ta regija najvišji delež (42,2 %) formalno izobraženih bibliotekarjev, Goriška 22,4 % in Dolenjska 19,4 % (slika 10). V državnem merilu formalno izobražen knjižnični kader predstavlja 12,1 % v Obalno-kraški, 5,5 % v Goriški in 4,6 % v Dolenjski regiji (slika 9).

Preostalih 5 regij (Koroška, Notranjsko-kraška, Pomurska, Spodnjeposavska in Zasavska) zaposluje vsaka po manj kot 3 % vsega slovenskega knjižničnega kadra (preglednica 4). Slika 10 prikazuje delež formalno izobraženega kadra znotraj teh regij. Zasavska regija ima 26,9 % svojega knjižničnega kadra formalno izobraženega, sledi Koroška regija z 22 %, Pomurska s 7,3 %, Notranjsko-kraška s 17,1 % in Spodnjeposavska s 14,2 %. Kot prikazuje slika 10, pa je delež formalno izobraženega bibliotekarskega kadra teh regij v slovenskem merilu prav tako majhen, saj skupaj ne dosegajo 10 %.

Slika 11: Delež formalno izobraženega kadra v slovenskih splošnih, visokošolskih, specialnih in nacionalni knjižnici po statističnih regijah v letu 2006 glede na število vseh knjižničnih delavcev v posamezni regiji (v %) (Vir: Center za razvoj knjižnic pri NUK)

Preglednica 4: Število zaposlenih v slovenskih splošnih, visokošolskih, specialnih in nacionalni knjižnici po statističnih regijah v obdobju 1997-2006 (Vir: Center za razvoj knjižnic pri NUK)

Regija / leto	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Število zaposlenih formalno izobraženih bibliotekarjev v slovenskih knjižnicah										
Dolenjska	5,00	0,00	9,00	0,00	15,50	1,00	12,00	20,50	24,75	15,75
Gorenjska	15,50	2,00	30,00	5,00	28,00	15,00	30,00	38,00	34,50	35,00
Goriška	9,80	0,00	12,00	0,00	16,00	6,35	19,00	11,00	22,00	19,00
Koroška	12,00	0,00	9,00	0,00	7,00	3,00	13,00	8,00	8,00	10,00
Notranjsko-kraška	6,50	0,00	6,00	0,00	4,00	4,00	6,00	6,00	9,00	6,00
Obalno-kraška	8,00	1,00	9,50	2,50	11,00	9,00	19,50	16,50	21,50	41,50
Osrednjeslovenska	31,00	99,25	145,00	114,45	150,36	135,30	176,75	169,95	189,52	169,50
Podravska	4,30	5,00	10,00	3,00	10,30	15,00	18,50	16,10	23,60	9,00
Pomurska	8,00	0,00	8,00	0,00	7,00	3,00	19,50	5,50	3,50	4,00
Savinjska	17,90	2,00	28,90	1,00	28,00	14,00	24,50	20,50	23,10	21,00
Spodnjeposavska	3,00	0,00	4,50	0,00	4,50	7,00	7,00	7,00	5,55	5,42
Zasavska	6,00	0,00	5,00	0,00	6,50	6,00	7,50	6,00	3,75	7,00
Število zaposlenih strokovnih delavcev v slovenskih knjižnicah										
Dolenjska	35,80	3,00	38,80	38,50	38,50	44,00	49,00	51,00	57,50	67,00
Gorenjska	69,75	3,50	66,00	72,50	68,50	70,25	76,75	81,00	78,06	116,75
Goriška	43,10	0,00	43,75	45,50	38,50	45,85	56,38	56,50	45,00	64,00
Koroška	17,00	0,00	19,50	19,00	24,00	20,00	22,00	22,00	17,00	30,00
Notranjsko-kraška	19,00	0,00	17,50	17,00	17,00	20,00	20,00	20,00	18,00	24,00
Obalno-kraška	39,00	3,50	46,00	45,50	36,50	51,50	57,00	61,00	43,50	74,63
Osrednjeslovenska	708,60	196,50	592,75	638,25	610,86	657,00	672,05	643,95	555,53	747,80
Podravska	175,55	8,00	175,50	177,10	176,90	188,30	184,95	196,20	118,21	224,00
Pomurska	29,00	2,00	27,00	22,50	21,50	20,50	26,50	31,00	8,00	41,00
Savinjska	77,60	6,00	79,80	65,00	77,00	74,50	85,50	82,00	52,05	123,00
Spodnjeposavska	13,50	0,00	13,50	21,00	15,00	21,00	22,30	22,00	11,15	32,00
Zasavska	15,00	0,00	12,00	15,50	13,00	16,50	18,50	15,50	7,50	18,00
Število vseh zaposlenih v slovenskih knjižnicah										
Dolenjska	47,20	5,00	45,10	56,60	65,42	63,04	71,17	71,84	128,50	81,00
Gorenjska	88,75	13,75	80,25	97,80	110,20	109,88	109,79	115,89	168,64	144,75
Goriška	59,00	2,50	51,25	65,98	79,98	68,20	74,98	76,30	90,00	85,00
Koroška	28,00	1,00	22,50	33,00	33,75	34,66	38,75	35,00	38,09	44,00
Notranjsko-kraška	24,00	0,00	18,00	27,50	31,20	33,25	31,50	31,50	37,00	35,00
Obalno-kraška	54,50	9,50	51,00	63,50	70,50	72,00	71,50	77,58	77,00	97,13
Osrednjeslovenska	825,70	579,00	786,75	844,55	887,19	878,18	893,63	862,88	837,05	941,86
Podravska	231,45	120,00	223,25	255,10	255,25	276,49	271,86	278,21	195,65	294,50
Pomurska	40,20	3,00	29,00	40,10	42,10	51,55	43,85	52,05	19,50	55,00
Savinjska	93,40	7,25	85,80	99,50	120,18	127,75	120,62	119,10	118,12	154,00
Spodnjeposavska	22,00	0,25	17,25	23,40	24,64	27,48	29,15	30,91	23,35	38,25
Zasavska	18,00	3,00	16,00	22,85	25,35	24,35	25,85	24,25	20,00	26,00

Pri razumevanju tabele je potrebno upoštevati:

- nekonsistentno razumevanje termina »diplomirani bibliotekar« in »formalna izobrazba,« s strani izpolnjevalcev vprašalnika (podrobnejša obrazložitev na strani 41),
- pomanjkljivost podatkov za leto 1998.

5.5 VRSTE ZAPOSLOITEV V SLOVENSКИH KNJIŽNICAH V LETU 2006 (brez upoštevanja šolskih in specialnih knjižnic)

Center za razvoj knjižnic pri NUK je v statistični vprašalnik za leto 2006 prvič vključil zbiranje podatkov o vrstah zaposlitev v slovenskih knjižnicah. Na voljo imamo podatke za splošne, visokošolske knjižnice in za narodno knjižnice, za zaposlene za knjižničarsko, tehnično in upravno področje dela v knjižnici.

Kot prikazuje preglednica 5, je v omenjenih knjižnicah 71,7 % vsega kadra za knjižničarska opravila v knjižnici zaposlenih za polni nedoločen čas, sledijo pa: delo preko študentskega servisa (10,5 %), zaposlitev za določen čas (7,7 %), pogodbeno zaposlovanje (5 %), skrajšani delovni čas (4,4 %), ter prostovoljci (0,6 %)

Preglednica 5: Vrste zaposlovanja v slovenskih knjižnicah v letu 2006 (Vir: Center za razvoj knjižnic pri NUK)

Vrsta zaposlitve / knjižnica	Narodna in univerzitetna knjižnica		splošne knjižnice		visokošolske knjižnice	
	št. oseb	v %	št. oseb	v %	št. oseb	v %
delavci za knjižničarsko delo						
redno zaposleni za nedoločen čas	89	82,4 %	718	71,1 %	277	70,5 %
redno zaposleni za nedoločen: skrajšani čas	2	1,9 %	30	3,0 %	24	6,1 %
redno zaposleni za določen čas	5	4,6 %	98	9,7 %	14	3,6 %
redno zaposleni za določen čas: skrajšani čas		0,0 %	8	0,8 %	3	0,8 %
pogodbeno zaposleni	7	6,5 %	66	6,5 %	3	0,8 %
študenti	5	4,6 %	84	8,3 %	69	17,6 %
prostovoljci		0,0 %	6	0,6 %	3	0,8 %
SKUPAJ	108	100 %	1.010	100 %	393	100 %
delavci za tehnično delo						
redno zaposleni za nedoločen čas	19	73,1 %	92	60,1 %	36	80,0 %
redno zaposleni za nedoločen: skrajšani čas	2	7,7 %	11	7,2 %	1	2,2 %
redno zaposleni za določen čas		0,0 %	11	7,2 %	1	2,2 %
redno zaposleni za določen čas: skrajšani čas		0,0 %	6	3,9 %	1	2,2 %
pogodbeno zaposleni	2	7,7 %	15	9,8 %	1	2,2 %
študenti	3	11,5 %	18	11,8 %	5	11,1 %
prostovoljci		0,0 %	0	0,0 %	0	0,0 %
SKUPAJ	26	100 %	153	100 %	45	100 %
delavci za upravno delo						
redno zaposleni za nedoločen čas	18	90,0 %	123	85,4 %	14	93,3 %
redno zaposleni za nedoločen: skrajšani čas		0,0 %	9	6,3 %	0	0,0 %
redno zaposleni za določen čas	1	5,0 %	1	0,7 %	0	0,0 %
redno zaposleni za določen čas: skrajšani čas		0,0 %	1	0,7 %	0	0,0 %
pogodbeno zaposleni		0,0 %	6	4,2 %	1	6,7 %
študenti	1	5,0 %	4	2,8 %	0	0,0 %
prostovoljci		0,0 %	0	0,0 %	0	0,0 %
SKUPAJ	20	100 %	144	100 %	15	100 %
SKUPAJ	154		1.307		453	

6 STAROSTNA IN IZOBRAZBENA STRUKTURA ZAPOSLENIH V SLOVENSКИH KNJIŽNICAH

6.1 METODOLOGIJA IZVEDBE ANKETE

V uvodu moramo poudariti, da podobne raziskave, izvedene v Sloveniji nismo zasledili. Vprašanja se je v diplomski nalogi dotaknila Damjana Vovk (Vovk D., 2004), vendar na manjšem vzorcu. Center za razvoj knjižnic pri NUK zbira in objavlja podatke o številu zaposlenih. Ker nam ti statistični podatki niso odgovorili na vsa naša vprašanja, smo se odločili za izvedbo ankete.

Anketni vprašalnik smo poslali po pošti vsem slovenskim splošnim, visokošolskim (med katere smo uvrstili tudi nacionalno¹³) in specialnim knjižnicam, na osnovi seznama knjižnic Centra za razvoj knjižnic pri NUK iz leta 2002. Anketni vprašalnik smo 3. julija 2004 skupaj z dopisom poslali na 56 naslovov visokošolskih, 136 specialnih in 59 splošnih knjižnic (priloga A). Spretni dopis z vprašalnikom je bil naslovljen na vodje knjižnic oz. kadrovske službe. Priložili smo tudi frankirano ovojnico za vrnitev izpolnjenega anketnega vprašalnika. Anketiranje, zaradi pričakovanih letnih dopustov nismo časovno omejili, zadnji vprašalnik se je vrnil 5. septembra 2004. Nekaj knjižnic, predvsem večje, smo tudi osebno poklicali in vodje oz. odgovorne spodbudili k sodelovanju.

Vprašalnik je sestavljalo 14 vprašanj, od tega 12 vprašanj zaprtega tipa ter 2 vprašanja določanja prioritet. Pri vseh vprašanjih zaprtega tipa je bila anketirancem ponujena možnost odgovora »drugo«, za prosto formuliran odgovor oz. za pojasnitev odgovora. Vsebinsko smo vprašalnik razdelili na pet delov: tip knjižnice (3 vprašanja), okolje knjižnice (2 vprašanja), znanje univerzitetno diplomiranih bibliotekarjev (3 vprašanja), kadrovska politika (4 vprašanja), zaposleni v knjižnicah (3 vprašanja).

6.2 ODZIVNOST ANKETE GLEDE NA TIP KNJIŽNIC

Vrnjenih smo dobili 57,46 % anketnih vprašalnikov. V prvem delu ankete smo vodje vprašali, kakšnega tipa je njihova knjižnica. Pri specialnih in visokošolskih smo jih prosili za natančnejšo opredelitev pripadnosti univerzi oz. izbiri področja, ki ga pokrivajo.

¹³ Ker je nacionalna knjižnica le ena, naša anketa pa je bila anonimna, smo podatke Narodne in univerzitetne knjižnice vključili med podatke visokošolskih knjižnic.

Preglednica 6: Število anketiranih knjižnic

Tip knjižnice	Poslano	Vrnjeno	v %
splošne k.	59	38	64,4 %
visokošolske k. (vklj. NUK)	56	40	71,43 %
UL		28	70,00 %
UM		7	17,50 %
UP		4	10,00 %
specialne k.	153	76	49,67 %
industrija in trgovina		17	22,37 %
kultura		23	30,26 %
vlada		8	10,53 %
znanost		14	18,42 %
zdravstvo		8	10,53 %
drugo		6	7,89 %
SKUPAJ	268	154	57,46

Največji odziv je bil s strani visokošolskih knjižnic (vključno z NUK), saj smo jih zajeli kar 71,43 %. Sledijo splošne knjižnice s 64,41 % odzivnostjo in specialne knjižnice, ki so se z 49,67 % približale polovičnemu pragu (preglednica 6).

Zaradi odziva skoraj 60 % slovenskih splošnih, visokošolskih

(vklj. NUK) in specialnih knjižnic (preglednica 7), lahko sodimo, da so rezultati, pridobljeni z anketo, relevantni. V anketiranih knjižnicah je zaposlenega 87 % vsega strokovnega kadra, zaposlenega v splošnih, visokošolskih (vklj. NUK) in specialnih knjižnicah. Če upoštevamo tudi šolske knjižnice, katerih z anketnim vprašalnikom nismo zajeli, smo pridobili podatke o 45,45 % vsega slovenskega strokovnega kadra zaposlenega v knjižnicah. Zaradi velikega deleža zajetega kadra predvidevamo, da nam vprašalnika niso vrnila knjižnice z nizkim številom zaposlenih (preglednica 8).

Preglednica 7: Odzivnost ankete glede na podatke Centra za razvoj knjižnic pri NUK

Tip knjižnice	a) ANKETA	v %	b) STATISTIČNI PODATKI	v %	Delež a) glede na b) v %
splošne k.	38	24,68	59	22,01	64,41
visokošolske k. (vklj. NUK)	40	25,97	56	20,90	71,43
UL	28	70,00	41	73,21	68,29
UM	7	17,50	8	14,29	87,50
UP	4	10,00	n.p.	n.p.	n.p.
drugo	1	2,50	7	12,50	14,29
specialne k.	76	49,35	153	57,09	49,67
industrija in trgovina	17	22,37	40	26,14	42,50
kultura	23	30,26	42	27,45	54,76
vlada	8	10,53	22	14,38	36,36
znanost	14	18,42	27	17,65	51,85
zdravstvo	8	10,53	11	7,19	72,73
drugo	6	7,89	11	7,19	54,55
SKUPAJ	154	100	268	100	57,46

V prihodnjem petletnem obdobju se bo v Sloveniji upokojilo več kot 100 knjižničnih delavcev, še nekaj več kot toliko pa se bo odprlo novih delovnih mest. V splošnih in visokošolskih knjižnicah nameravajo več kot polovico novih zaposlitev skleniti za

nedoločen in polni delovni čas. V specialnih knjižnicah se kaže trend notranje reorganizacije.

Preglednica 8: Odzivnost ankete glede na število zaposlenih

Tip knjižnice	Statistični podatki ¹⁴	Anketa	v %
splošne k.	699,65	595	85,04
visokošolske k. (vklj. NUK)	372	344	92,47
specialne k.	157,75	119,25	75,59
SKUPAJ	1.229,4	1.058,25	86,08
šolske k.	578	-	-
SKUPAJ	2.328,22	1.058,25	45,45

6.3 REZULTATI ANKETE

6.3.1 (Ne)samostojnost anketiranih knjižnic

Vse splošne knjižnice so samostojne, v nasprotju z nesamostojnostjo 95 % visokošolskih in 92,11 % specialnih knjižnic. V primeru visokošolskih sta to dve pridruženi članici Univerze v Ljubljani, medtem ko je pri specialnih knjižnicah najvišji delež samostojnih enot v znanosti (21 %) in kulturi (8,7 %). 12,5 % delež samostojnih knjižnic na področju vladnih knjižnic ni popolnoma razumljiv in ga gre pripisati napačnemu razumevanju vprašalnika.

Preglednica 9: Samostojnost anketiranih knjižnic

Tip knjižnice	Skupno št. knjižnic	Samostojne enote		Nesamostojne enote	
		število	v %	število	v %
splošne k.	38	38	100 %	0	0 %
visokošolske k. (vklj. NUK)	40	2	5 %	38	95 %
UL	28	2	7,14 %	26	92,86 %
UM	7	0	0 %	7	100 %
UP	4	0	0 %	4	100 %
drugo	1	0	0 %	1	100 %
specialne k.	76	6	7,89 %	70	92,11 %
industrija in trgovina	17	0	0 %	17	100 %
kultura	23	2	8,70 %	21	91,30 %
vlada	8	1	12,50 %	7	87,50 %
znanost	14	3	21,43 %	11	78,57 %
zdravstvo	8	0	0 %	8	100 %
drugo	6	0	0 %	6	100 %
SKUPAJ	154	46	29,87 %	108	70,13 %

¹⁴ Podatek Centra za razvoj knjižnic pri NUK za leto 2002.

6.3.2 Okolje anketiranih knjižnic

Več kot 55 % vseh sodelujočih knjižnic deluje v dveh večjih slovenskih mestih (Ljubljana in Maribor), ki imata nad 100.000 prebivalcev.

V anketiranem vzorcu so najbolj razpršene splošne knjižnice, kraji z manj kot 1.000 prebivalcev pa nimajo samostojne knjižnice. Lahko predvidevamo, da tam delujejo podružnične enote večjih knjižnic.

Visokošolske knjižnice imajo običajno sedež v univerzitetnih središčih, zato so tam tudi najbolj skoncentrirane. Predvsem na račun Univerze na Primorskem in fakultet, ki delujejo v drugih krajih, kot je sedež njihove matične univerze, pa se je razporeditev visokošolskih knjižnic razširila tudi izven Ljubljane in Maribora. Izmed vseh visokošolskih knjižnic jih 12,5 % deluje v drugih velikih mestih (nad 15.000 prebivalcev: Trbovlje, Jesenice, Velenje, Novo mesto, Koper, Kranj, Celje), 5 % pa v manjših krajih (preglednica 10).

Preglednica 10: Velikost okolja, v katerem delujejo sodelujoče knjižnice

Tip knjižnice	mesto nad 100.000 preb.	mesto nad 15.000 preb.	kraj nad 5.000 preb.	kraj nad 1.000 preb.	kraj z manj kot 1.000 preb.
splošne k.	4 (2,6 %)	22 (14,2 %)	10 (6,5 %)	2 (1,3 %)	0 (0 %)
visokošolske k. (vklj. NUK)	33 (21,4 %)	5 (3,3 %)	2 (1,3 %)	0 (0 %)	0 (0 %)
UL	27 (17,5 %)	0 (0 %)	1 (0,65 %)	0 (0 %)	0 (0 %)
UM	6 (3,9 %)	1 (0,65 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)
UP	0 (0 %)	3 (2 %)	1 (0,65 %)	0 (0 %)	0 (0 %)
drugo	0 (0 %)	1 (0,65 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)
specialne k.	47 (30,5 %)	14 (9,1 %)	11 (7,2 %)	3 (1,95 %)	1 (0,65 %)
industrija in trg.	5 (3,2 %)	6 (3,9 %)	4 (2,6 %)	2 (1,3 %)	0 (0 %)
kultura	12 (7,8 %)	6 (3,9 %)	5 (3,3 %)	0 (0 %)	0 (0 %)
vlada	8 (5,2 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)
znanost	12 (7,8 %)	1 (0,65 %)	1 (0,65 %)	0 (0 %)	0 (0 %)
zdravstvo	4 (2,6 %)	1 (0,65 %)	1 (0,65 %)	1 (0,65 %)	1 (0,65 %)
drugo	6 (3,9 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)
SKUPAJ	84 (54,5 %)	41 (26,6 %)	23 (15 %)	5 (3,25 %)	1 (0,65 %)

Tudi specialnih knjižnic je največ v Ljubljani in Mariboru (61,8 %). V drugih večjih mestih (nad 15.000 prebivalcev) jih deluje 18,4 %. Vse vladne specialne knjižnice delujejo v največjih slovenskih mestih. Specialne knjižnice s področja industrije, kulture in zdravstva najdemo po vsej Sloveniji (preglednica 11).

Osrednjeslovenska regija zajema celotno Ljubljansko kotlino, v kateri deluje skoraj polovica vseh zajetih knjižnic (48,05 %). Z 10,39 % ji sledi Podravska regija in Gorenjska z 8,44 %. Vse ostale regije so zastopane s 5 ali manj odstotki (preglednica 11).

Preglednica 11: Regije, v katerih delujejo sodelujoče knjižnice

Regija	splošne k.	visokošolske k. (vklj. NUK)	specialne k.	SKUPAJ
Dolenjska	5 (3,25 %)	0 (0 %)	4 (2,60 %)	9 (5,84 %)
Gorenjska	5 (3,25 %)	1 (0,65 %)	7 (4,55 %)	13 (8,44 %)
Goriška	2 (1,30 %)	1 (0,65 %)	2 (1,30 %)	5 (3,25 %)
Koroška	2 (1,30 %)	0 (0 %)	1 (0,65 %)	3 (1,95 %)
Notranjsko-kraška	2 (1,30 %)	0 (0 %)	1 (0,65 %)	3 (1,95 %)
Obalnodraška	3 (1,95 %)	4 (2,60 %)	3 (1,95 %)	10 (6,49 %)
Osrednjeslovenska	7 (4,55 %)	28 (18,18 %)	39 (25,32 %)	74 (48,05 %)
Podravska	2 (1,30 %)	6 (3,90 %)	8 (5,19 %)	16 (10,39 %)
Pomurska	1 (0,65 %)	0 (0 %)	3 (1,95 %)	4 (2,60 %)
Savinjska	4 (2,60 %)	0 (0 %)	5 (3,25 %)	9 (5,84 %)
Spodnjeposavska	2 (1,30 %)	0 (0 %)	1 (0,65 %)	3 (1,95 %)
Zasavska	2 (1,30 %)	0 (0 %)	1 (0,65 %)	3 (1,95 %)
neopredeljeno	1 (0,65 %)	0 (0 %)	1 (0,65 %)	1 (0,65 %)
SKUPAJ	38 (24,68 %)	40 (25,97 %)	76 (49,35 %)	154 (100 %)

6.3.3 Znanje univerzitetno diplomiranih bibliotekarjev v anketiranih knjižnicah

6.3.3.1 Licenca COBISS

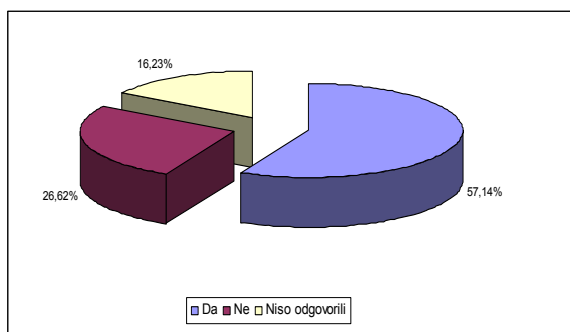
Vodje knjižnic smo vprašali, ali pogrešajo, da univerzitetno diplomirani bibliotekarji še nimajo licence za vnos v COBISS, in zakaj. Več kot polovica anketiranih vodij knjižnic je odgovorilo pritrdilno (73,7 % vodje splošnih knjižnic, 43,3 % vodje specialnih knjižnic). Odgovor »ne« pri vseh tipih knjižnic predstavlja 20 – 30 %.

Odgovor »da« so anketiranci argumentirali z racionalno izrabo človeških virov v knjižnici, saj zaposleni brez licence ne morejo takoj pričeti z delom v sistemu COBISS, ki je globoko usidran in na nacionalni ravni edini sprejet kot slovenski knjižnični sistem. Nuja po pridobitvi licence iz finančnega vidika tako zmanjšuje možnosti za drugačna izobraževanja knjižničarjev. Predvsem v manjših knjižnicah, kjer delo ni deljeno po oddelkih, je licenca nujna za vse zaposlene. Po mnenju anketirancev bi licenca tudi zvišala pomembnost formalne izobrazbe.

Preglednica 12: Licenca COBISS

Tip knjižnice	št. knjižnic	DA, pogrešam	NE pogrešam	niso odgovorili
splošne k.	38	28 (73,7 %)	8 (21 %)	2 (5,3 %)
visokošolske k. (vklj. NUK)	40	27 (67,5 %)	11 (27,5 %)	2 (5 %)
specialne k.	76	33 (43,4 %)	22 (29 %)	21 (27,6 %)
SKUPAJ	154	88 (57,14 %)	41 (26,62 %)	25 (16,23 %)

Tisti, ki ne pogrešajo, da univerzitetno diplomirani bibliotekarji po zaključku študija še nimajo licence, svoj odgovor utemeljujejo z mnenjem, da ta ni bistvena za opravljanje poklica in je potrebna le na določenih delovnih mestih. Ločujejo tudi formalno izobrazbo in

Slika 12: Potrebe po licenci COBISS za diplomante bibliotekarstva

poznavanje sistema ter jih dodatno usposabljanje ne moti. Nekaj odgovorov se je nanašalo na nečlanstvo v sistemu COBISS ali pa knjižnicam vnos v sistem vršijo zunanji izvajalci, zaradi česar licence ne potrebujejo.

6.3.3.2 Ocena znanja univerzitetno diplomiranih bibliotekarjev

Anketirance smo prosili, da z ocenami od 1 do 5 ocenijo znanje univerzitetno diplomiranih bibliotekarjev. Znanje so ocenili s povprečno oceno 3,40. Znotraj posameznih kategorij smo ugotovili, da so mladi bibliotekarji najboljše podkovani v poznavanju slovenskega knjižničnega sistema, etike in uporabe Interneta. Katalogizacijo so uvrstili šele na četrto mesto. Celotno razvrstitev znanja univerzitetno diplomiranih bibliotekarjev so vodje knjižnic, po ocenah, razvrstili takole:

• poznavanje slovenskega knjižničnega sistema – 3,85	• vzgoja in izobraževanje uporabnikov – 3,38
• poznavanje bibliotekarske etike – 3,84	• poznavanje in uporaba podatkovnih baz – 3,38
• poznavanje in uporaba Interneta – 3,74	• poznavanje raziskovalnih metod v knjižničarstvu (bibliometrija, statistika ipd.) – 3,26
• katalogizacija – 3,71	• zaščita in restavriranje knjižnega gradiva – 3,05
• poznavanje sistema COBISS – 3,65	• management – 2,89
• zgodovina bibliotekarstva – 3,60	• marketing – 2,79
• delo z uporabniki – 3,60	• postavljanje internetnih strani – 2,35
• sodobne tendence v bibliotekarstvu – 3,58	
• klasifikacija – 3,55	
• znanje tujih jezikov – 3,53	
• splošna razgledanost – 3,41	

Ocene se razlikujejo glede na tip knjižnice. Ob preglednici 13 povzemimo večja odstopanja od povprečne ocene (več kot 0,2):

- splošne knjižnice slabše ocenjujejo pripravljenost univerzitetno diplomiranih bibliotekarjev za delo z uporabniki, katalogizacijo, poznavanje sistema COBISS, postavljanje internetnih strani in uporabo podatkovnih baz;

- visokošolske knjižnice podpovprečno ocenjujejo poznavanje klasifikacije, raziskovalnih metod in poznavanje slovenskega knjižničnega sistema;
- specialne knjižnice pa za razliko od ostalih nadpovprečno ocenjujejo znanje na področju katalogizacije, klasifikacije, managementa, marketinga, postavljanja internetnih strani, uporabe Interneta in podatkovnih baz, znanja tujih jezikov in poznavanje raziskovalnih metod.

Preglednica 13: Znanje univerzitetno diplomiranih bibliotekarjev

Znanje	splošne k.	Visokošol. k. (vklj. NUK)	specialne k.	SKUPAJ
Delo z uporabniki	3,35	3,68	3,76	3,60
Vzgoja in izobraževanje uporabnikov	3,19	3,55	3,41	3,38
Poznavanje bibliotekarske etike	3,71	3,94	3,87	3,84
Katalogizacija	3,47	3,61	4,05	3,71
Klasifikacija	3,57	3,32	3,77	3,55
Poznavanje sistema COBISS	3,31	4,17	3,48	3,65
Management	2,77	2,65	3,25	2,89
Marketing	2,77	2,52	3,08	2,79
Postavljanje internetnih strani	2,07	2,20	2,78	2,35
Poznavanje in uporaba Interneta	3,67	3,58	3,97	3,74
Poznavanje in uporaba podatkovnih baz	3,17	3,29	3,68	3,38
Sodobne tendence v bibliotekarstvu	3,45	3,53	3,74	3,58
Splošna razgledanost	3,33	3,35	3,54	3,41
Zaščita in restavriranje knjižnega gradiva	3,00	3,03	3,11	3,05
Zgodovina bibliotekarstva	3,55	3,67	3,58	3,60
Znanje tujih jezikov	3,43	3,39	3,78	3,53
Poznavanje razisk. metod v knjižničarstvu	3,24	2,94	3,62	3,26
Poznavanje slov. knjižničnega sistema	3,93	3,65	3,97	3,85

6.3.3.3 Ocena potrebnega znanja univerzitetno diplomiranih bibliotekarjev

Znanje, potrebno za delo v knjižnici, so anketirani vodje knjižnic ocenili kot prikazuje preglednica 14. Najvišje so označili potrebo po poznavanju sistema COBISS, interneta, podatkovnih baz. Najmanj potrebno pa poznavanje zgodovine bibliotekarstva in zaščite knjižnega gradiva. Povprečna razvrstitev znanja potrebnega za delo v knjižnicah so vodje knjižnic razvrstili:

- poznavanje sistema COBISS – 4,69
- poznavanje in uporaba Interneta – 4,68
- delo z uporabniki – 4,68
- poznavanje in uporaba podatkovnih baz – 4,67
- splošna razgledanost – 4,64
- znanje tujih jezikov – 4,53
- poznavanje bibliotekarske etike – 4,44
- katalogizacija – 4,40
- vzgoja in izobraževanje uporabnikov – 4,37
- klasifikacija – 4,35
- sodobne tendence v bibliotekarstvu – 4,14

- poznavanje slovenskega knjižničnega sistema – 4,09
- postavljanje internetnih strani – 3,54
- marketing – 3,46
- poznavanje raziskovalnih metod v knjižničarstvu (bibliometrija, statistika ipd.) – 3,70
- zaščita in restavriranje knjižnega gradiva – 3,07
- zgodovina bibliotekarstva – 2,76
- management – 3,64

Preglednica 14: Znanja, potrebna za delo v posameznih tipih knjižnic

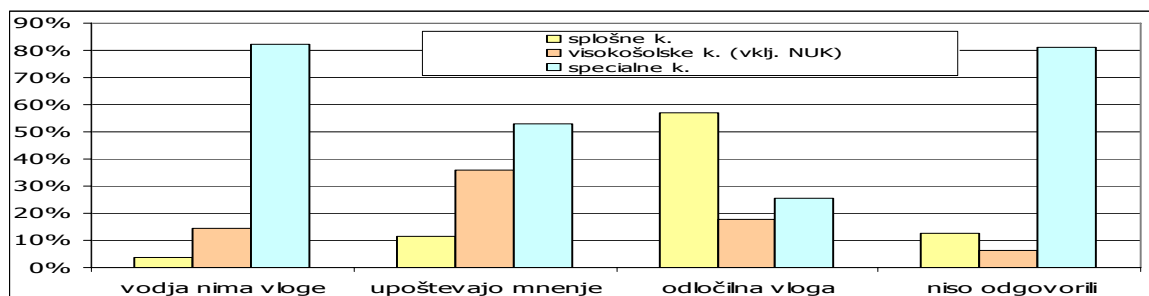
Znanje	splošne k.	Visokošol. k. (vklj. NUK)	specialne k.	SKUPAJ
Delo z uporabniki	4,91	4,70	4,42	4,68
Vzgoja in izobraževanje uporabnikov	4,79	4,49	3,85	4,37
Poznavanje bibliotekarske etike	4,76	4,43	4,13	4,44
Katalogizacija	4,45	4,46	4,30	4,40
Klasifikacija	4,52	4,30	4,24	4,35
Poznavanje sistema COBISS	4,84	4,67	4,56	4,69
Management	3,64	3,78	3,50	3,64
Marketing	3,73	3,35	3,29	3,46
Postavljanje internetnih strani	3,66	3,43	3,52	3,54
Poznavanje in uporaba Interneta	4,81	4,51	4,72	4,68
Poznavanje in uporaba podatkovnih baz	4,64	4,70	4,69	4,67
Sodobne tendence v bibliotekarstvu	4,53	3,97	3,92	4,14
Splošna razgledanost	4,84	4,51	4,57	4,64
Zaščita in restavriranje knjižnega gradiva	3,47	2,68	3,07	3,07
Zgodovina bibliotekarstva	3,16	2,46	2,67	2,76
Znanje tujih jezikov	4,39	4,57	4,63	4,53
Poznavanje razisk. metod v knjižničarstvu	3,94	3,70	3,45	3,70
Poznavanje slovenskega knjižničnega sistema	4,19	4,24	3,83	4,09

Tudi tukaj se kažejo razlike med tipi knjižnic. Povzemimo večja odstopanja (več kot 0,2):

- splošne knjižnice dajejo večji poudarek poznavanju dela z uporabniki in njihovi vzgoji, poznavanju strokovne etike, marketingu, splošni razgledanosti, poznavanju zgodovine bibliotekarstva, poznavanju zaščite in restavriranja knjižnega gradiva, poznavanju sodobnih trendov razvoja stroke in raziskovalnih metod;
- visokošolske knjižnice slabše od povprečja pripisujejo pomen poznavanja zaščite in restavriranja knjižnega gradiva ter poznavanja zgodovine bibliotekarstva;
- specialnim knjižnicam je manj pomembno delo z uporabniki in njihovo vzgojo, poznavanje etike, sodobnih trendov razvoja, raziskovalnih metod in slovenskega knjižničnega sistema.

6.3.4 Vloga vodje knjižnice pri kadrovanju v anketiranih knjižnicah

V povprečju gledano, ima tretjina vodij knjižnic odločilno vlogo pri kadrovanju. Mnenje druge tretjine se upošteva pri izbiri kandidatov, 18,9 % vodij nima nikakršnega vpliva pri kadrovanju, 10,8 % anketirancev na to vprašanje ni odgovorilo. Kot je razvidno iz slike 13, imajo vodje specialnih knjižnic najmanj vpliva na kadrovanje v svoji enoti. Vodje splošnih knjižnic so mnogo bolj svobodni pri izbiri.

Slika 13: Vloga vodje knjižnice pri kadrovanju

6.3.5 Zamenjave kadra v anketiranih knjižnicah do leta 2010

Preglednica 15: Upokojitve in nova delovna mesta do leta 2010 glede na tip knjižnice

Tip knjižnice	upokojitve	odpuščanja	nova del. mest
splošne k.	43	0	75
visokošolske k. (vklj. NUK)	39,3	3,3	14
specialne k.	17,5	2	21
SKUPAJ	99,8	5,3	110

Kot je razvidno iz preglednic 15 in 16, se bo v nekaj letih upokojilo okoli 100

knjižničnih delavcev. Vodje knjižnic si želijo tudi nekaj več kot 100 dodatnih delovnih mest, največje potrebe se, glede na rezultate ankete, kažejo v splošnih knjižnicah.

Preglednica 16: Zamenjave kadra po statističnih regijah do leta 2010

Regija	upokojitve	odpuščanja	odpiranje novih del. mest
Dolenjska	5	0	1
Gorenjska	8	0	11
Goriška	1	0	3
Koroška	0	0	8
Notranjsko-kraška	0	1	2
Obalno-kraška	6	0	12
Osrednjeslovenska	56,8	4,3	33
Podravska	9	0	14
Pomurska	2	0	3
Savinjska	9	0	11
Spodnjeposavska	0	0	9
Zasavska	3	0	2
neopredeljeno	0	0	0
SKUPAJ	99,8	5,3	109

6.3.6 Vrste novih zaposlovanj v anketiranih knjižnicah

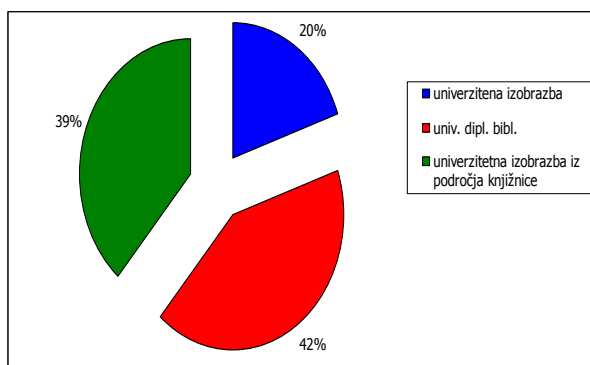
V splošnih in visokošolskih knjižnicah nameravajo več kot polovico novih zaposlitev skleniti za nedoločen in polni delovni čas. V specialnih knjižnicah je, v enakem odstotku kot delo za nedoločen čas, možna notranja reorganizacija. Skupno želijo knjižnice zaposliti 24 pripravnikov.

Preglednica 17: Vrste novih zaposlitev

	splošne k.	visokošolske k. (vklj. NUK)	specialne k.	SKUPAJ
zaposlitev za določen čas	12 (13,04 %)	6 (9,38 %)	7 (9,09 %)	25 (10,73 %)
zaposlitev za nedoločen čas	29 (31,52 %)	22 (34,38 %)	13 (16,88 %)	64 (27,47 %)
honorarno delo	1 (1,09 %)	6 (9,38 %)	8 (10,39 %)	15 (6,44 %)
zaposlitev pripravnika	12 (13,04 %)	4 (6,25 %)	8 (10,39 %)	24 (10,30 %)
zaposlitev za polni delovni čas	17 (18,48 %)	12 (18,75 %)	8 (10,39 %)	37 (15,88 %)
zaposlitev za polovični delovni čas	10 (10,87 %)	3 (4,69 %)	3 (3,90 %)	16 (6,87 %)
javna dela	5 (5,43 %)	2 (3,13 %)	6 (7,79 %)	13 (5,58 %)
notranja reorganizacija	6 (6,52 %)	6 (9,38 %)	13 (16,88 %)	25 (10,73 %)
ukinitve delovnega mesta	0 (0,00 %)	2 (3,13 %)	1 (1,30 %)	3 (1,29 %)
drugo	0 (0,00 %)	1 (1,56 %)	10 (12,99 %)	11 (4,72 %)
Skupaj	92 (100 %)	64 (100 %)	77 (100 %)	233 (100 %)

6.3.7 Preferenčna izobrazba pri novih zaposlovanjih v anketiranih knjižnicah

Knjižnice le 42 % prostih delovnih mest predvidevajo zapolniti z univerzitetno diplomiranimi bibliotekarji, 38 % pa z univerzitetno izobraženimi iz področja, katerega

Slika 14: Preferenčna izobrazba pri novih zaposlovanjih

pokrivajo. V 20 % ni pomembna smer, le univerzitetna izobrazba (slika 14). Mnenja vodje splošnih knjižnic so razpolovljena med kakršnokoli univerzitetno izobrazbo in univerzitetno izobrazbo bibliotekarske smeri.

Rezultati preglednice 18 kažejo, da nameravajo visokošolske knjižnice 50 % prostih delovnih mest zapolniti s strokovnjaki s področja, katerega pokrivajo. V primerih, kjer je to možno, bodo iskali diplomante dvopredmetnega študija bibliotekarstva. Tudi specialne knjižnice bodo raje zaposlovale strokovnjake iz področja, katerega pokrivajo, univerzitetno diplomirani bibliotekarji bodo prišli v poštev le v tretjini primerov.

Preglednica 18: Preferenčna izobrazba pri novih zaposlovanjih glede na tip knjižnice

Stopnja in vrsta izobrazbe	splošne k.	visokošolske k. (vklj. NUK)	specialne k.	SKUPAJ
univerzitetna izobrazba	16 (44,44 %)	3 (7,14 %)	7 (12,96 %)	26 (19,70 %)
univ. dipl. bibl.	19 (52,78 %)	18 (42,86 %)	18 (33,33 %)	55 (41,67 %)
univerzitetna izobrazba iz področja knjižnice	1 (2,78 %)	21 (50,00 %)	29 (53,70 %)	51 (38,64 %)
magister	0 (0,00 %)	0 (0,00 %)	0 (0,00 %)	0 (0,00 %)
doktor	0 (0,00 %)	0 (0,00 %)	0 (0,00 %)	0 (0,00 %)
Skupaj število odgovorov	36	42	54	132

Preglednica 19 kaže odvisnost izbire preferenčne izobrazbe za nova zaposlovanja, v povezavi z izobrazbo vodje knjižnice. Vodje, ki so tudi sami diplomanti bibliotekarstva, bi v 75 % zaposlili formalno izobraženega strokovnega sodelavca. Vodja knjižnic brez formalne izobrazbe ali s podiplomsko formalno izobrazbo, bi zaposlili diplomanta bibliotekarstva za knjižničarska opravila le v tretjini primerov.

Preglednica 19: Preferenčna izbira vodij knjižnic v primeru novih zaposlitev glede na izobrazbo vodij

	Izobrazba vodje					SKUPAJ
	diplomant bibliot. (višji knjižničar ali univ. dipl. bibl.)	diplomant drugih smeri	podiplomska izobrazba bibliotekars ke smeri	podiplomska izobrazba drugih znanosti	drugo	
št. vodij	32 (39,51 %)	28 (23,93 %)	3 (2,56 %)	12 (10,26 %)	6 (5,13 %)	81 (100 %)
univ. dipl. bibl.	24 (75 %)	10 (35,71 %)	1 (33,33 %)	3 (25 %)	3 (50 %)	41 (50,62 %)
univ. izobr. – nebibl.	8 (25 %)	18 (64,29 %)	2 (66,67 %)	9 (7 %)	2 (33,33 %)	39 (48,15 %)
magister	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)
doktor	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	1 (16,67 %)	1 (1,23 %)

6.3.8 Honorarna dela v anketiranih knjižnicah

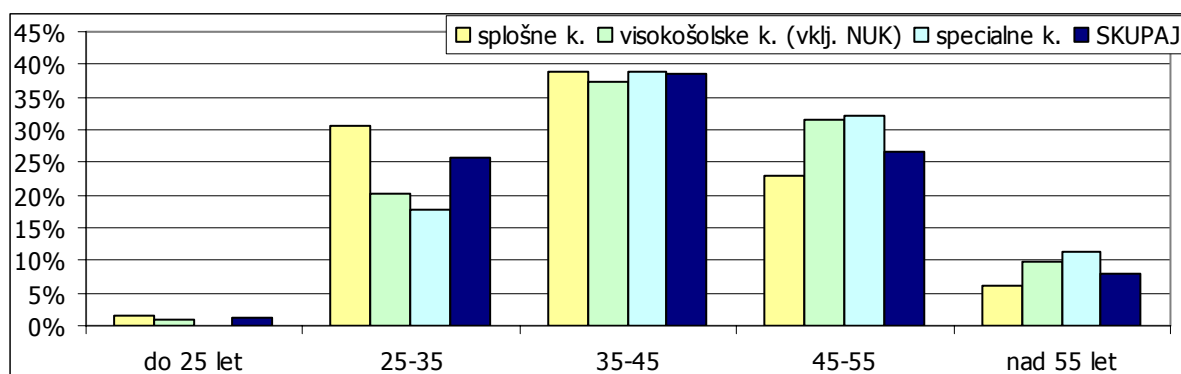
Največ možnosti za honorarno delo ponujajo visokošolske in splošne knjižnice. Splošne knjižnice si pomagajo tudi z javnimi deli preko ZRSZ (preglednica 20).

Preglednica 20: Honorarna dela v knjižnicah (v %)

Tip knjižnice	študentski servis	javna dela	honorarno	nič honorarno	brez odgovora
splošne k.	36,8	52,4	1,45	3	7
visokošolske k. (vklj. NUK)	36,95	10	0,6	18	3
UL	32,35	0	0,6	12	2
UM	3,5	10	0	4	0
UP	0,1	0	0	2	1
drugo	1	0	0	0	0
specialne k.	7,93	3	2,7	46	11
industrija in trgovina	0,2	0	0	15	0
kultura	0,5	3	2	11	6
vlada	3	0	0	4	1
znanost	2,22	0	0,2	8	2
zdravstvo	1	0	0,5	4	2
drugo	1,01	0	0	4	0
SKUPAJ	81,68	65,4	4,75	67	21

6.3.9 Izobrazbena in starostna struktura strokovnega kadra v anketiranih knjižnicah

Starost zaposlenega kadra v knjižnicah je piramidno razporejena preko vseh starostnih obdobij. Več kot tretjina (okoli 38 %) slovenskih bibliotekarjev je starih med 35 in 45 let. Desetletje mlajši in desetletje starejši predstavljajo vsak slabo tretjino. Glede na to, da je zaželen visoko izobražen kader, je 1 % delež mladih do 25 let pričakovan. Nekaj let do upokojitve čaka 8 % strokovnih delavcev zajetih knjižnic (slika 15, preglednica 21).

Slika 15: Starostna struktura strokovnega kadra

Preglednica 21: Starostna struktura strokovnega kadra (v %)

	splošne k.	visokošolske k. (vklj. NUK)	specialne k.	SKUPAJ
do 25 let	2 %	1 %	0 %	1 %
25-35	31 %	20 %	18 %	26 %
35-45	39 %	37 %	39 %	38 %
45-55	23 %	32 %	32 %	27 %
nad 55 let	6 %	10 %	11 %	8 %
SKUPAJ	100 %	100 %	100 %	100 %

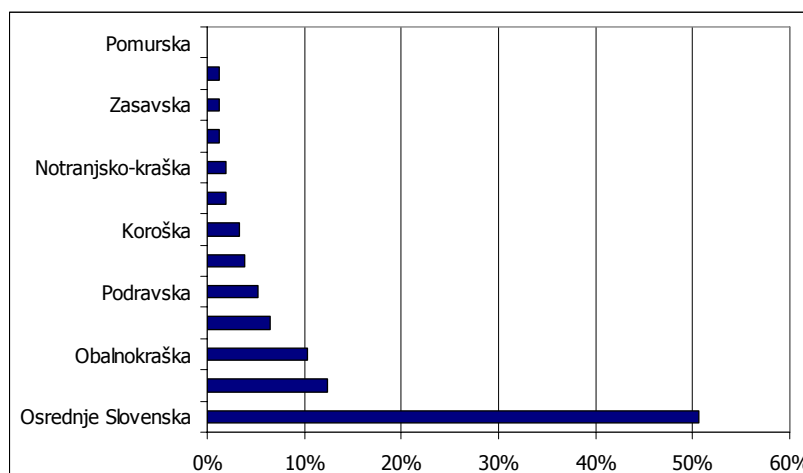
V celoti gledano, si v slovenskih knjižnicah izobrazba sledi takole (preglednica 21):

- druga univerzitetna izobrazba – 32 %,
- srednja izobrazba – 24 %,
- višja izobrazba bibliotekarske smeri – višji knjižničar (PA) – 16 %,
- univerzitetna izobrazba bibliotekarske smeri (univ. dipl. bibl.) – 14 %,
- druga višja izobrazba – 8 %,
- magistrska izobrazba – 3 %,
- magistrska izobrazba bibliotekarske smeri – 1 %,
- doktorska izobrazba – 1 %,
- doktorska izobrazba bibliotekarske smeri – 0 %.

Tako v visokošolskih (38 %) kot v specialnih (42 %) knjižnicah je največ zaposlenih t.i. »priučenih« bibliotekarjev z univerzitetno izobrazbo. V visokošolskih knjižnicah je na drugem mestu z 18 % srednja izobrazba, univerzitetna izobrazba bibliotekarske smeri je s 14 % na tretjem mestu. Vse ostale, v vprašalniku ponujene izobrazbe, zastopajo manj kot 10 %. V splošnih knjižnicah prevladuje srednja izobrazba (29 %), univerzitetna izobrazba nebibliotekarske smeri je zastopana s 27 %. Sledi višja izobrazba bibliotekarske smeri (21 %), na četrtem mestu, s 14 % pa so univerzitetno diplomirani bibliotekarji (preglednica 22).

Preglednica 22: Izobrazbena struktura strokovnega kadra (v %)

	splošne k.	visokošolske k. (vklj. NUK)	specialne k.	SKUPAJ
srednja izobrazba	29 %	18 %	16 %	24 %
višja izobrazba bibliotekarske smeri - višji knjižničar (PA)	21 %	9 %	9 %	16 %
druga višja izobrazba	7 %	9 %	10 %	8 %
univerzitetna izobrazba bibliotekarske smeri (univ. dipl. bibl.)	14 %	14 %	16 %	14 %
druga univerzitetna izobrazba	27 %	38 %	42 %	32 %
magistrska izobrazba bibliotekarske smeri	1 %	2 %	1 %	1 %
magistrska izobrazba	1 %	7 %	3 %	3 %
doktorska izobrazba bibliotekarske smeri	0 %	1 %	1 %	0 %
doktorska izobrazba	0 %	2 %	2 %	1 %

V nadaljevanju povzemamo odstopanja starostne in izobrazbene strukture v 12 slovenskih regijah glede na slovensko povprečje (slika 16).

Slika 16: Delež v knjižnicah zaposlenih univerzitetno diplomiranih bibliotekarjev glede na slovenske statistične regije

- Dolenjska regija

Izobrazbena struktura, glede na anketirane knjižnice, se giblje v slovenskem povprečju, pri starostni pa je opaziti 10 % odstopanje v korist mlajšega kadra. 36,5 % zaposlenih v knjižnicah te regije je v obdobju med 25. in 35. letom starosti, sorazmerno je opazen tudi nižji delež kadra med 45. in 55. letom starosti.

- Gorenjska regija

Glede na povprečje anketiranih knjižnic je v Gorenjski regiji za 7,4 % višji delež srednje izobraženega kadra, za 10,6 % višji delež univerzitetno diplomiranih bibliotekarjev in za 15,7 % višji delež drugega univerzitetno izobraženega kadra. Starostna piramida se ujema s povprečno slovensko.

- Goriška regija

Izobrazbena struktura knjižničarjev v tej regiji se giblje v povprečju anketiranih knjižnic. Starostna struktura strokovnega kadra je 50 % v prid mlajšim od 35 let, kar je enkrat več od povprečja. Posledično je nižji delež starejšega strokovnega kadra.

- Koroška regija

Glede na povprečje anketiranih knjižnic je v Koroški regiji zaposlenih za 10 % več srednje izobraženega kadra. Prisotnih je za 18,7 % več univerzitetno diplomiranih bibliotekarjev in za 25,4 % manj drugih univerzitetno izobraženih. V knjižnicah te regije je popolna odsotnost podiplomsko izobraženega kadra, starostna piramida je bolj strma od slovenskega povprečja. Več kot polovica kadra je namreč med 35. in 45. letom starosti (razlika za 14,7 %). Za 7,8 % višji delež kadra, glede na povprečje, je starega med 25 in 35 let, za 21,5 % pa je nižji delež kadra starejšega od 45 let.

- Notranjsko-kraška regija

Regija ima za 10,5 % več srednje izobraženega kadra, za 37,2 % več višjih knjižničarjev in za 25,4 % nižji delež neformalne univerzitetne izobrazbe (glede na povprečje

anketiranih knjižnic). Univerzitetna bibliotekarska izobrazba presega povprečje za 5,4 %. V knjižnicah regije je popolna odsotnost podiplomsko izobraženega kadra. Iz starostnega vidika gledano je situacija popolnoma enaka kot v koroški regiji: več kot polovica kadra med 35. in 45. letom starosti (razlika za 14,7 %), za 7,8 % višji delež kadra med 25. in 35. letom starosti in za 21,5 % nižji delež kadra starejšega od 45 let.

- Obalnokraška regija

V regiji je za 6,4 % več srednje izobraženega kadra, za 10 % več višjih knjižničarjev, za 20,2 % več univerzitetno diplomiranih bibliotekarjev izobrazbe (glede na povprečje anketiranih knjižnic). Nasprotno je delež drugega univerzitetno izobraženega kadra nižji za 16,9 %. V knjižnicah regije ni podiplomsko izobraženega kadra. Starostno ta regija izstopa, saj struktura ne predstavlja piramide, temveč naraščajočo krivuljo, ki kaže na relativno star kader: za 9,2 % nižji delež kadra pod 35. letom in hkrati za 13 % višji delež kadra nad 45. letom starosti.

- Osrednjeslovenska regija

Izobrazbeno in starostno s povprečjem primerljiva regija, kar kaže tudi na to, da ta regija z največjim zaposlitvenim kapitalom in trgom dela tvori povprečje.

- Podravska regija

V regiji je za 10,9 % višji delež srednje izobraženega kadra in za 9,9 % nižji delež od povprečja univerzitetno diplomiranih bibliotekarjev izobrazbe (glede na povprečje anketiranih knjižnic). Starostna struktura predstavlja zelo strmo piramido s 47,6 % kadra med 35. in 45. letom starosti.

- Pomurska regija

Za 14 % višji delež srednje izobraženega kadra, za 10,9 % višji delež višjih knjižničarjev, popolna odsotnost univerzitetno diplomiranih bibliotekarjev in za 15,9 % nižja prisotnost drugega univerzitetno izobraženega kadra, glede na povprečje anketiranih knjižnic, so značilnosti Pomurske regije. Starostno gledano prevladuje kader med 35. in 45. letom starosti, kar za 18,6 % presega slovensko povprečje.

- Savinjska regija

Značilen je za 10,2 % višji delež kadra z univerzitetno izobrazbo nebibliotekarske smeri in starost kadra izobrazbe (glede na povprečje anketiranih knjižnic), ki predstavlja padajočo krivuljo. Jedro kadra je 44,9 % mladih pod 35. letom starosti, kar je za 18,3 % nad povprečjem.

- Spodnjeposavska regija

Za 17,9 % višji delež srednje izobraženega kadra in za 15,4 % nižji delež kadra z univerzitetno nebibliotekarsko izobrazbo, popolna odsotnost podiplomsko izobraženega

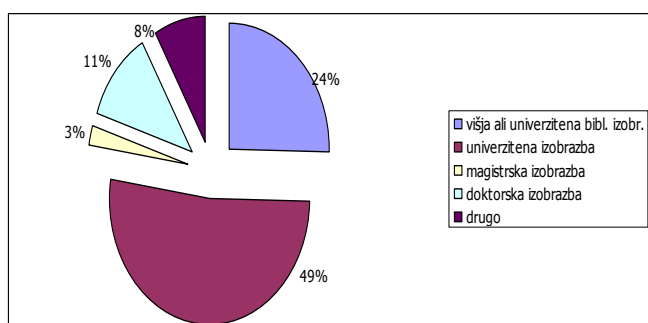
kadra in strmo naraščajoča starostna piramida, ki kaže na več kot 61,5 % kadra nad 45. letom starosti. Jedro kadra predstavlja 61,5 % starejših od 45 let, kar presega povprečje anketirani knjižnic za 26,7 %.

- Zasavska regija

Srednje izobraženega kadra ni zabeleženega. 69,2 % celotnega kadra v tej regiji predstavljajo višji knjižničarji, kar za 53,1 % presega slovensko povprečje. Univerzitetno diplomiranih bibliotekarjev je primerljivo s povprečjem, ostali univerzitetno izobraženi kader pa je za 16,7 % nižji od povprečja. V knjižnicah Zasavske regije ni podiplomsko izobraženega kadra.

6.3.10 Izobrazbena struktura vodij knjižnic

Anketa je pokazala, da je 77,40 % anketiranih vodij knjižnic višje ali univerzitetno izobraženih. 25,34 % vseh vodij ima formalno bibliotekarsko izobrazbo (preglednica 23, slika 17). Največ vodij s formalno bibliotekarsko izobrazbo in drugo univerzitetno izobrazbo se nahaja v specialnih knjižnicah. Predvsem izstopajo specialne knjižnica na

Slika 17: Izobrazba vodij knjižnic

področju vlade, kjer ima 62,16 % vseh vodij formalno bibliotekarsko izobrazbo. Več kot polovica (58,8 %) vseh vodij knjižnic s pridobljenim nazivom doktor deluje na Univerzi v Ljubljani.

Preglednica 23: Izobrazbena struktura vodij knjižnic

Tip knjižnice	višja ali univ. bibl. izobr.	univerzitetna izobrazba	magistrska izobrazba	doktorska izobrazba	drugo
splošne k.	11 (29,73 %)	26 (34,21 %)	0 (0 %)	1 (5,88 %)	0 (0 %)
visokošolske k. (vklj. NUK)	10 (27,03 %)	17 (22,37 %)	2 (50 %)	11 (64,71 %)	0 (0 %)
UL	5 (13,51 %)	13 (17,11 %)	0 (0 %)	10 (58,82 %)	0 (0 %)
UM	2 (5,41 %)	2 (2,63 %)	2 (50 %)	1 (5,88 %)	0 (0 %)
UP	2 (5,4 %)	2 (2,63 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)
drugo	1 (2,70 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)
specialne k.	16 (43,24 %)	33 (43,42 %)	2 (50 %)	5 (29,41 %)	12 (100 %)
industrija in trg.	2 (5,41 %)	7 (9,21 %)	0 (0 %)	1 (5,88 %)	7 (58,33 %)
kultura	4 (10,81 %)	12 (15,79 %)	2 (50 %)	1 (5,88 %)	2 (16,67 %)
vlada	23 (62,16 %)	2 (2,63 %)	0 (0 %)	1 (5,88 %)	0 (0 %)
znanost	4 (10,81 %)	7 (9,21 %)	0 (0 %)	2 (11,76 %)	3 (25 %)
zdravstvo	1 (2,70 %)	2 (2,63 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)
drugo	2 (5,41 %)	3 (3,95 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)
SKUPAJ	37 (100 %)	76 (100 %)	4 (100 %)	17 (100 %)	12 (100 %)

7 SPREMEMBE NA PODROČJU FORMALNEGA IZOBRAŽEVANJA BIBLIOTEKARJEV (BOLONJSKA DEKLARACIJA)

7.1 ZGODOVINSKI PREGLED IZOBRAŽEVANJA BIBLIOTEKARJEV V SLOVENIJI

Ko govorimo o zaposlitvenih možnosti bibliotekarjev, ne moremo mimo razvoja bibliotekarskega izobraževanja. Zgodovinske preglede so opisovali mnogi (Ambrožič M., 1994b; Berčič B., 1987, 1990; Berčič B., 1998; Marinko I., 1998b, 1998c), Društvo bibliotekarjev je pred petindvajsetimi leti organiziralo posvetovanje na isto temo (Izobraževanje knjižničnih delavcev: strokovno posvetovanje, Tolmin 15.10. 1982, 1982). Iz obstoječih virov na kratko povzemimo kronološki pregled razvoja izobraževanja oz. dejavnikov, ki so nanj vplivali:

- 12. in 13. stoletje – ustanavljanje benediktinskih samostanov je sprožilo rast samostanskih, cerkvenih in tudi plemiških knjižnic. Imeti v lasti knjižnico je bila velika čast, kar je pripomoglo k ustanavljanju novih, predvsem osebnih knjižnic.
- 16. stoletje – izum in razvoj tiska ter različna gibanja, tako kulturna kot reformacijsko, so povečala knjižno proizvodnjo, s tem pa tudi potrebo po ustreznem hranjenju in uporabi knjig.
- 1778 – Avstrijska državna bibliotечna instrukcija – prvi strokovni predpis.
- 1774 – ustanovitev javne študijske knjižnice.
- 1807 – dekret o obveznem brezplačnem dostavljanju vseh tiskov (danes obvezni izvod).
- 1874 – vsi zaposleni v knjižnicah, predvsem tisti v državnih knjižnicah, so morali opraviti šolo za arhivarje, bibliotekarje in muzealce pri Zgodovinskem inštitutu dunajske univerze.
- 1918 – osebe, zadolžene za strokovna bibliotekarska dela v znanstvenih knjižnicah, so morale imeti doktorat znanosti ali fakultetno diplomu z opravljenim podiplomskim tečajem iz bibliotekarstva. Ob ustrezni diplomi je moral posameznik opraviti tudi profesorski, pozneje bibliotekarski strokovni izpit. Za opravljanje tehničnih knjižničarskih del je bila dovolj srednja šola, svoje znanje pa so oblikovali ob praktičnem delu in s pomočjo priročnikov.
- 1940 – prvi slovenski bibliotekarski priročnik Andreja Pirjevca »Knjižnice in knjižničarsko delo«.
- 1947 in 1949 – dva petmesečna strokovna tečaja za srednješolce v organizaciji Ministrstva za šolstvo in Narodne in univerzitetne knjižnice.

- 1957/58 in 1963/64 – enoletna šola za knjižničarje in arhivske pomočnike - prvi poskus rednega bibliotekarskega strokovnega izobraževanja, namenjena tistim, ki so že zaključili srednjo šolo.
- 1961 – izdelan predlog o uvedbi dvoletnega študija na Pedagoški akademiji v Ljubljani, ki pa je bil sprejet šele leta 1964, ko je sledil tudi vpis prve generacije t. i. višjih knjižničarjev.
- 1980 – srednješolski vzgojno-izobraževalni program za poklic knjižničar – knjigar, na podlagi zakona o usmerjenem izobraževanju.
- 1987/88 – vpis prve generacije na visokošolski (danes univerzitetni) študij bibliotekarstva na Filozofski fakulteti v Ljubljani. Študij je bil oblikovan kot interdisciplinarni in dvopredmetni. Obe smeri sta bili enakovredni, smer A in B, pri čemer je študent lahko izbral med katerikoli programom na isti fakulteti. Kasneje so uvedli razlike med A in B smerjo, pri čemer je bil študij pod A podrobnejši in zahtevnejši (več ur, več prakse).
- 1996/97 – uvedba samostojnega študija bibliotekarstva na Filozofski fakulteti v Ljubljani.
- 1996/97 – uvedba podiplomskega študija na Filozofski fakulteti v Ljubljani.
- 2001 – preimenovanje Oddelka za bibliotekarstvo v Oddelek za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo.
- 2006/07 - vpis prve generacije prvostopenjskega bolonjskega študija.

Preglednica 24: Formalno izobraženi slovenski bibliotekarji do konca leta 2006 (Vir: Diplomanti bibliotekarstva 2000-2005, 2006; Diplomanti bibliotekarstva: 1986-2003, 2004; Novosti BINK 2006, 2006; Diplomanti bibliotekarstva 2004-2007, 2008)

višji knjižničar (Pedagoška akademija 1949-1996)	514
univerzitetni diplomirani bibliotekar (Filozofska fakulteta 1992-2006)	581
magister bibliotekarske znanosti (do 2006) ¹⁵	40
doktor bibliotekarske znanosti (do 2006) ¹⁶	17
SKUPAJ	1.152

V celotnem obdobju izvajanja programa in njegove veljavnosti je študij na Pedagoški akademiji – smer višji knjižničar končalo 514 študentov (Berčič B., 1998). Do konca leta 2007 je naziv univerzitetno diplomirani bibliotekar pridobilo 581 kandidatov (Diplomanti bibliotekarstva 2000-2005, 2004-2006; Novosti BINK 2006, 2006; Diplomanti bibliotekarstva 2004-2007, 2008). Temu prištejmo še 40 magistrov in 17 doktorjev bibliotekarstva^{10,11} (preglednica 24).

15 Zaradi podiplomskega študija v tujini, podatek temelji na brskanju po knjižnici FF-BINK, NUK-ICB in vzajemni bazi COBISS, torej ne zajema le diplomantov na FF UL.

16 Zaradi podiplomskega študija v tujini, podatek temelji na brskanju po knjižnici FF-BINK, NUK-ICB in vzajemni bazi COBISS, torej ne zajema le diplomantov na FF UL.

Podatka, koliko višjih knjižničarjev, torej tistih, ki so v preteklosti diplomirali na Pedagoški akademiji, je svojo višješolsko izobrazbo nadgradilo v univerzitetno, ni. S strani višjih knjižničarjev se je ob vpeljavi izrednega visokošolskega dvopredmetnega študija pokazal zelo velik interes in razpisana prosta vpisna mesta so bila polno zasedena. Po letu 1990 se je interes znižal predvsem na račun nezainteresiranosti ostali višjih knjižničarjev ali vključitve v redno ali izredno obliko samostojnega enopredmetnega študija (Berčič B., 1998).

S podpisom »Bolonjske deklaracije« leta 1999 so se ministri evropskih držav zavezali k oblikovanju skupnega evropskega visokošolskega prostora ob hkratnem sprejemanju in spoštovanju različnosti posameznih nacionalnih sistemov. Poglavitni cilj je vzpostavitev primerljivega in konkurenčnega evropskega visokošolskega prostora, katerega bi uresničili:

- z zagotavljanjem kakovosti visokega šolstva v tesni povezavi z razvojem znanosti,
- s pospeševanjem mobilnosti študentov, akademskega in administrativnega osebja z izmenjavami,
- s sprejetjem dvo- oziroma tristopenjskega študijskega sistema in medsebojno priznavanje stopenj (primerljivost študijev in skrajševanje trajanja študija),
- z vzpostavitvijo kreditnega sistema po Evropskem prenosnem kreditnem sistemu (ECTS) za vrednotenje študijskih obveznosti,
- z aktivno udeležbo visokošolskih zavodov, učiteljev in študentov v bolonjskem procesu in pri sodelovanju študentov pri upravljanju visokega šolstva,
- s pospeševanjem evropske dimenzije v visokem šolstvu,
- s pospeševanjem privlačnosti evropskega visokošolskega prostora,
- z večanjem pomena vseživljenjskega učenja in
- z odpiranjem dostopa do študija.

Vse to naj bi sočasno vzpostavljalo enotni evropski visokošolski prostor in evropski raziskovalni prostor, oba pa predstavljata pomemben segment na znanju temelječe družbe (Bolonjski proces, 2006; Mihevc B., 2001).

Od naštetih ciljev Bolonjskega procesa je v slovenskem visokošolskem prostoru najvidnejše in najodmevnejše oblikovanje dvostopenjskega študija. Prva stopnja na dodiplomskem nivoju naj bi trajala tri leta in diplomante pripravila na zaposlitev doma in v Evropi in bila hkrati pogoj za vpis na drugo stopnjo. Druga stopnja ali podiplomski študij

naj bi se zaključil z magisterijem po petem letu od vpisa na prvo stopnjo¹⁷. Tretja stopnja naj bi se zaključila, tako kot do sedaj, z doktoratom (Mihevc B., 2001). Zaradi uresničevanja bolonjskega procesa so bili v Sloveniji sprejeti novi zakoni in uredbe. Država je predvidela postopno uvajanje prenovljenih študijskih programov, a najpozneje do študijskega leta 2009/2010. Vse slovenske visokošolske izobraževalne ustanove trenutno pospešeno pripravljajo predloge novih, evropsko usmerjenih programov, ki bodo uresničevali vse zastavljene cilje (Bolonjski proces, 2006).

Namen tega poglavja je predstaviti in ovrednotiti bolonjski študijski program Oddelka za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo Filozofske fakultete ter definirati spremembe med dosedanjim in bolonjskim študijskim programom.

Zaradi različnosti obeh študijskih programov, smo se ju odločili primerjati kvantitativno (število ur predmetnika) in kvalitativno (vsebina predmetnika). Že na začetku bi želeli opozoriti na subjektivno oceno, ki onemogoča ponovljivost rezultatov v očeh drugega raziskovalca. Zaradi prepletanja izrazov dodiplomski in podiplomski študij, skozi celotno nalogo govorimo o trenutno veljavnem dodiplomskem in podiplomskem študiju in prvostopenjskem (študij na I. stopnji) oz. drugostopenjskem bolonjskem študiju (študij na II. stopnji).

7.2 PRIMERJAVA DOSEDANJIH IN BOLONJSKIH ŠTUDIJSKIH PROGRAMOV

7.2.1 Analiza obstoječih metodologij primerjav bibliotekarskih študijskih programov

V poglavju smo primerjali dosedanja študijska programa z bolonjskimi študijskimi programi na Oddelku za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo. Kot osnova za delo so nam služile vsebine predmetov, ki so bile priložene vlogam za pridobitev mnenj o študijskih programih članic Univerze t.i. akreditacija študijskega programa (Predlog bolonjskega predmetnika na Oddelku za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo, 2005). Za vir informacij o dosedanjih študijskih programih so nam služili podatki objavljeni na spletni strani omenjenega Oddelka (Predmetnik na dodiplomskem študiju na Oddelku za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo, 2005;

¹⁷ Možnih je več shem, ki določajo trajanje prve in druge stopnje študija. Najbolj razširjena in priporočena je shema 3+2, glede na potrebe študija pa je možna tudi 4+1 ali 5.

Predmetnik na podiplomskem študiju na Oddelku za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo, 2005).

Prvotno smo si zastavili nalogo primerjave obeh študijskih programov, glede na trende, ki veljajo po svetu. Bibliotekarska združenja po svetu že nekaj let želijo definirati osnovne predmete oz. vsebine in na ta način postaviti osnovne normative za izobraževanje bibliotekarskih in informacijskih strokovnjakov. V literaturi smo zasledili različne primere vsebinskih sklopov za izobraževanje v bibliotekarski in informacijski znanosti.

Razdelitev po sklopih ali seznam osnovnih (angl. core) predmetov tako ponujajo različna združenja in akreditacijska telesa v Ameriki, Avstraliji, Veliki Britaniji ... (Raju J., 2003). Isti avtor je povzel tudi bistvene predmete: izbira informacijskih virov (»selection of materials«), katalogizacija in klasifikacija (»cataloguing and classification«), informacijski viri (»reference«) in upravljanje knjižnic (»library administration«).

Svoje smernice je izdelalo tudi mednarodno bibliotekarsko združenje IFLA. Smernice za knjižničarsko-informacijsko izobraževalne programe (Guidelines for professional library/information educational programs - 2000, 2000) se sicer dotikajo tudi področij profesorskega kadra, organizacije programa, financiranja, v 8. točki pa govorijo o predmetniku in desetih osnovnih (angl. core) sklopih, ki naj bi jih vsebovali bibliotekarski izobraževalni programi:

- informacijsko okolje, informacijska politika in etika, razvoj stroke (»the information environment, information policy and ethics, the history of the field«),
- prenos in uporaba informacij (»information generation, communication and use«),
- vrednotenje informacijskih potreb, načrtovanje informacijskih služb (»assessing information needs and designing responsive services«),
- proces prenosa informacij (»the information transfer process«),
- organizacija, poizvedovanje, izmenjava in ohranjanje informacij (»organization, retrieval, preservation and conservation of information«),
- raziskovanje, analiza in razumevanje informacij (»research, analysis and interpretation of information«),
- uporaba informacijskih in komunikacijskih tehnologij v knjižnici in pri informacijskih proizvodih in storitvah (»applications of information and communication technologies to library and information products and services«),

- organizacija informacij in upravljanje z znanjem (»Information resource management and knowledge management«),
- upravljanje (management) informacijskih institucij (centrov, knjižnic) (»management of information agencies«),
- vrednotenje informacijskih in knjižničnih storitev (»quantitative and qualitative evaluation of outcomes of information and library use«).

American library association (ALA) v svojih akreditacijskih standardih (Standards for accreditation of master's programs in library and information studies 1992, 2006) ne definira predmetov, temveč zagovarja, da morajo biti v skladu s študijskimi cilji programa. Predmetnik naj bi z raznolikimi izobraževalnimi pristopi zagotavljal študij teorije, osnov in prakse, ki se uporabljajo v knjižnicah in drugih informacijskih službah. Predmetnik bi moral združevati proces nastanka, prenosa, identifikacije, izbire, nabave, obdelave, hrambe in izmenjave informacij, kot tudi različne načine analiziranja informacij in upravljanja.

Stieg (Stieg M. F., 1992) je identificiral skupne značilnosti predmetnikov bibliotekarskih šol. Opreделil je osnovna področja, ki naj bi jih obvladali vsi informacijski strokovnjaki: zbirka (»collection«), načrtovanje (»organization«), iskanje in uporaba informacij (»dissemination and use of information«).

Msuya (Msuya J., 2005) je predstavil osnovne predmete, ponujene na Univerzi v Dar es Salaam v Tanzaniji:

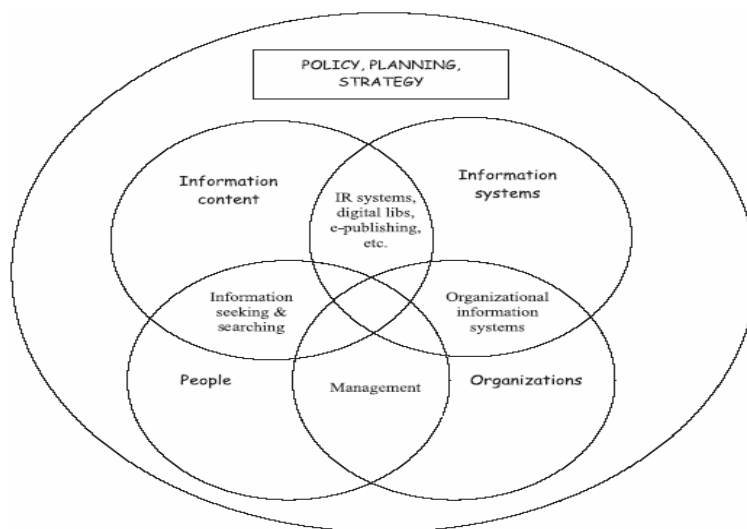
- informacija in informacijski viri: pregled prenosa informacij, informacijskih virov ter organizacija, uporaba in vrednotenje,
- načrtovanje in upravljanje podatkovnih zbirk,
- katalogizacija in klasifikacija,
- upravljanje knjižnic, arhivov in informacijskih sistemov (služb): teme iz managementa in upravljanja zbirk,
- raziskovalne metode: načini analiziranja, statistične metode ipd.

Gorman in Corbitt (Gorman G. E. in Corbitt B. J., 2002) predlagata 6 osnovnih kompetenc bibliotekarsko-informacijskih strokovnjakov:

- organizacija znanja in informacij,
- poznavanje informacijskih virov,

- načrtovanje podatkovnih zbirk (vključuje katalogizacijo, klasifikacijo, indeksiranje, poznavanje metapodatkov, poznavanje mednarodnih standardov za izmenjavo podatkov),
- poznavanje informacijske komunikacijske tehnologije (IKT),
- poznavanje izbranih tem iz managementa,
- poznavanje knjižničnega sistema.

Wilson (Wilson T. D., 2001) se je poglobil v interdisciplinarnost bibliotekarsko-informacijskih vsebin in njihove medsebojne povezave. Študij informacijskih znanosti je opredelil s štirimi, kasneje petimi temeljnimi področji, ki jih je v nadaljevanju medsebojno povezal (slika 18).

Slika 18: Štiri področja bibliotekarstva in informacijske znanosti s podpodročji (Vir: Wilson T. D., 2001: figure 1)

A – informacijski viri (»information content«)

AB – sistemi za poizvedovanje, digitalne knjižnice, elektronsko založništvo

AC – uporabniki in informacijske vsebine: branje, uporaba informacij, učenje

AD – upravljanje z informacijskimi viri

B – informacijski sistemi (»information systems«)

BA = AB

BC – uporabniki in informacijski sistemi: iskanje informacij

BD – organizacija informacijskih sistemov

C – ljudje (»people«)

CA = AC

CB = BC

CD – management

D – organizacija (»organizations«)

DA = AD

DB = BD

DC = CD

E - zakonodaja, načrtovanje in strategije (»policy, planning, strategy«).

7.2.2 Opis metodologije primerjave študijskih programov

Študij literature nas ni pripeljal do primernih sklopov, ki bi nam omogočili primerjavo starega in novega študijskega programa na transparenten način. Na podlagi obstoječih primerov sklopov vsebin in kompetenc, kompetenc novega programa (preglednica 30), ob upoštevanju posebnosti programa in predvsem zaradi želje po transparentni, razumljivi, uporabni in ponovljivi predstavitvi primerjave, smo pripravili seznam sklopov znanj potrebnih za bodočega strokovnjaka:

- A **Management informacijsko–založniških institucij** – sklop zajema vsa znanja, potrebna za vodenje različnih institucij (podjetij, založb, knjižnic).
- B **Knjižnično–informacijski sistem** – v ta sklop so uvrščena znanja poznavanja državnih, evropskih in svetovnih knjižnično–informacijskih sistemov, njihov zgodovinski razvoj, poznavanje zakonodaje, bibliotekarske etike.
- C **Organizacija informacij in znanja** – zajema osnovna (teoretična) znanja iz tega področja, medtem ko smo podrobnejše vsebine tega sklopa uvrstili v samostojen sklop (sklopi D, E, F, G).
- D **Temeljne vsebine obdelave informacij** – katalogizacija, klasifikacija, dokumentalistika.
- E **Nosilci informacij in znanja** – spoznavanje različnih nosilcev informacij, njihovih lastnosti, njihovega razvoja in hramba.
- F **Poznavanje in uporaba obstoječih informacijskih virov / podatkovnih zbirk.**
- G **Načrtovanje in urejanje informacijskih virov / podatkovnih zbirk.**
- H **Knjigarstvo in knjižni trg** – založniške vsebine.
- I **Metodologija znanstvenega dela** – spoznavanje metod znanstvenega raziskovanja, statistika.
- J **Delo z uporabniki** – predvsem psihološke vsebine, potrebne za delo z uporabniki.
- K **Tuji jeziki.**
- L **Poznavanje in uporaba IKT** – osnovna računalniška znanja, ki zagotavljajo računalniško pismenost.
- M **Druge vsebine.**

Predmetnike oz. sklope vsebin smo se odločili analizirati in primerjati z dveh vidikov:

- kvantitativni vidik zajema primerjavo predmetnikov glede na količino obveznosti v urah oz. kreditnih točkah in
- kvalitativni vidik, ki zajema primerjavo predmetnikov glede na vsebino.

Opozoriti je potrebno, da študijski program, ki temelji na bolonjskem procesu, zagovarja izbirne predmete, zaradi česar lahko z gotovostjo primerjamo le vsebine oz. predmete, ki so obvezni. Neposredna primerjava predmetov med seboj se ni zdela smiselna, saj je razlika med predmetnikom dosedanjega in bolonjskega študijskega programa prevelika. Predmetom so bila spremenjena imena, posamezni predmeti so se združevali ali delili. Zaradi naštetega smo se odločili primerjati posamezne sklope predmetov med seboj. Ne glede na pripravljene sklope, pa predmetov mnogokrat ni bilo mogoče uvrstiti v le en sklop. Tako smo predmete po subjektivni presoji po potrebi uvrstili v več sklopov.

Najprej je bilo potrebno poiskati skupni imenovalac, ki nam je omogočil primerjavo obsega. Dosedanji dodiplomski predmetnik ni ovrednoten s kreditnimi točkami, trenutno veljavni podiplomski študij pa ni ovrednoten z urami, saj temelji na seminarskem delu z individualnimi konzultacijami. Tako smo slednjega ovrednotili po formuli 1 kreditna točka je 30 ur dela¹⁸. Bolonjski predmetniki so že v osnovi ovrednoteni na oba načina, s kreditnimi točkami in urami. Pri nadaljnjem delu smo uporabili podatek o številu ur namenjenih za določen predmet. V poseben obzir pa smo vzeli način podajanja snovi pri posameznem predmetu (predavanje, vaje, seminar) in njegovo obveznost oz. izbirnost.

7.3 GLAVNE ZNAČILNOSTI DOSEDANJEGA ŠTUDIJSKEGA PROGRAMA

7.3.1 Predmetnik na enopredmetni dodiplomski stopnji

Dosedanji dodiplomski študijski program je prikazan v preglednicah 25 in 26. Vsi predmeti so obvezni, izbirnih predmetov ni, zaključek študija predstavlja zagovor diplomske naloge.

Dodiplomski študij traja 4 leta oz. 8 semestrov.

Pridobljen naziv je univerzitetni diplomirani bibliotekar oz. univerzitetna diplomirana bibliotekarka (univ. dipl. bibl.)

¹⁸ Merila za kreditno vrednotenje študijskih programov po ECTS (2004) vrednotijo eno kreditno točko s 25. do 30. urami obremenitve.

Preglednica 25: Dosedanji dodiplomski študijski program bibliotekarstva s pregledom ur in razdelitve po sklopih (Vir: Predmetnik na dodiplomskem študiju na Oddelku za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo, 2005)

PREDMETI	SKLOP IN DELEŽ*	Obremenitev**					
		(v urah)				KT***	KT v %
		P	V	S	Σ		
Angleščina I., II.	K-100 %	0	120	0	120	4	4,3 %
Avtomatizacija poslovanja knjižnic	B-50 %, L-40 %, C-10 %	30	60	0	90	3	3,2 %
Bibliografija	D-100 %	45	15	0	60	2	2,1 %
Bibliometrija	C-70 %, D-20 %, I-10 %	30	30	0	60	2	2,1 %
Bibliotekonomija I., II., III., IV.	D-90 %, C-5 %, E-5 %	105	75	60	240	8	8,5 %
Dokumentalistika	D-100 %	45	15	0	60	2	2,1 %
Informacijska tehnologija	L-100 %	30	60	0	90	3	3,2 %
Klasifikacija I., II.	D-100 %	75	45	0	120	4	4,3 %
Knjigarstvo I., II., III., IV.	H-80 %, A-20 %	210	0	30	240	8	8,5 %
Knjižnični management	A-100 %	0	0	60	60	2	2,1 %
Knjižnični marketing	A-100 %	0	0	60	60	2	2,1 %
Kognitivna psihologija I., II.	M-80 %, J-20 %	105	15	0	120	4	4,3 %
Metodika bibliotekarskega komuniciranja	J-100 %	30	30	0	60	2	2,1 %
Osnove bibliotekarstva	B-100 %	60	0	0	60	2	2,1 %
Podatkovne zbirke I., II.	G-100 %	75	45	0	120	4	4,3 %
Primerjalno bibliotekarstvo	B-100 %	60	0	0	60	2	2,1 %
Računalniško komuniciranje	G-100 %	30	30	0	60	2	2,1 %
Razvoj bibliotekarstva	B-100 %	60	0	0	60	2	2,1 %
Razvoj in sistematika znanosti	D-100 %	60	0	0	60	2	2,1 %
Razvoj tiskarstva in knjige	H-50 %, E-50 %	30	0	0	30	1	1,1 %
Razvojna psihologija	M-80 %, J-20 %	60	0	0	60	2	2,1 %
Rokopisno gradivo (kodikologija)	E-100 %	60	0	0	60	2	2,1 %
Sociologija množičnih medijev	M-90 %, F-10 %	60	0	0	60	2	2,1 %
Sodobna organiziranost bibliotekarstva I., II., III.	A-50 %, B-50 %	180	0	0	180	6	6,4 %
Specialne knjižnice	B-80 %, C-20 %	0	0	30	30	1	1,1 %
Splošne knjižnice	B-80 %, C-20 %	0	0	30	30	1	1,1 %
Šolske knjižnice	B-80 %, C-20 %	0	0	30	30	1	1,1 %
Študij uporabnikov	I-50 %, J-50 %	60	0	0	60	2	2,1 %
Tuj jezik II.	K-100 %	0	60	0	60	2	2,1 %
Uvod v informacijsko znanost	C-100 %	45	15	0	60	2	2,1 %
Uvod v znanstveno delo I., II.	I-100 %	75	45	0	120	4	4,3 %
Visokošolske knjižnice	B-80 %, C-20 %	0	0	30	30	1	1,1 %
Zaščita in restavriranje knjižničnega gradiva	E-100 %	60	0	0	60	2	2,1 %
Zahtevane obremenitve	obvezni predmeti	1680	660	330	2670	89	94,35 %
	izbirni predmeti	0	0	0	0	0	0,00 %
	skupaj predmeti	1680	660	330	2670	89	94,35 %
	druge obremenitve	n.p.	n.p.	n.p.	160	5	5,65 %
	SKUPAJ	1680	660	330	2830	94	100 %

* Legenda sklopov:

A - Management informacijsko-založniških institucij

B - Knjižnični-informacijski sistemi

C - Organizacija informacij in znanja

D - Temeljne vsebine obdelave informacij

E - Nosilci informacij in znanja

F - Poznavanje in uporaba obstoječih informacijskih virov

G - Načrtovanje in urejanje informacijskih virov

H - Knjigarstvo in knjižni trg

I - Metodologija znanstvenega dela

J - Delo z uporabniki

K - Tuji jeziki

L - Poznavanje in uporaba IKT

M - Druge vsebine

** Legenda obremenitev: P – predavanje, V – vaje, S – seminar, KT – kreditne točke.

*** Preračun KT po formuli 1 KT je 30 ur.

Preglednica 26: Pregled sklopov dosedanjega dodiplomskega študijskega programa bibliotekarstva s pregledom ur in KT (Vir: Predmetnik na dodiplomskem študiju na Oddelku za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo, 2005)

SKLOP*	Obvezni predmeti in obremenitve*					
	P	V	S	URE	KT***	KT v %
A	132	0	126	258	8,6	9,12 %
B	285	30	96	411	13,7	14,52 %
C	74,25	45,75	27	147	4,9	5,19 %
D	325,5	148,5	54	528	17,6	18,66 %
E	140,25	3,75	3	147	4,9	5,19 %
F	6	0	0	6	0,2	0,21 %
G	105	75	0	180	6	6,36 %
H	183	0	24	207	6,9	7,31 %
I	108	48	0	156	5,2	5,51 %
J	93	33	0	126	4,2	4,45 %
K	0	180	0	180	6	6,36 %
L	42	84	0	126	4,2	4,45 %
M	186	12	0	198	6,6	7,00 %
obvezni predmeti	1680	660	330	2670	89	94,35 %
izbirni predmeti	0	0	0	0	0	0,00 %
skupaj predmeti	1680	660	330	2670	89	94,35 %
druge obremenitve	n.p.	n.p.	n.p.	160	5	5,65 %
SKUPAJ	1680	660	330	2830	94	100,00 %

* Legenda sklopov:

A - Management informacijsko-založniških institucij

B - Knjižnični-informacijski sistemi

C - Organizacija informacij in znanja

D - Temeljne vsebine obdelave informacij

E - Nosilci informacij in znanja

F - Poznavanje in uporaba obstoječih informacijskih virov

G - Načrtovanje in urejanje informacijskih virov

H - Knjigarstvo in knjižni trg

I - Metodologija znanstvenega dela

J - Delo z uporabniki

K - Tuji jeziki

L - Poznavanje in uporaba IKT

M - Druge vsebine

** Legenda obremenitev: P – predavanje, V – vaje, S – seminar, KT – kreditne točke.

*** Preračun KT po formuli 1 KT je 30 ur.

7.3.2 Predmetnik na podiplomski stopnji

Preglednica 27: Dosedanji podiplomski študijski program bibliotekarstva s pregledom ur in razdelitve po sklopih (Vir: Predmetnik na podiplomskem študiju na Oddelku za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo, 2005)

OBVEZNI PREDMETI NA SMEREH		SKLOP IN DELEŽ*	Obremenitev**				KT***	KT v %
			(v urah)					
			P	V	S	Σ		
PODIPLOMSKI ŠTUDIJ - BIBLIOTEKARSTVO smer BIBLIOTEKARSTVO								
Razvoj bibliotekarstva in informacijske znanosti	A-25 %, B-25 %, C-25 %, E-25 %	0	0	450	450	15	12,5 %	
Knjižnični management	A-100 %	0	0	450	450	15	12,5 %	
Raziskovalne metode v bibliotekarstvu in informacijski znanosti	I-100 %	24	0	426	450	15	12,5 %	
Organizacija informacij	C-100 %	0	0	450	450	15	12,5 %	
PODIPLOMSKI ŠTUDIJ - BIBLIOTEKARSTVO smer INFORMACIJSKA ZNANOST								
Raziskovalne metode v bibliotekarstvu in informacijski znanosti	I-100 %	24	0	426	450	15	12,5 %	
Organizacija informacij	C-100 %	0	0	450	450	15	12,5 %	
Sistemi za poizvedovanje	G-90 %, L-10 %	0	0	450	450	15	12,5 %	
Digitalne knjižnice	G-90 %, L-10 %	0	0	450	450	15	12,5 %	
PODIPLOMSKI ŠTUDIJ - BIBLIOTEKARSTVO smer KNJIGARSTVO								
Avtorsko pravo kot osnova sodobnemu trgovanju z intelektualno lastnino	M-80 %, H-20 %	0	0	450	450	15	12,5 %	
Metode trženja v založništvu in knjigotrštvu	H-60 %, A-40 %	0	0	450	450	15	12,5 %	
Elektronsko založništvo	G-80 %, H-20 %	0	0	450	450	15	12,5 %	
Sodobne tendence razvoja založništva in knjigotrštva v svetu	H-100 %	0	0	450	450	15	12,5 %	
Zahtevane obremenitve	obvezni predmeti	-	-	-	1.800	60	50 %	
	izbirni predmeti	-	-	-	900	30	25 %	
	skupaj predmeti	-	-	-	2.700	90	75 %	
	druge obremenitve	-	-	-	-	30	25 %	
	SKUPAJ				2.700	120	100 %	

Nabor izbirnih predmetov: "zunanj predmet", Teorija vsebinske obdelave informacij, Knjižnični informacijski sistemi, Sistematika in vrednotenje knjižničarstva, Sodobne mednarodne tendence v razvoju bibliotekarstva in knjižničarstva, Teorija katalogizacije knjižničnega gradiva, Študij uporabnikov, Učenje kot kontinuiran proces razvoja posameznika, Knjižnični marketing, Zaščita in konzerviranje knjižničnega in arhivskega gradiva, Družbeni vidiki informacijske dejavnosti, Teorija informacijskih virov in storitev, Teorija informacij, Podatkovne strukture, algoritmi in osnove programiranja, Načrtovanje podatkovnih zbirk, Vizualne informacije v digitalnih knjižnicah, Sodobne tehnologije in njihov vpliv na založništvo

* Legenda sklopov:

A - Management informacijsko-založniških institucij

B - Knjižnični-informacijski sistemi

C - Organizacija informacij in znanja

D - Temeljne vsebine obdelave informacij

E - Nosilci informacij in znanja

F - Poznavanje in uporaba obstoječih informacijskih virov

G - Načrtovanje in urejanje informacijskih virov

H - Knjigarstvo in knjižni trg

I - Metodologija znanstvenega dela

J - Delo z uporabniki

K - Tuji jeziki

L - Poznavanje in uporaba IKT

M - Druge vsebine

** Legenda obremenitev: P – predavanje, V – vaje, S – seminar, KT – kreditne točke.

Leta 1996 je bil uveden tudi podiplomski – magistrski študij bibliotekarstva, katerega predmetnik je prikazan v preglednicah 27 in 28. Izbirati je možno med tremi smermi

(Bibliotekarstvo, Informacijska znanost, Knjigarstvo). Vsaka smer ima 4 obvezne predmete, en predmet je izbiren iz nabora oddelčnih predmetov, en predmet pa si mora študent izbrati na drugem oddelku matične fakultete oz. univerze.

Podiplomski magistrski študij traja 2 leti oz. 4 semestre.

Pridobljen naziv je magister znanosti oz. magistrica znanosti (mag.).

Preglednica 28: Pregled sklopov dosedanjega podiplomskega študijskega programa bibliotekarstva s pregledom ur in KT (Vir: Predmetnik na podiplomskem študiju na Oddelku za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo, 2005)

SKLOP*	Obvezni predmeti in obremenitve*					
	P	V	S	URE	KT***	KT v %
PODIPLOMSKI ŠTUDIJ - BIBLIOTEKARSTVO smer BIBLIOTEKARSTVO						
A	0	0	562,5	562,5	18,75	15,63 %
B	0	0	112,5	112,5	3,75	3,13 %
C	0	0	562,5	562,5	18,75	15,63 %
E	0	0	112,5	112,5	3,75	3,13 %
I	24	0	426	450	15	12,50 %
PODIPLOMSKI ŠTUDIJ - BIBLIOTEKARSTVO smer INFORMACIJSKA ZNANOST						
C	0	0	450	450	15	12,50 %
G	0	0	810	810	27	22,50 %
I	24	0	426	450	15	12,50 %
L	0	0	90	90	3	2,50 %
PODIPLOMSKI ŠTUDIJ - BIBLIOTEKARSTVO smer KNJIGARSTVO						
A	0	0	180	180	6	5,00 %
E	0	0	90	90	3	2,50 %
F	0	0	360	360	12	10,00 %
H	0	0	810	810	27	22,50 %
M	0	0	360	360	12	10,00 %
Zahtevane obremenitve	obvezni predmeti			1.800	60	50 %
	izbirni predmeti			900	30	25 %
	skupaj predmeti			2.700	90	75 %
	druge obremenitve			n.p.	30	25 %
	SKUPAJ			2.700	120	100 %

* Legenda sklopov

A - Management informacijsko-založniških institucij

B - Knjižnični-informacijski sistemi

C - Organizacija informacij in znanja

D - Temeljne vsebine obdelave informacij

E - Nosilci informacij in znanja

F - Poznavanje in uporaba obstoječih informacijskih virov

G - Načrtovanje in urejanje informacijskih virov

H - Knjigarstvo in knjižni trg

I - Metodologija znanstvenega dela

J - Delo z uporabniki

K - Tuji jeziki

L - Poznavanje in uporaba IKT

M - Druge vsebine

** Legenda obremenitev: P – predavanje; V – vaje; S – seminar; KT – kreditne točke.

*** Preračun KT po formuli 1 KT je 30 ur.

7.4 GLAVNE ZNAČILNOSTI ŠTUDIJA BIBLIOTEKARSTVA PO BOLONJSKIH NAČELIH (Predlog bolonjskega predmetnika na Oddelku za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo, 2005)

Razvoj informacijske in komunikacijske tehnologije, novih oblik oz. nosilcev prenosa informacij so vplivali na vse procese izdelave, hranjenja in uporabe informacij v založbah, knjižnicah in pri uporabnikih, posledično pa tudi na študij bibliotekarstva. Študijski programi se vedno bolj prepletajo z informacijsko znanostjo, opazamo tudi preimenovanja v študij informacijske znanosti in bibliotekarstva. Marsikje govorimo celo samo še o študiju informacijske znanosti, ki je sama po sebi širši pojem od bibliotekarstva. Pospešene prenove bibliotekarskih študijskih programov se vršijo povsod po svetu in prenova v Sloveniji bi bila nujna tudi, če ne bi bilo Bolonjske reforme. Po mnenju pripravljavcev bibliotekarskih bolonjskih študijskih programov trg delovne sile zahteva »zaposlovanje informacijsko osveščene, tehnološko izobražene in široko razgledane delovne sile, ki razume delovanje celotnega komunikacijskega kroga vseh tistih vsebin, do katerih smo tradicionalno dostopali v klasičnem knjižnem formatu« (Predlog bolonjskega predmetnika na Oddelku za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo, 2005; Šauperl A., 2005; Šauperl A. in Saye J. D., 1999).

Cilj bolonjskih študijskih programov bibliotekarstva in informacijske znanosti je usposobljenost diplomantov za delo s produkcijo, distribucijo, hrambo in posredovanjem informacij, ne glede na format nosilca. Diplomanti naj bi bili tako usposobljeni za delo v knjižnicah, založbah in knjigarnah ter na vseh področjih gradnje zbirk in arhivov na način, ki omogoča iskanje dokumentov po tematiki. Predvsem študij na drugi stopnji je osredotočen na raziskovanje knjige kot medija in na razvoj in raziskovanje predvsem tistega segmenta informacijske znanosti, katerega pokriva tradicionalno bibliotekarstvo. Bolonjski študij predvideva tri možne usmeritve na prvi stopnji: bibliotekarstvo, informacijska znanost in knjigarstvo; na drugi pa tri različne študije istih smeri. Kompetence, ki naj bi jih diplomanti pridobili tekom študija, so prikazane v preglednici 30, možnosti zaposlovanja diplomantov po končani prvi in drugi stopnji pa so prikazane v preglednici 29. Pri pripravi bibliotekarskih študijskih programov so si njegovi snovalci, poleg že naštetih in predpisanih značilnosti bolonjskega študija, zadali še dodatne cilje:

- zaposljivost po vsaki končani stopnji,
- horizontalni, vertikalni in diagonalni prehodi,
- uvajanje modernih metod poučevanja (Žumer M., 2005).

Preglednica 29: Možnosti zaposlovanja diplomantov (Vir: povzeto po Predlog bolonjskega ..., 2005)

	Bibliotekarstvo	Informacijska znanost	Knjigarstvo
I. stopnja	operacije pri nabavi, obdelavi, urejanju in izposoji gradiva v knjižnicah	opravila pri urejanju informacij (urejanje arhivov, dokumentacije), vzdrževanje spletnih strani in drugih informacijskih sistemov (pomočnik urednika informacijskih sistemov)	opravljanje založniških opravil v založbah, ki se ukvarjajo s produkcijo tradicionalnih knjižnih besedil na različnih nosilcih
II. stopnja	zahtevnejše operacije pri nabavi, obdelavi, urejanju in izposoji gradiva v knjižnicah, strokovna in vodstvena delovna mesta v knjižnicah vseh tipov (bibliotekar)	strokovna in vodstvena delovna mesta v informacijskih ustanovah, organizacija znanja v medijih in vladnih službah, specialne in visokošolske knjižnice	strokovna opravila v založniških in medijskih hišah

Preglednica 30: Seznam pridobljenih kompetenc (Vir: Predlog bolonjskega predmetnika na Oddelku za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo, 2005)

Splošne kompetence	informacijska pismenost	uporaba jezika, simbolov in tekstov, uporaba znanja in informacij, samostojna uporaba informacijskih virov (informacijska pismenost), uporaba informacijske tehnologije, vzpostavljanje sistemov in načrtovanje sprememb v sistemih
	socialne in komunikacijske kompetence	sodelovanje in timsko delo, vzpostavljanje učinkovitih odnosov z drugimi, upravljanje s konflikti in njihovo reševanje
	učne kompetence in vseživljenjsko učenje	analiziranje problemov in njihovo reševanje, vodenje lastnega profesionalnega razvoja, oblikovanje in vodenje vseživljenjskega učenja, časovna in strateška organizacija učenja, razvijanje avtonomnih vrednot, sposobnost samokritičnosti in kritičnosti do drugih, delovanje v širšem kontekstu, postavljanje in zagovarjanje svojih pravic, interesov in potreb
Specialne kompetence	skupne kompetence	sposobnost medsebojnega povezovanja bibliotekarstva, informacijske znanosti in knjigarstva ter njihovega povezovanja s sorodnimi disciplinami, razumevanje geneze informacijske družbe skozi zgodovino knjige, tiska in knjižnic
	kompetence, značilne za vsako posamezno disciplino	• Bibliotekarstvo: seznanjenost z nastankom in razvojem bibliotekarstva kot znanosti in dejavnosti, usposobljenost za opravljanje del pri nabavi, obdelavi, urejanju in posredovanju knjižničnega gradiva in informacij, sposobnost komuniciranja z uporabniki za posredovanje knjižničnega gradiva in informacij iz njega ter o njem. • Informacijska znanost: seznanjenost z nastankom in razvojem informacijske znanosti, poznavanje področij informacijske znanosti in povezav z drugimi vedami, razumevanje osnovnih načel organizacije znanja, poznavanje informacijskega cikla, usposobljenost za uporabo informacijske tehnologije za upravljanje z informacijami. • Knjigarstvo: razumevanje organizacije in narave dela v založniško-medijskih hišah v družbenem in zgodovinskem kontekstu, razumevanje uredniške, trženjske, oblikovalske in proizvodne funkcije založniškega procesa, oblikovanje in urejanje informacij.

7.4.1 Predmetnik na prvi stopnji

Študij na prvi stopnji traja 3 leta oz. 6 semestrov.

Kreditne točke (KT) predstavljajo študijsko obveznost študentov. Za dokončanje študija mora študent zbrati 180 KT:

- obvezni predmeti (97 KT);
- obvezni predmeti glede na izbrano smer (30 KT) - študent se v tretjem letniku odloči za eno od treh ponujenih smeri (Bibliotekarstvo, Informacijska znanost, Knjigarstvo);
- zbirni predmeti (44 KT);
- praktikum (delovna praksa) (6 KT);
- diplomsko delo (4 KT).

Izbirni predmeti v skupnem obsegu 44 KT predstavljajo 25 % študentove obremenitve.

Novost je možnost uveljavljanja že pridobljenega znanja, pridobljenega ali preko formalnega ali neformalnega izobraževanja. Tovrstno znanje lahko študenti izkazujejo s spričevali in drugimi potrdili, na podlagi individualne obravnave pa pridobijo do 12 KT, ki lahko nadomestijo izbirne predmete študijskega programa.

Pridobljen naziv bo diplomirani bibliotekar in informatik (UN) oz. diplomirana bibliotekarka in informatičarka (UN) (dipl. bibl. in inf. (UN)) (Prva dopolnitev Seznama znanstvenih naslovov in njihovih okrajšav, 2007).

Preglednica 31: Študijski program bibliotekarstva na I. stopnji s pregledom ur in razdelitve po sklopih (Vir: Predlog bolonjskega predmetnika na Oddelku za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo, 2005)

OBVEZNI PREDMETI NA SMEREH		SKLOP IN DELEŽ*	Obremenitev**					
			(v urah)				KT	KT v %
			P	V	S	Σ		
I. STOPNJA - SKUPNI PREDMETI NA VSEH SMEREH								
Osnove statistike za bibliotekarje-informatike		I-100 %	15	30	0	45	4	2,2 %
Informacijski viri in storitve		F-100 %	30	0	15	45	5	2,8 %
Knjiga v zgodovinskem in družbenem kontekstu		E-100 %	45	0	30	75	8	4,4 %
Kognitivni procesi v organizaciji informacij		M-100 %	15	0	15	30	4	2,2 %
Osnove bibliotekarstva in organizacija knjižnic		B-100 %	45	0	45	90	10	5,6 %
Organizacija knjižničnih zbirk		D-100 %	30	30	15	75	8	4,4 %
Osnove informacijske znanosti		C-100 %	30	0	15	45	6	3,3 %
Osnove knjigarstva		H-90 %, A-10 %	30	0	15	45	6	3,3 %
Osnove organizacije informacij		D-100 %	45	30	30	105	10	5,6 %
Osnove psihologije		M-100 %	30	0	15	45	5	2,8 %
Računalništvo		L-100 %	30	30	0	60	8	4,4 %
Razvoj knjižnic in knjižničarstva		B-100 %	30	0	0	30	4	2,2 %
Sistemi za poizvedovanje		G-100 %	30	15	30	75	8	4,4 %
Sociologija medijev in znanja		M-90 %, F-10 %	30	0	15	45	5	2,8 %
Uvod v znanstveno delo		I-100 %	30	0	15	45	5	2,8 %
I. STOPNJA - BIBLIOTEKARSTVO smer BIBLIOTEKARSTVO								
Vsebinska obdelava		D-100 %	30	30	15	75	8	4,4 %
Katalogizacija		D-100 %	30	30	15	75	8	4,4 %
Izgradnja knjižničnih zbirk		C-100 %	45	0	30	75	8	4,4 %
Avtomatizacija knjižnic		L-60 %, B-30 %, C-10 %	15	15	15	45	6	3,3 %
Zahtevane obremenitve	obvezni predmeti (skupni in na smeri)		585	210	330	1125	126	70 %
	izbirni predmeti		n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	44	24,3 %
	skupaj predmeti		n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	170	94,3 %
	druge obremenitve		-	-	-	-	10	5,4 %
	SKUPAJ		n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	180	100 %
I. STOPNJA - BIBLIOTEKARSTVO smer INFORMACIJSKA ZNANOST								
Informacijski viri na internetu		F-100 %	30	15	30	75	8	4,4 %
Organizacija informacijskih zbirk		G-100 %	30	15	30	75	8	4,4 %
Digitalna knjižnica		G-90 %, L-10 %	30	15	30	75	8	4,4 %
Elektronsko založništvo		G-90 %, L-10 %	15	30	0	45	6	3,3 %
Zahtevane obremenitve	obvezni predmeti (skupni in na smeri)		570	210	345	1125	126	70 %
	izbirni predmeti		n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	44	24,3 %
	skupaj predmeti		n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	170	94,3 %
	druge obremenitve		-	-	-	-	10	5,4 %
	SKUPAJ		0	0	0	0	180	100 %
I. STOPNJA - BIBLIOTEKARSTVO smer KNJIGARSTVO								
Elektronsko založništvo		G-90 %, L-10 %	15	30	0	45	6	3,3 %
Formati in nosilci knjižnih vsebin		E-100 %	45	0	30	75	8	4,4 %
Kulturne politike in knjiga v EU in Sloveniji		H-100 %	45	0	30	75	8	4,4 %
Osnove slovenskega in mednarodnega knjižnega trga		H-100 %	45	0	30	75	8	4,4 %
Zahtevane obremenitve	obvezni predmeti (skupni in na smeri)		615	165	345	1125	126	70 %
	izbirni predmeti		n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	44	24,3 %
	skupaj predmeti		n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	170	94,3 %
	druge obremenitve		n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	10	5,4 %
	SKUPAJ		0	0	0	0	180	100 %

Nabor izbirnih predmetov: Branje in interpretacija angleških besedil, Književnost za bibliotekarje in založnike, Kreativno pisanje, Rokopisno gradivo, Specialna knjižnica/Specialno knjižničarstvo, Splošna knjižnica/Splošno knjižničarstvo, Strokovno komuniciranje v angleškem jeziku, Šolska knjižnica/Šolsko knjižničarstvo, Visokošolska knjižnica/Visokošolsko knjižničarstvo, Zaposlovanje mladih/Zaposlovanje na mladinskem trgu dela, Zaščita in konzervacija pisnega in grafičnega gradiva

* Legenda sklopov:

A - Management informacijsko-založniških institucij

B - Knjižnično-informacijski sistemi

C - Organizacija informacij in znanja

D - Temeljne vsebine obdelave informacij

E - Nosilci informacij in znanja

F - Poznavanje in uporaba obstoječih informacijskih virov

G - Načrtovanje in urejanje informacijskih virov

H - Knjigarstvo in knjižni trg

I - Metodologija znanstvenega dela

J - Delo z uporabniki

K - Tuji jeziki

L - Poznavanje in uporaba IKT

M - Druge vsebine

** Legenda obremenitev: P – predavanje, V – vaje, S – seminar, KT – kreditne točke.

Preglednica 32: Pregled sklopov predmetnika študijskega programa bibliotekarstva na I. stopnji s pregledom ur in KT (Vir: Predlog bolonjskega predmetnika na Oddelku za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo, 2005)

SKLOP*	Obvezni predmeti in obremenitve**					
	P	V	S	URE	KT	KT v %
I. STOPNJA - BIBLIOTEKARSTVO smer BIBLIOTEKARSTVO						
A	3	0	1,5	4,5	0,6	0,33 %
B	84	9	54	147	17,6	9,78 %
C	76,5	1,5	46,5	124,5	14,6	8,11 %
D	135	120	75	330	34	18,89 %
E	45	0	30	75	8	4,44 %
F	33	0	16,5	49,5	5,5	3,06 %
G	30	15	30	75	8	4,44 %
H	27	0	13,5	40,5	5,4	3,00 %
I	45	30	15	90	9	5,00 %
L	34,5	34,5	4,5	73,5	9,8	5,44 %
M	72	0	43,5	115,5	13,5	7,50 %
obvezni predmeti	585	210	330	1125	126	70,00 %
izbirni predmeti	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	44	24,44 %
skupaj predmeti	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	170	94,44 %
druge obremenitve	-	-	-	-	10	5,56 %
SKUPAJ	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	180	100,00 %
I. STOPNJA - BIBLIOTEKARSTVO smer INFORMACIJSKA ZNANOST						
A	3	0	1,5	4,5	0,6	0,33 %
B	75	0	45	120	14	7,78 %
C	30	0	15	45	6	3,33 %
D	75	60	45	180	18	10,00 %
E	45	0	30	75	8	4,44 %
F	63	15	46,5	124,5	13,5	7,50 %
G	100,5	70,5	87	258	28,6	15,89 %
H	27	0	13,5	40,5	5,4	3,00 %
I	45	30	15	90	9	5,00 %
L	34,5	34,5	3	72	9,4	5,22 %
M	72	0	43,5	115,5	13,5	7,50 %
obvezni predmeti	570	210	345	1125	126	70,00 %
izbirni predmeti	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	44	24,44 %
skupaj predmeti	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	170	94,44 %
druge obremenitve	-	-	-	-	10	5,56 %
SKUPAJ	0	0	0	0	180	100,00 %
I. STOPNJA - BIBLIOTEKARSTVO smer KNJIGARSTVO						
A	3	0	1,5	4,5	0,6	0,33 %
B	75	0	45	120	14	7,78 %
C	30	0	15	45	6	3,33 %
D	75	60	45	180	18	10,00 %
E	90	0	60	150	16	8,89 %
F	33	0	16,5	49,5	5,5	3,06 %
G	43,5	42	30	115,5	13,4	7,44 %
H	117	0	73,5	190,5	21,4	11,89 %
I	45	30	15	90	9	5,00 %
L	31,5	33	0	64,5	8,6	4,78 %
M	72	0	43,5	115,5	13,5	7,50 %
obvezni predmeti	615	165	345	1125	126	70,00 %
izbirni predmeti	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	44	24,44 %
skupaj predmeti	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	170	94,44 %
druge obremenitve	-	-	-	-	10	5,56 %
SKUPAJ	0	0	0	0	180	100,00 %

* Legenda sklopov:

A - Management informacijsko-založniških institucij

B - Knjižnični-informacijski sistemi

C - Organizacija informacij in znanja

D - Temeljne vsebine obdelave informacij

E - Nosilci informacij in znanja

F - Poznavanje in uporaba obstoječih informacijskih virov

G - Načrtovanje in urejanje informacijskih virov

H - Knjigarstvo in knjižni trg

I - Metodologija znanstvenega dela

J - Delo z uporabniki

K - Tuji jeziki

L - Poznavanje in uporaba IKT

M - Druge vsebine

** Legenda obremenitev: P – predavanje, V – vaje, S – seminar,

KT – kreditne točke.

7.4.2 Predmetnik na drugi stopnji

Študij na drugi stopnji traja 2 leti oz. 4 semestre. Študent se na začetku študija odloči za študijski program: Bibliotekarstvo, Informacijska znanost z bibliotekarstvom ali Založniške študije.

Kreditne točke (KT) predstavljajo študijsko obveznost študentov. Za dokončanje študija mora študent zbrati 120 KT, razmerja med izbirnimi predmeti pa se razlikujejo glede na izbrani program:

- obvezni predmeti (Bibliotekarstvo – 54 KT, Informacijska znanost z bibliotekarstvom – 50 KT, Založniške študije - 52 KT),
- izbirni predmeti (Bibliotekarstvo – 36 KT, Informacijska znanost z bibliotekarstvom – 40 KT, Založniške študije - 38 KT),
- magistrsko delo (30 KT).

Izbirni predmeti v skupnem obsegu 36 - 40 KT predstavljajo 30 - 33 % študentove obremenitve.

Pridobljeni nazivi bodo, glede na program:

- magister bibliotekarstva oz. magistrica bibliotekarstva (mag. bibl.),
- magister informacijskih ved oz. magistrica informacijskih ved (mag. inf. ved),
- magister založniških študijev oz. magistrica založniških študijev (mag. zal. štud.)

(Prva dopolnitev Seznama znanstvenih naslovov in njihovih okrajšav, 2007).

Preglednica 33: Študijski program bibliotekarstva na II. stopnji s pregledom ur in razdelitve po sklopih (Vir: Predlog bolonjskega predmetnika na Oddelku za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo, 2005)

OBVEZNI PREDMETI NA SMEREH		SKLOP IN DELEŽ*	Obremenitev**				KT	KT v %
			(v urah)					
			P	V	S	Σ		
II. STOPNJA - SKUPNI PREDMETI NA VSEH PROGRAMIH								
Marketing		A-100 %	15	0	15	30	4	3,3 %
Menedžment		A-100 %	15	0	15	30	4	3,3 %
Načrtovanje in vzdrževanje digitalne knjižnice		G-100 %	30	0	30	60	8	6,7 %
Organizacija informacij		C-100 %	45	0	30	75	8	6,7 %
Raziskovalne metode		I-100 %	30	0	15	45	6	5,0 %
Uporabniki informacijskih virov in storitev		J-100 %	15	0	15	30	4	3,3 %
II. STOPNJA – BIBLIOTEKARSTVO								
Informacijsko opismenjevanje		J-100 %	45	0	30	75	8	6,7 %
Organizacija in vodenje informacijske službe		A-70 %, J-30 %	45	0	30	75	8	6,7 %
Upravljanje knjižnic		A-100 %	30	0	15	45	4	3,3 %
Zahtevane obremenitve	obvezni predmeti (skupni in na programu)		270	0	195	465	54	45 %
	izbirni predmeti		n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	36	30 %
	skupaj predmeti		n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	90	75 %
	druge obremenitve		-	-	-	-	30	25 %
	SKUPAJ		n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	120	100 %
II. STOPNJA - INFORMACIJSKA ZNANOST Z BIBLIOTEKARSTVOM								
Bibliometrija		C-70 %, D-20 %, I-10 %	15	0	15	30	4	3,3 %
Načrtovanje in vrednotenje sistemov za poizvedovanje		G-90 %, L-10 %	30	0	30	60	8	6,7 %
Upravljanje z informacijskimi viri		G-80 %, C-20 %	15	0	15	30	4	3,3 %
Zahtevane obremenitve	obvezni predmeti (skupni in na programu)		210	0	180	390	50	41,7 %
	izbirni predmeti		n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	40	33,3 %
	skupaj predmeti		n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	90	75 %
	druge obremenitve		-	-	-	-	30	25 %
	SKUPAJ		n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	120	100 %
II. STOPNJA – ZALOŽNIŠKE ŠTUDIJE								
Finančni menedžment		A-80 %, H-20 %	30	0	15	45	6	5,0 %
Trženje v založništvu		A-80 %, H-20 %	30	0	15	45	6	5,0 %
Uredniške tehnike		M-80 %, E-20 %	30	0	15	45	6	5,0 %
Zahtevane obremenitve	obvezni predmeti (skupni in na programu)		240	0	165	405	52	43,3 %
	izbirni predmeti		n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	38	31,7 %
	SKUPAJ PREDMETI		n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	90	75 %
	DRUGE OBREMENITVE		-	-	-	-	30	25 %
	SKUPAJ		n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	120	100 %

Nabor izbirnih predmetov: Avtorsko pravo in informacijski viri, Informacijski viri za družboslovje, Informacijski viri za humanistko, Informacijski viri za naravoslovje, Informacijski viri za tehniko, Izbrana poglavja iz informacijske znanosti, Izbrana poglavja iz založniških študij, Izobraževalno založništvo, Načrtovanje gradnje in oprema knjižnic, Posebne teme iz katalogizacije in vsebinske obdelave, Statistične metode, Študij uporabnikov, Zgodovina slovenskega založništva, Znanstveno založništvo, Zvočne informacije v digitalni knjižnici, Slikovne informacije v digitalni knjižnici, Zbirke celotnih besedil,

* Legenda sklopov:

A - Management informacijsko-založniških institucij

B - Knjižnični-informacijski sistemi

C - Organizacija informacij in znanja

D - Temeljne vsebine obdelave informacij

E - Nosilci informacij in znanja

F - Poznavanje in uporaba obstoječih informacijskih virov

G - Načrtovanje in urejanje informacijskih virov

H - Knjigarstvo in knjižni trg

I - Metodologija znanstvenega dela

J - Delo z uporabniki

K - Tuji jeziki

L - Poznavanje in uporaba IKT

M - Druge vsebine

** Legenda obremenitev: P – predavanje, V – vaje, S – seminar, KT – kreditne točke.

Preglednica 34: Pregled sklopov predmetnika študijskega programa bibliotekarstva na II. stopnji s pregledom ur in KT (Vir: Predlog bolonjskega predmetnika na Oddelku za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo, 2005)

SKLOP*	Obvezni predmeti in obremenitve**					
	P	V	S	URE	KT	KT v %
II. STOPNJA - BIBLIOTEKARSTVO						
A	91,5	0	66	157,5	17,6	14,67 %
C	45	0	30	75	8	6,67 %
G	30	0	30	60	8	6,67 %
I	30	0	15	45	6	5,00 %
J	73,5	0	54	127,5	14,4	12,00 %
obvezni predmeti	270	0	195	465	54	45 %
izbirni predmeti	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	36	30 %
skupaj predmeti	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	90	75 %
druge obremenitve	-	-	-	-	30	25 %
SKUPAJ	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	120	100 %
II. STOPNJA - INFORMACIJSKA ZNANOST Z BIBLIOTEKARSTVOM						
A	30	0	30	60	8	6,67 %
C	58,5	0	43,5	102	11,6	9,67 %
D	3	0	3	6	0,8	0,67 %
G	69	0	69	138	18,4	15,33 %
I	31,5	0	16,5	48	6,4	5,33 %
J	15	0	15	30	4	3,33 %
L	3	0	3	6	0,8	0,67 %
obvezni predmeti	210	0	180	390	50	41,67 %
izbirni predmeti	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	40	33,33 %
skupaj predmeti	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	90	75,00 %
druge obremenitve	-	-	-	-	30	25,00 %
SKUPAJ	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	120	100,00 %
II. STOPNJA – ZALOŽNIŠKE ŠTUDIJE						
A	78	0	54	132	17,6	14,67 %
C	45	0	30	75	8	6,67 %
E	6	0	3	9	1,2	1,00 %
G	30	0	30	60	8	6,67 %
H	12	0	6	18	2,4	2,00 %
I	30	0	15	45	6	5,00 %
J	15	0	15	30	4	3,33 %
M	24	0	12	36	4,8	4,00 %
obvezni predmeti	240	0	165	405	52	43,33 %
izbirni predmeti	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	38	31,67 %
skupaj predmeti	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	90	75,00 %
druge obremenitve	-	-	-	-	30	25,00 %
SKUPAJ	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	120	100,00 %

*Legenda sklopov:

A - Management informacijsko-založniških institucij

B - Knjižnični-informacijski sistemi

C - Organizacija informacij in znanja

D - Temeljne vsebine obdelave informacij

E - Nosilci informacij in znanja

F - Poznavanje in uporaba obstoječih informacijskih virov

G - Načrtovanje in urejanje informacijskih virov

H - Knjigarstvo in knjižni trg

I - Metodologija znanstvenega dela

J - Delo z uporabniki

K - Tuji jeziki

L - Poznavanje in uporaba IKT

M - Druge vsebine

** Legenda obremenitev: P – predavanje; V – vaje; S – seminar; KT – kreditne točke

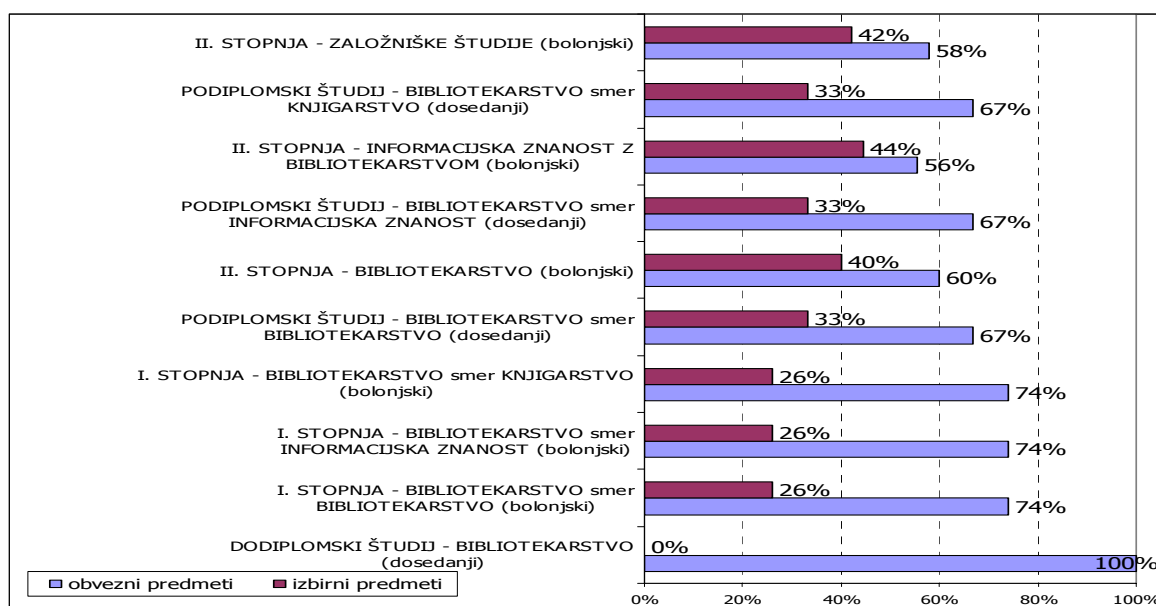
7.5 BOLONJSKI ŠTUDIJ BIBLIOTEKARSTVA – ZAKLJUČKI

Bolonjska deklaracija prinaša velike spremembe v slovenski visokošolski prostor. Študij bibliotekarstva na Oddelku za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo na Filozofski fakulteti je preoblikovan, na prvi stopnji dodana možnost izbire med tremi smermi, bibliotekarstvo, informacijska znanost in knjigarstvo, na drugi stopnji pa so se

dosedanje podiplomske stopnje preoblikovale v samostojne študijske programe. Smer knjigarstvo (na prvi stopnji) in program založniške študije (na drugi stopnji) sta nova smer oz. program, ki zapolnjuje vrzel v izobraževanju kadra za opravljanje založniških del v založbah.

Že uvodoma smo omenili, da je primerjava dosedanjega študijskega programa bibliotekarstva s sprejetimi bolonjskimi programi izredno nevhvaležno delo, saj jih je nemogoče optimalno primerjati. »Predalčkanje« predmetov nam sicer ponudi rezultate, a subjektivne. Vsebine znotraj posameznih predmetov se prepletajo, delno tudi prekrivajo. Mnogo predmetov je možno uvrstiti v več zastavljenih sklopov, kar bi vsak raziskovalec razporedil po svoje. Nemogoče je, da bi dva raziskovalca enako razporedila npr. vsebine predmeta Kognitivna psihologija. Mi smo jih uvrstili v sklopa Delo z uporabniki (20 %) in Druge vsebine (80 %), drug raziskovalec bi se lahko odločil za drugačno razporeditev.

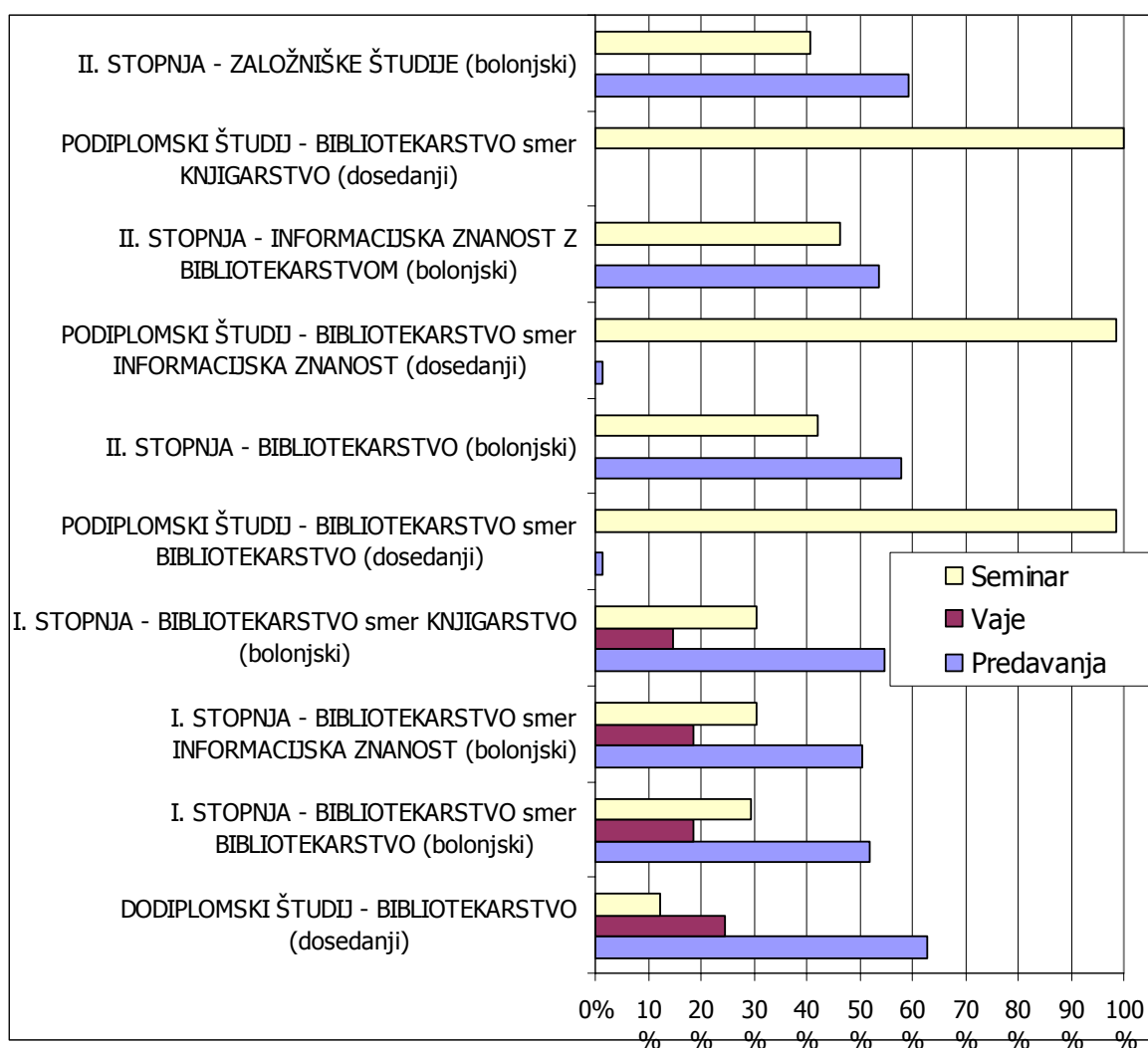
Nabor obveznih predmetov se je v sprejetem študijskem programu močno skrčil, vendar sorazmerno z upoštevanjem dejstva, da bolonjski študijski program na prvi stopnji traja leto manj v primerjavi z dosedanjim. Za medsebojno primerjavo programov in smeri smo uporabili kreditne točke (preračunali smo tudi dosedanji program, ki točk ne vsebuje). V določenih segmentih smo študija primerjali z vidika ur, drugje z vidika kreditnih točk. V primerjavi z dosedanjim dodiplomskim programom, kjer so vsi predmeti obvezni, študij na prvi stopnji le 74 % obveznosti (v KT) namenja obveznim predmetom (slika 19).

Slika 19: Delež obveznih in izbirnih obveznosti študentov na posameznih programih

Dosedanji podiplomski študij in bolonjski študiji na drugi stopnji imata skupni imenovalac v kreditnih točkah. S kreditnimi točkami ovrednoteni obvezni in obvezni usmeritveni predmeti predstavljajo 50 % obveznosti dosedanjega podiplomskega študij, po bolonjskem drugostopenjskem programu pa 41 - 45 % (slika 19).

Način dela na prvi bolonjski stopnji se je v primerjavi z dosedanjim programom spremenil na račun vzpodbujanja individualnega dela študentov. Tako je seminarsko delo (samo v sklopu obveznih vsebin) naraslo iz 12 % na 25 %. Delež vaj in predavanj se je posledično malenkostno zmanjšal. Ker je dosedanji podiplomski študij organiziran individualno in na podlagi konzultacij, je pričakovano, da bo novi program, ki bo redna oblika izobraževanja, vseboval tudi predavanja. Na prvi bolonjski stopnji se bo torej delež seminarjev zmanjšal iz dosedanjih 99 %, na okoli 40 %, za preostalih 60 % bodo organizirana predavanja (slika 20).

Slika 20: Način dela pri različnih študijskih programih bibliotekarstva

Četrtno obveznosti je z bolonjskim študijem namenjenih izbirnim predmetom, ki so na voljo na Oddelku ali celotni Univerzi, po dogovoru pa je del obveznosti možno opraviti v tujini z mednarodno izmenjavo študentov. V sprejetem predmetniku niso zajete vse vsebine, ki so se poučevala do sedaj, veliko predmetov oz. vsebin je postalo izbirnih. Opazimo lahko prenovljene vsebine starih predmetov in delitev obsežnejših predmetov na več krajših. Ob tem ugotavljamo, da bodo študenti, ki bodo izbrali smer bibliotekarstvo, poslušali večino vsebin dosedanjega študijskega programa oz. vsaj njihove osnove, ki naj bi bile temelj za samoiniciativno vseživljenjsko učenje.

Podiplomski predmeti so z bolonjskim predmetnikom na drugostopenjskem študiju izgubili del kreditne vrednosti, vendar pa nov študij prinaša več krajših predmetov, ki se bodo, za razliko od dosedanjega seminarskega pristopa, tudi predavali, podajanje snovi pa bo tako bolj enotno in pregledno. Če se bodo študenti odločali za drugostopenjski študij ob delu, bodo lahko izbor predmetov prilagajali potrebam, ki izvirajo iz njihovega delovnega okolja, zaradi česar bo znanje toliko bolj uporabno. Enak izbor predmetov velja tudi za študente na prvi stopnji, ki pa bodo, v nasprotju s študenti ob delu, izbirali izbirne predmete brez strokovne podlage ali po liniji najmanjšega odpora. To lahko privede do znižanja kakovosti diplomantov, zato menimo, da bo potrebno vzpostaviti strokovno pomoč študentom pri oblikovanju oz. načrtovanju študijske poti.

V bolonjskem študijskem programu so managementske vsebine bolj izražene na drugostopenjskem študiju, ki usposablja študente za vodenje informacijsko-založniških institucij. Spoznavanje knjižnično-informacijskega sistema je, tako kot do sedaj, vezano na prvo stopnjo. Delež vsebin organizacije informacij in znanja so se znižale. Spoznavanje nosilcev informacij ostaja na prvi stopnji in deloma na drugostopenjskem programu založniških študij. Vsebine iz področij poznavanja, uporabe obstoječih informacijskih virov in njihovo načrtovanje in urejanje je močno pridobilo na veljavi. Vsebine iz področja založništva so podrobneje predstavljene na smeri založniške študije, ostalim smerem pa so predstavljene le bežno na dodiplomski ravni. Metodologija znanstvenega raziskovanja ostaja kot del obveznih vsebin na vseh smereh in programih.

Delo z uporabniki je tesno povezano s poznavanjem psihologije. Vsebine iz področja psihologije so do sedaj predstavljale 180 ur (oz. 6,3 % kreditne obveznosti), po novem le 30 obveznih ur (oz. 2,8 % kreditne obveznost) dodiplomskega študija. Na drugostopenjskem študiju so predmeti psihološke narave obvezni na programih

bibliotekarstvo in informacijska znanost, kar je usklajeno s predvidenimi zaposlitvenimi možnostmi. Prva stopnja namreč diplomanta ne usposablja za informatorja, temveč za obdelovalca gradiva. Nasprotno pa predmetnik založniških študij izpušča bibliotekarske vsebine.

Katalogizacija, klasifikacija in dokumentalistika so vsebine, tradicionalno povezane z bibliotekarstvom. V dosedanjem študijskem programu te vsebine predstavljajo pomemben del predmetnika (namenjeno jim je bilo 420 ur oz. 14 % obveznosti). Z bolonjskim predmetnikom je predvidenih le 60 obveznih ur (ali 9 % kreditne obveznosti) na prvostopenjski smeri bibliotekarstvo, drugje so ti predmeti izbirni. Na tem mestu velja omeniti, da tudi bolonjski študijski program ne predvideva pridobitve licence za vzajemno katalogizacijo v sistemu COBISS, ki ga danes uporabljajo vse slovenske visokošolske (vključno z nacionalno knjižnico) in splošne knjižnice (68 % vseh zaposlenih v knjižničarstvu), večina specialnih knjižnic, narašča pa tudi vključenost šolskih knjižnic (Slovenske knjižnice na kratko v letu 2004, 2005; O sistemu COBISS.SI, 2006). Menimo, da podrobno poznavanje sistema COBISS (polj, podpolj, načina vnosa) pripomore k večjim zaposlitvenim možnostim diplomanta in njegovi konkurenčnosti na trgu delovne sile.

Učenje tujih jezikov ne sodi več med obvezne vsebine. Snovalci predmetnikov se verjetno zanašajo na srednješolske učne načrte, kjer je učenje tujih jezikov dobro zastopano, in na dodatno samoiniciativnost študentov. Predvidevamo, da bi diplomanti z znanjem več jezikov imeli več zaposlitvenih možnosti in bi lahko kvalitetnejše razvijali stroko.

Bolonjski študijski program ima jasno zapisane kompetence, kar ni presenetljivo, saj se je v zadnjih letih mnogo govorilo o upravljanju s človeškimi viri, področju v velikem razmahu. Seznam kompetenc za smer Bibliotekarstvo je posodobljen, za novi dve smeri pa narejen na novo.

Skladno s preoblikovanjem programov so se preoblikovali tudi pridobljeni nazivi ob zaključku študijev. Kljub temu, da diplomirane informatike izobražujejo tudi na Fakulteti za računalništvo in informatiko in Fakulteti za organizacijske vede, je naziv, pridobljen po zaključeni prvi stopnji, diplomirani bibliotekar in informatik. Vendar študij, v primerjavi s študijem na omenjenih fakultetah, ne vsebuje veliko vsebin spoznavanja programske opreme. Poudarek je na znanju, potrebnem pri urejanju informacij v podatkovnih zbirkah

(urejanje arhivov, dokumentacije) in vzdrževanju spletnih strani. Sprašujemo se, koliko so ta znanja konkurenčna za razširitev zaposlitvenih možnosti in kolikšna zmeda bo zaradi naziva nastala na trgu delovne sile.

S sprejetim programom so pričakovane večje in boljše zaposlitvene možnosti diplomantov, četudi prvostopenjski program še vedno ne vpeljuje pridobitev dveh dodatnih kompetenc, ki jih dosednji diplomanti pogrešajo že nekaj časa:

- pedagoško-andragoška izobrazba za zaposlovanje v šolskih knjižnicah ter
- licenca COBISS¹⁹ za zaposlovanje v ostalih tipih knjižnic.

Na področju zaposlovanja v knjižnicah, diplomanti prav tako ostajajo izenačeni z drugimi profili, saj so še vedno obvezani opraviti enako obsežen strokovni izpit. Vendar pa to ni več domena formalnega izobraževanja, temveč pristojnih ministrstev in predvsem strokovnih organizacij.

Menimo, da bodo diplomanti prve stopnje vseh smeri in druge stopnje programa bibliotekarstvo in informacijske znanosti še vedno primarno iskali zaposlitev v knjižnicah. Kako se bodo odpirale nove možnosti za diplomante založniških študij, ki je popolnoma nov program, je težko napovedovati, predvidevamo pa, da se bodo za ta študij večinoma odločali že zaposleni v teh panogah. Vsekakor pa so spremembe pogojene z razmišljanjem diplomantov in delodajalcev ter s samo promocijo študija in stroke v družbi.

19 Dodatno oviro predstavlja 42. člen Zakona o knjižničarstvu (2001), ki diktira, da se dovoljenje za vzajemno katalogizacijo izda le, če ima kandidat opravljen bibliotekarski izpit in dodatno usposabljanje s področja vzajemne katalogizacije ter opravljen preizkus znanja. Nadalje (39. člen) pa lahko bibliotekarski strokovni izpit opravljajo le zaposleni v knjižnicah.

8 ZAPOSLOTIVENE MOŽNOSTI NA PODROČJU BIBLIOTEKARSTVA

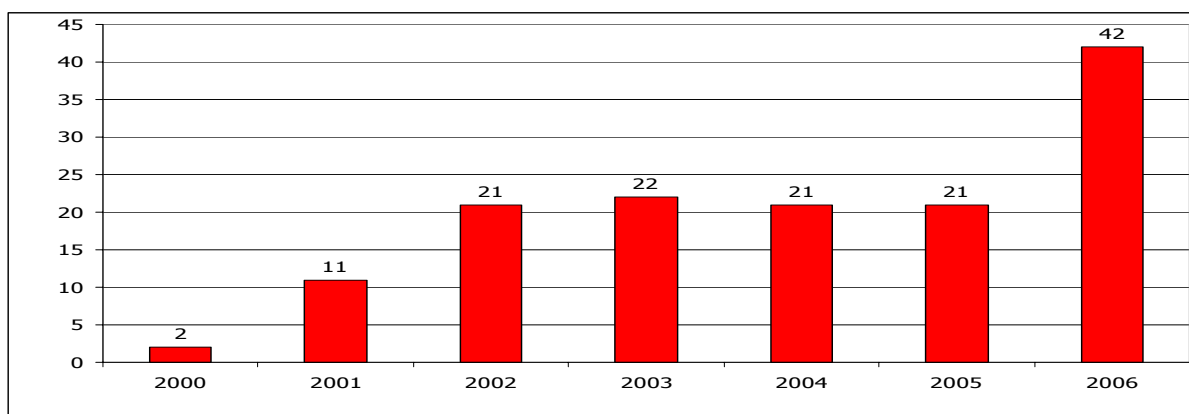
Povprečno število diplomantov v zadnjih petih letih je 47 (Diplomanti bibliotekarstva 2004-2007, 2008).

Raziskava (Rutar A., 2005), ki je zajela 51,7 % diplomantov iz obdobja 1990-2004 ugotavlja, da je dobrih 4 % anketiranih brezposelnih, 90,6 % (diplomanti enopredmetnega študija) oz. 81,7 % (diplomanti dvopredmetnega študija) pa je zaposlenih v knjižničarstvu ali založništvu.

Anketa (poglavje 6) je pokazala trend upokojevanja bibliotekarjev v prihodnjih desetih letih, vodje knjižnic pa si želijo tudi dodatna delovna mesta. Večino novih zaposlitev naj bi bilo sklenjenih za nedoločen in polni delovni čas, vendar le v 42 % z univerzitetno diplomiranimi bibliotekarji. V knjižnicah, predvsem specialnih in visokošolskih, predvidevajo zaposliti tudi strokovnjake iz področja, katerega pokrivajo (slika 14).

Leta 2004 je Vovkova ugotovila, da se za posamezno razpisano prosto delovno mesto prijavi okoli 10 kandidatov, od katerih jih je 50 % neprimernih, saj ne izpolnjujejo vseh kriterijev (npr. strokovni izpit, licenca COBISS).

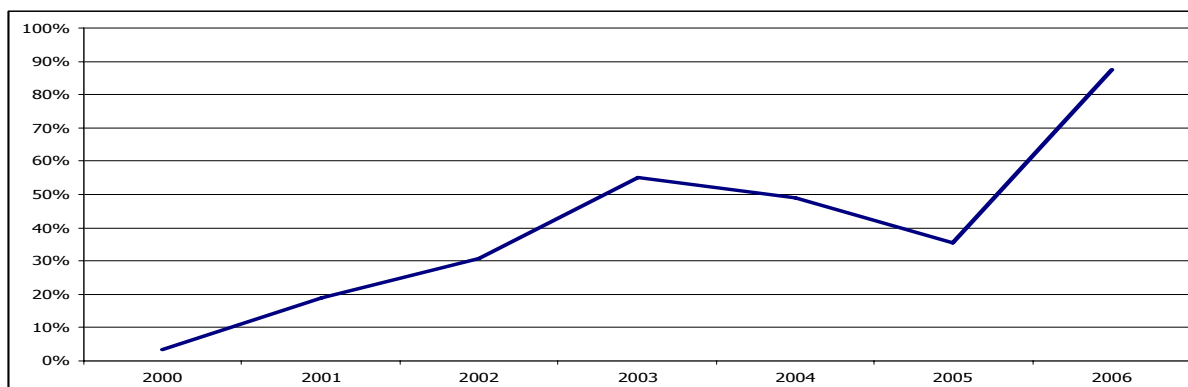
8.1 TRENDI GIBANJA ŠTEVILA ISKALCEV ZAPOSLOTITVE PRIJAVLJENIH NA ZRSZ Z IZOBRAZBO UNIVERZITETNI DIPLOMIRANI BIBLIOTEKAR/KA (podatki ZRSZ)

Slika 21: Prijava novih iskalcev zaposlitve z izobrazbo univ. dipl. bibl na ZRSZ v obdobju 2000-2006 (Vir: Brezposelni bibliotekarji in prijavljene potrebe delodajalcev v obdobju 2000-2006, 2007)

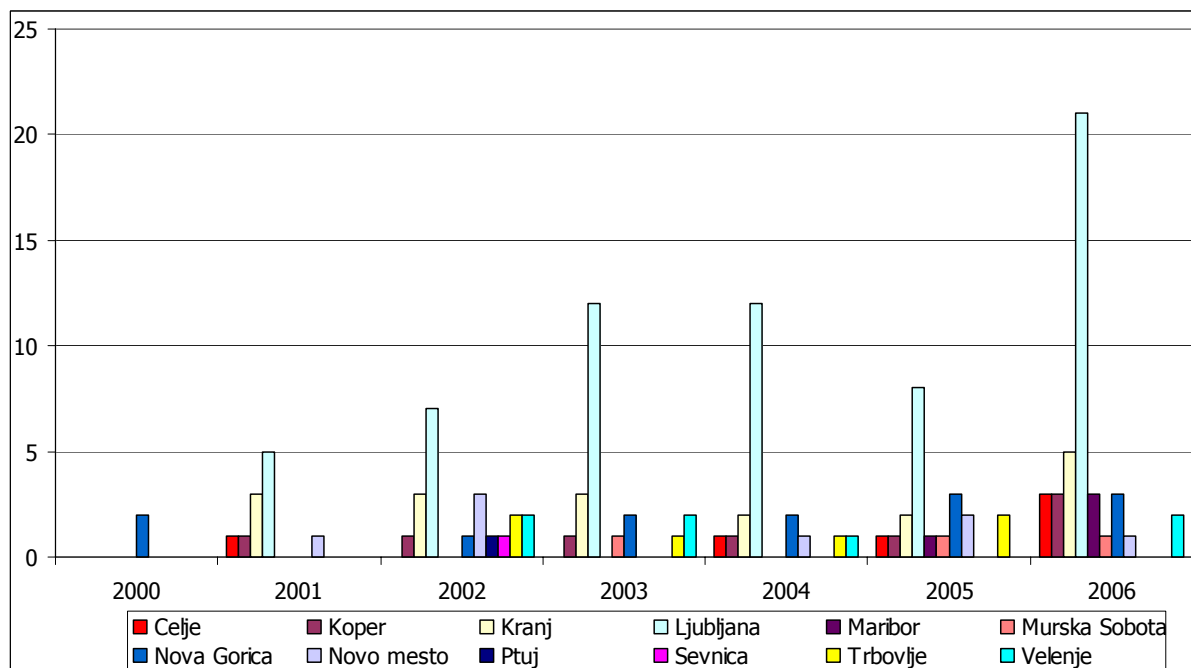
Kot prikazuje slika 21, sta bili ob prelomu tisočletja na Zavodu Republike Slovenije za zaposlovanje kot iskalca zaposlitve z izobrazbo univerzitetni diplomirani bibliotekar

prijavljeni dve osebi. Leta 2001 je ta številka narasla na 11, v obdobju 2002-2005 se je gibala med 21 in 22, leta 2006 pa je narasla na 42. Od leta 2003 dalje ima več kot 30 % diplomantov večje težave pri iskanju ustrezne zaposlitve, leta 2006 je bil ta odstotek celo 88 (slika 22).

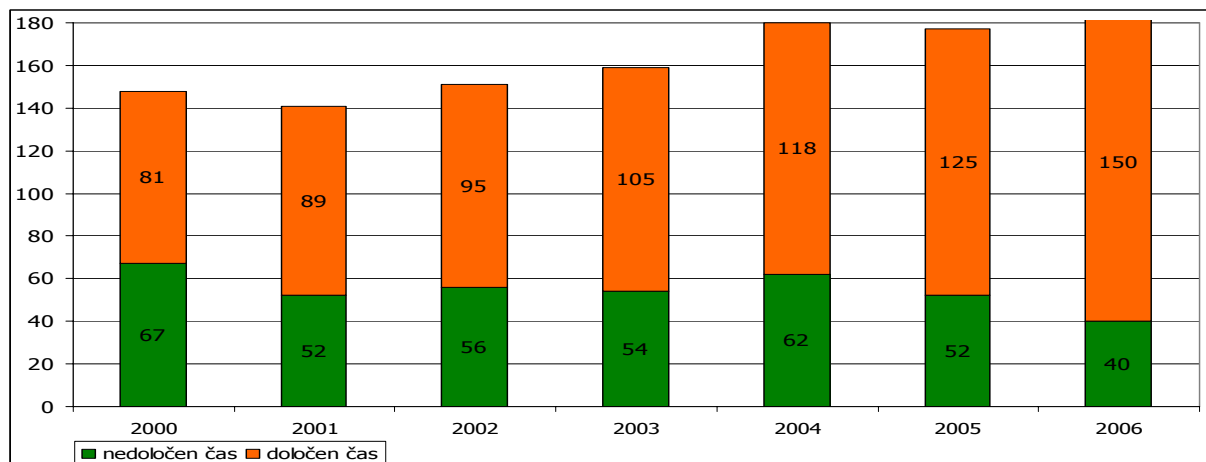
Slika 22: Delež prijav novih iskalcev zaposlitve z izobrazbo univ. dipl. bibl. na ZRSZ v obdobju 2000-2006 glede na število diplomantov v istem obdobju (Vir: Brezposelni bibliotekarji in prijavljene potrebe delodajalcev v obdobju 2000-2006, 2007; Diplomanti bibliotekarstva 2004-2007, 2008)

Ob analizi prijav iskalcev zaposlitve, glede na območne enote ZRSZ, ugotovimo, da je v letih, ko je število prijav naraščalo (t.j. od 2001 dalje), bilo največ iskalcev prijavljenih na OE v Ljubljani. V drugih območnih enotah se številke ves čas gibljejo pod 5, vendar jih ne smemo zanemariti, saj je prebivalstvo tam manj skoncentrirano, človeška stiska ob brezposelnosti pa je enaka povsod (slika 23).

Slika 23: Prijava novih iskalcev zaposlitve z izobrazbo univ. dipl. bibl. na ZRSZ po območnih enotah ZRSZ v obdobju 2000-2006 (Vir: Brezposelni bibliotekarji in prijavljene potrebe delodajalcev v obdobju 2000-2006, 2007)

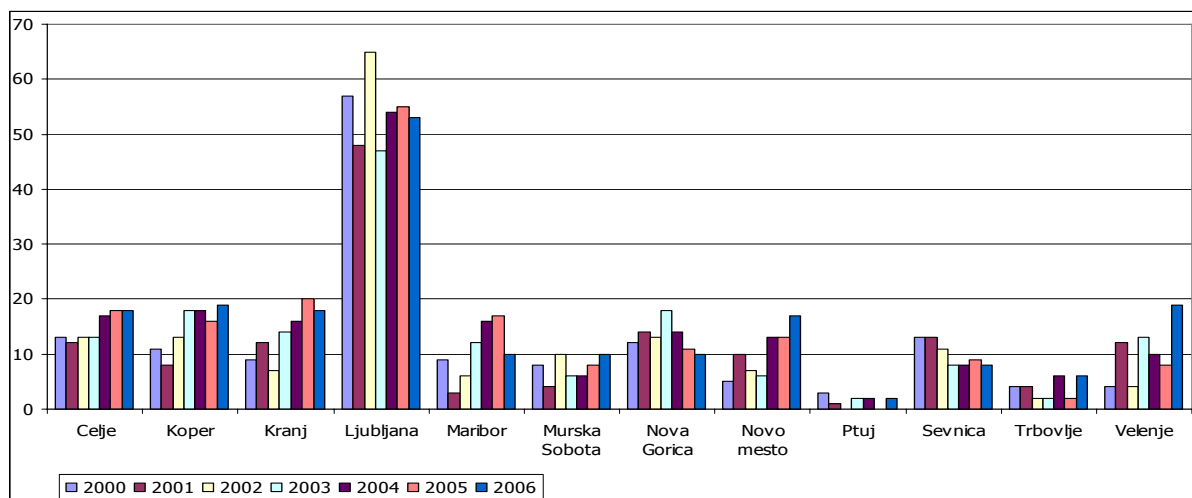
8.2 ANALIZA OGLASOV ZA PROSTA DELOVNA MESTA – TRENDI GIBANJA ŠTEVILA RAZPISANIH DELOVNIH MEST ZA UNIVERZITETNO DIPLOMIRANE BIBLIOTEKARJE V OBDOBJU 2000-2006 (podatki ZRSZ)

Slika 24: Potrebe ZRSZ po delavcih z izobrazbo univ. dipl. bibl. v obdobju 2000-2006 (Vir: Brezposelni bibliotekarji in prijavljene potrebe delodajalcev v obdobju 2000-2006, 2007)

Po podatkih ZRSZ je vedno večje povpraševanje po zaposlitvah za določen čas, v letu 2006 je bilo tovrstnih ponudb več kot 87 % (slika 24).

Glede na že ugotovljeno dejstvo, da je v Osrednjeslovenski regiji skoncentrirano največje število knjižnic, ni presenetljivo, da je na območju Območne enote Ljubljana tudi največja ponudba prostih delovnih mest (slika 25). V Ljubljani je letno na voljo okoli 50 prostih delovnih mest. Kot je ugotovljeno v prejšnjem odstavku, večina za določen čas. Ostale območne enote so posredovale okoli 10 prostih del, Trbovlje okoli 5 in najmanj Ptuj, okoli 2.

Slika 25: Potrebe ZRSZ po delavcih z izobrazbo univ. dipl. bibl. po območnih enotah ZRSZ v obdobju 2000-2006 (Vir: Brezposelni bibliotekarji in prijavljene potrebe delodajalcev v obdobju 2000-2006, 2007)

9 ZAPOSLOTIVENE MOŽNOSTI NA PODROČJU INFORMATIKE

Slovar (Slovar slovenskega knjižnega jezika, 2005) opredeljuje osebo »informatik« kot strokovnjaka za informatiko. Veda informatika je opredeljena kot elektronsko obravnavanje podatkov, informacij z (elektronskimi) računalniki. Informatika sistemsko obravnava podatke in informacije in se uveljavlja v vsakodnevnih opravilih sodobnega človeka: v javni upravi (npr. elektronsko podaljševanje registracije vozil), v bančništvu (npr. bančno poslovanje), trženju (npr. spletne trgovine), pri upravljanju podjetij in vodenju industrijskih procesov (npr. komunikacije znotraj podjetja in s poslovnimi partnerji, intranet, elektronska pošta), v izobraževanju in raziskovanju (npr. izobraževanje na daljavo, iskanje in pridobivanje literature).

Izraz informatika oz. informacijska znanost (angl.: information science) je izvirno pojmoval le avtomatsko obdelavo podatkov (AOP), v anglosaškem svetu pa je že v osnovi pomenil tehnično in znanstveno informiranje. Informacijska znanost raziskuje lastnosti in uporabo znanstvenih informacij, ukvarja se z njihovim nastankom, zbiranjem, urejanjem, shranjevanjem ... (Enciklopedija Slovenije, 1987-2002). Vse našteje pojme lahko najdemo v vsaki definiciji bibliotekarstva, vendar, če se tradicionalno bibliotekarstvo ukvarja s knjigo oz. tiskanimi viri, je v informatiki računalnik (strojna in programska oprema), sredstvo za doseganje ciljev.

Bodoče diplomirane informatike izobražuje več slovenskih visokošolskih ustanov. Menimo, da imajo tako javnost kot delodajalci različno predstavo o namenu in kakovosti izobraževanja posameznih fakultet in o zaposlitvenih možnostih njihovih diplomantov. Nekoliko laično bi lahko rekli, da na Fakulteti za računalništvo in informatiko Univerze v Ljubljani (univerzitetni diplomirani inženir računalništva in informatike) izobražujejo strokovnjake s področja računalništva (strojne in programske opreme), na Fakulteti za organizacijske vede Univerze v Mariboru (univerzitetni diplomirani organizator) pa s področja poslovne informatike. Fakulteta za družbene vede (UL) izobražuje družboslovne informatike, študij informatike na Filozofski fakulteti pa ne vsebuje toliko vsebin spoznavanja programske opreme, kot se pogloblja v urejanje informacij v podatkovnih zbirkah (urejanje arhivov, dokumentacije), vedno bolj pa tudi v tvorjenje zbirk in v vzdrževanje spletnih strani.

Po SKP (Uredba vlade o uvedbi in uporabi standardne klasifikacije poklicev, 1997; Uredba o uvedbi in uporabi standardne klasifikacije dejavnosti, 2002) iz leta 1997 so informatiki uvrščeni med strokovnjake skupaj z računalničarji (šifra 213). Sprašujemo se, koliko so ta znanje konkurenčna za razširitev zaposlitvenih možnosti in kolikšna zmeda bo zaradi naziva nastala na trgu delovne sile.

V Sloveniji se je leta 2005 z informatiko ukvarjalo 201 podjetje. Skoraj 60 % podjetij registriranih za obdelavo podatkov je v lasti samostojnih podjetnikov z večinoma le enim zaposlenim. 36,3 % podjetij je organiziranih kot družba z omejeno odgovornostjo (d. o. o.) (FI-PO (finančni podatki) AJ PES, 2006). K omenjenim podatkom je potrebno dodati tudi dejstvo, da imajo podjetja lastne informacijske oddelke, ki delujejo kot podpora podjetju.

9.1 ANALIZA OGLASOV ZA PROSTA DELOVNA MESTA INFORMATIKOV

Na spletni strani ZRSZ smo se za čas šestih mesecev prijavili na prejemanje elektronskih obvestil za prosta delovna mesta, ki ustrezajo visoki izobrazbi (VII. stopnja) za poklic 'informatik'. V času od 9. novembra 2005 do 29. maja 2006 smo prejeli 26 obvestil, s skupno 114 oglasi. Ker so se oglasi ponavljali zaradi daljšega roka za prijavo, smo duplikate izločili iz nadaljnje analize. Analizirali smo 75 oglasov.

Preglednica 35: Zahtevana izobrazba informatikov

Stroke	Št. pojavov	v %
Računalištvo	65	42 %
Informatika	75	49 %
Elektrotehnika	4	3 %
Ekonomija	6	4 %
Matematika	2	1 %
Drugo	1	1 %
SKUPAJ	153	100 %

V posameznem oglasu so bili navedene zahtevane poklicne oz. strokovne izobrazbe, primarne in alternativne. Preglednica 35 prikazuje zahtevane poklicne oz. strokovne izobrazbe, glede na stroko. Največkrat je iskani profil

informatika (49 %), sledi mu računalničar (42 %), v 8 odstotkih pa so zahtevani drugi profili.

Razpisana delovna mesta smo razvrstili glede SKP in glede na dodaten opis delovnega mesta z zahtevanimi dodatnimi računalniškimi znanji ocenili, koliko in katera delovna mesta bi bila primerna tudi za diplomante drugostopenjskega študija informacijske znanosti z bibliotekarstvom (preglednica 36).

Preglednica 36: Oglasi za informatike po SKP

Standardna klasifikacija poklicev (izbor):	Št. oglasov	Št. oglasov primernih za diplomante informatike II. stopnje
2130.00 - Analitiki in snovalci informacijskih sistemov	0	0
2130.01 - Inženir razvoja komunikacij	0	0
2130.02 - Organizator informacijskih sistemov	13	1
2130.03 - Podatkovni administrator	2	0
2130.04 - Podatkovni analitik	1	0
2130.05 - Programer, razvijalec programov	11	1
2130.06 - Razvijalec informacijskih sistemov	4	0
2130.07 - Sistemski administrator	9	0
2130.08 - Sistemski analitik	5	0
2130.09 - Sistemski inženir	11	0
2130.10 - Skrbnik podatkovnih baz	1	0
2130.11 - Skrbnik računalniških sistemov	4	0
2130.12 - Skrbnik tokov podatkov	0	0
2130.13 - Svetovalec tehnične pomoči za uporabnike	1	0
2130.14 - Vzdrževalec in skrbnik računalniških aplikacij	5	2
Drugo	8	6
SKUPAJ	75	10

Ugotavljamo, da bi 10 delovnih mest (13 % vseh analiziranih oglasov) lahko zasedli tudi diplomanti drugostopenjskega študija informacijske znanosti z bibliotekarstvom. Verjetno pa bi večina naštetih del zahtevala dodatno izobraževanje iz računalništva:

- vodja službe – podsekretar v službi za informatiko in kakovost (vodenje, organiziranje, usmerjanje in nadzorovanje dela v službi),
- izdelovalec spletnih strani – znanje programskih jezikov HTML, ASP, PHP,
- programer – znanje programiranja v programskem jeziku Delphi, Microsoft Access, podatkovne baze Microsoft SQL, relacijskih baz,
- vzdrževalec programske opreme (podpora informacijskega sistema ustanove) – poznavanje sistemov My SQL, SQL server, Oracle, poznavanje izdelave in programiranja spletnih strani in aplikacij,
- računalniški inženiring, vodja Navision (vodenje organizacijske enote in strateško razmišljanje, skrb za organizacijo dela, pridobivanje naročil ter kadrovske zadeve, odgovornost za poslovno uspešnost organizacijske enote, predstavitve podjetja ter razvoj) – poznavanje računalniških aplikacij Microsoft Office ipd., poznavanje programskih rešitev Navision,
- vodenje področja elektronskega izobraževanja,
- prodajalec programske opreme – organizacija prodajnih akcij CGS in Autodesk programske opreme, sklepanje pogodb o vzdrževanju programske opreme,

- poslovna sekretarka – administrativna dela v podjetju, osnovno poznavanje računovodstva, komunikacija s poslovnimi partnerji pisno in ustno, vodenje različnih evidenc, zelo dobro znanje računalništva (Word, Excel – odlično), poznavanje osnov računovodstva,
- računalničar organizator informacijskih dejavnosti,
- učitelj računalništva in dokumentiranja.

9.2 ANKETA MED INFORMATIKI

Vprašalnik je vseboval devet vprašanj, razdeljenih v dva sklopa. V prvem sklopu so bila vprašanja povezana z vrsto podjetja anketirancev:

- tip podjetja, glede na vrsto organiziranosti,
- ali je informatika osnovna dejavnost podjetju ali je v sklopu podpornih služb,
- področja informatike podjetja ali oddelka.

Z drugim sklopom vprašanj smo želeli pridobiti subjektivno mnenje ali vedenje:

- kdo po njihovem mnenju izobražuje informatike (katere fakultete),
- kakšno izobrazbo imajo zaposleni na delovnih mestih informatikov,
- imena delovnih mest informatikov.

Sledilo je vprašanje ali v njihovem delovnem okolju vidijo delovno mesto za informatika – bibliotekarja in ali se strinjajo s postavljeno definicijo informatike (povzeto s spletne strani Oddelka za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo FF), »informacijska znanost vsebuje tudi področja dela s t.i. bibliografskimi informacijami in s publikacijami v različnih digitalnih oblikah.«

V zadnjem vprašanju smo pripravili seznam znanj, katera ponujajo študijski programi iz tega področja na fakultetah, ki izobražujejo informatike (FRI, FDV, FF, FOV). Anketirane smo prosili, da ocenijo njihovo uporabnost (priloga B).

Zaradi možnosti večjega odziva, opustili smo idejo o pošiljanju vprašalnika po pošti, smo anketo izvedli med udeleženci 14. posvetovanja slovenskega društva informatikov, DSI 2006, ki je bilo v Portorožu od 11. – 13. aprila 2007. Kljub 350 udeležencem smo dobili vrnjenih le 15 vprašalnikov (4,2 %). Rezultate ankete tako prikazujemo zgolj ilustrativno, nikakor pa ne za izdelavo kakršnegakoli zaključka.

Preglednica 37: Tip podjetja zaposlitve anketirancev

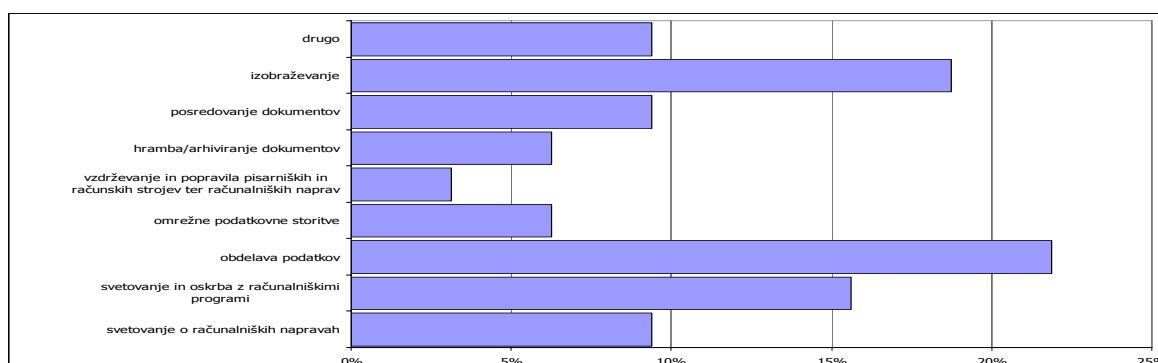
Tip podjetja	Št. odgovorov	v %
s. p.	1	6,7 %
d. o. o.	8	53,3 %
k. d.	0	0,0 %
d. d.	1	6,7 %
javna institucija	5	33,3 %
drugo	0	0,0 %
Skupaj	15	100 %

Na anketo je odgovorilo 15 udeležencev posvetovanja, preglednica 37 prikazuje tip podjetja, v katerem so anketiranci zaposleni, glede na vrsto pravne organiziranosti. Največ anketirancev, kar (53 %), je zaposlenih v družbah z omejeno odgovornostjo (d. o. o.), sledijo javne institucije (33 %), odgovarjala pa sta tudi po en predstavnik samostojnih podjetnikov (s. p.) in delniških družb (d. d.).

Preglednica 38: Pomen informatike v podjetju zaposlitve anketirancev

Informatika je podjetju	Št. odgovorov	v %
osnovna dejavnost	8	53,3 %
podpora podjetju	7	46,7 %
Skupaj	15	100,0 %

Delež anketirancev podjetij z osnovno dejavnostjo v informatiki in podjetij, kjer je informatika v službi podjetja, je polovično razporejen (preglednica 38).

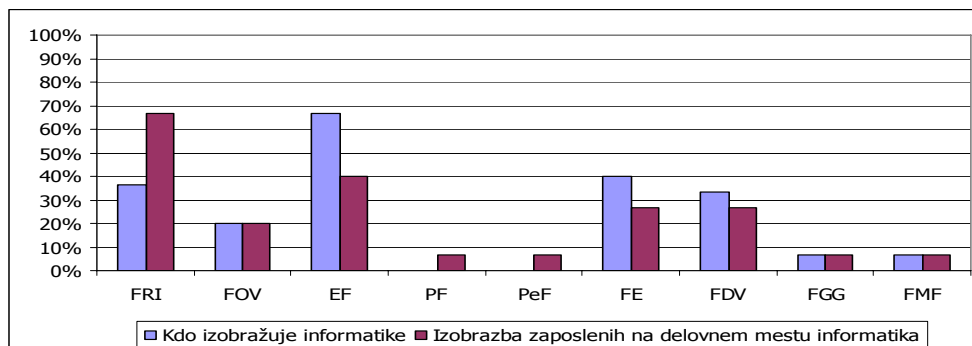
Slika 26: Področja informatike podjetij anketirancev

Kot prikazuje slika 26, se največ podjetij anketirancev ukvarja z obdelavo podatkov, sledi izobraževanje in svetovanje.

Na vprašanje kdo (katere fakultete²⁰) izobražuje informatike, so vsi sodelujoči napisali FRI, vendar jih zaposluje le 60 % podjetij anketirancev. Na drugo mesto v obeh kategorijah se uvršča EF (po mnenju 67 % anketirancev je to ustanova, ki izobražuje najboljše informatike, 40 % anketirancev, pa je odgovorilo, da ekonomiste zaposlujejo na delovnih mestih informatikov). Tudi FE po mnenju anketirancev (40 %) izobražuje informatike, zaposluje pa jih le 27 % podjetij. Kot fakultete, ki izobražujejo informatike se pojavljata še FDV (33 %) in FOV (20 %). Kot zaposljiv kader v njihovem podjetju je

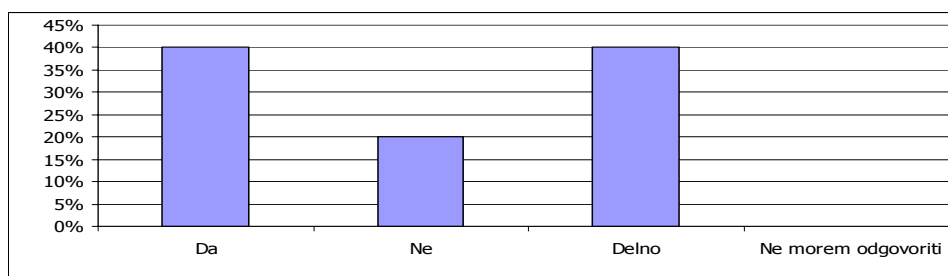
²⁰ V vseh primerih razumemo fakultete, ne glede na pripadnost katerikoli slovenski univerzi.

diplomante FDV navedlo 27 % anketirancev, diplomante FOV pa 20 %. Na delovnih mestih informatikov so anketiranci navajali tudi diplomante PF, PeF, FGG in FMF. FF in bibliotekarstva ni omenil nihče (slika 27).

Slika 27: Kdo izobražuje informatike in kakšna je izobrazba zaposlenih v informatiki?

Na vprašanje, ali v svojem podjetju/oddelku vidijo mesto za strokovnjaka, ki je usposobljen za delo v povezavi s hrambo in posredovanjem informacij ter izobraževanjem, so odgovorili vsi anketirani. Spodbudno mnenje je, da jih 40 % vidi to možnost, nadaljnjih 40 % pa mesto za takega strokovnjaka vidi le delno (slika 28).

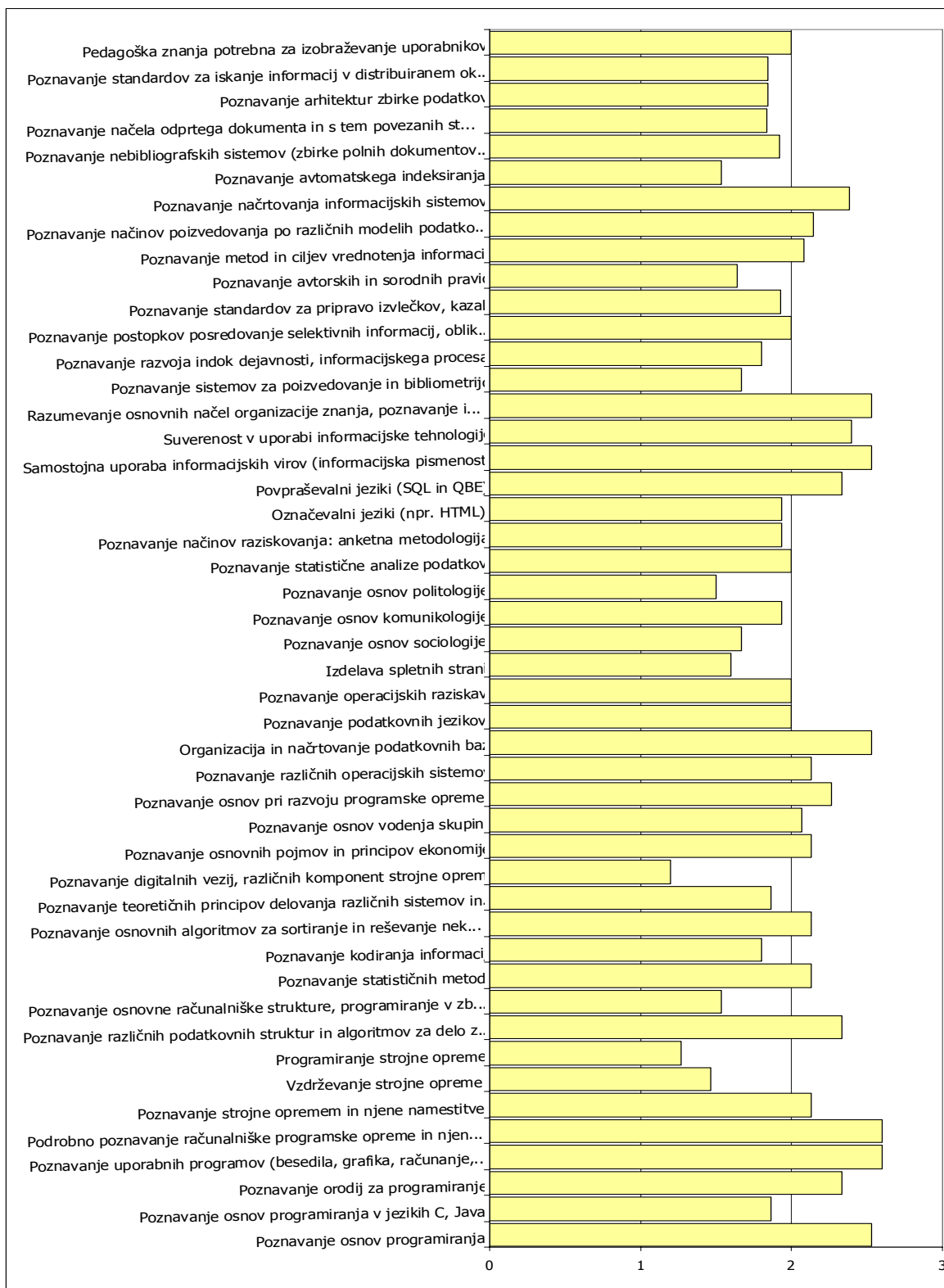

Slika 28: Ali v vašem podjetju/oddelku vidite mesto za strokovnjaka, ki je usposobljen za hrambo in posredovanje informacij ter za izobraževanje?

Anketirance smo vprašali, ali se strinjajo s trditvijo: »Informacijska znanost vsebuje tudi področja dela s t.i. bibliografskimi informacijami in s publikacijami v različnih digitalnih oblikah.« 60 % se jih je s trditvijo strinjalo, 26,7 % delno strinjalo, 13,3 % ni moglo ali znalo odgovoriti. Trditve ni zanikal nihče.

V zadnjem vprašanju smo ponudili 47 znanj, katera pridobijo diplomanti informatike v različnih študijskih programih različnih fakultet (FRI, FDV in FF). Anketirance smo prosili, naj ta znanja ocenijo glede na njihovo uporabnost za informatika (0 – ne morem oceniti, 1 – ne potrebuje, 2 – delno potrebuje 3 – zelo potrebuje) (slika 28). Za nas so zanimive ocene uporabnih znanj, ki jih ponuja tudi novi drugostopenjski študij informacijske znanosti z bibliotekarstvom na FF. Povprečna ocena vseh znanj je 2,00 (maximum je 3,00). Najslabše so se uvrstila znanja, ki so navedena v študijskem programu

drugostopenjskega študija informacijske znanosti z bibliotekarstvom na FF (povprečna ocena 1,08). Znanja iz univerzitetnega programa Računalništvo in informatika (8 semestrski novi program) na FRI so bila ocenjena s povprečjem 2,02. Znanja iz študija družboslovne informatike na FDV so bila povprečno najbolj ocenjena, z 2,04 (slika 29).

Slika 29: Znanja, potrebna za informatika

10 ZAPOSLOITVENE MOŽNOSTI NA PODROČJU ZALOŽNIŠTVA

Knjigarstvo, knjigotrštvo, lahko tudi založništvo, je gospodarska dejavnost, ki se ukvarja z izdajanjem monografij, časopisja in drugih tiskovin ter nosilcev besedila, zvoka in slike (Enciklopedija Slovenije, 1987-2002). Založništvo in knjigotrštvo sta bistveni funkciji posredništva med avtorjem in bralcem, saj omogočata avtorjevi misli ali sporočilu v opredmeteni obliki – knjigi – doseči osnovni namen. V informacijski družbi, z naglim razvojem tehnologije in informatike, dobivata založništvo in knjigotrštvo novo vlogo.

Po standardni klasifikaciji poklicev (Uredba vlade o uvedbi in uporabi standardne klasifikacije poklicev, 1997; Uredba o uvedbi in uporabi standardne klasifikacije dejavnosti, 2002) so založniki uvrščeni med managerje (šifra 1229), pomožna založniška dela pa med poklice za preprosta dela (šifra 9320). Lektorji, prevajalci so uvrščeni med druge strokovnjake (šifra 2444).

V Sloveniji se je z založništvom v letu 2005 ukvarjalo 459 podjetij, od katerih prevladujejo družbe z omejeno odgovornostjo (d. o. o.) – 71,7 %. 18,5 % jih je organiziranih kot samostojni podjetniki (s. p.), največje založniške hiše pa so organizirane kot delniške družbe (d. d.) – 9,8 % (FI-PO (finančni podatki) AJ PES, 2006).

10.1 ANKETA MED ZALOŽNIKI

Vprašalnik je vseboval devet vprašanj v dveh sklopih. V prvem sklopu so bila vprašanja povezana z vrsto podjetja anketiranca:

- tip podjetja, glede na vrsto organiziranosti,
- ali je založništvo osnovna dejavnost podjetja,
- tip založništva.

V drugem sklopu pa smo vprašali:

- ali v podjetju vidijo delovno mesto za diplomanta založniških študij in katera delovna mesta menijo, da bi jih lahko zasedli,
- kakšno izobrazbo imajo trenutno zaposleni na naštetih delovnih mestih in
- ali bi bili pripravljeni napotiti zaposlene na podiplomski študij založniških študij.

V zadnjem vprašanju smo pripravili seznam znanj, katera naj bi osvojil diplomant drugostopenjskega študija založniških študij in jih prosili, da ocenijo njihovo uporabnost (priloga C).

Zaradi možnosti večjega odziva, opustili smo idejo o pošiljanju vprašalnika po pošti, smo anketo izvedli med udeleženci 5. kongresa Knjiga na Slovenskem, ki ga je organiziralo Društvo slovenskih založnikov v Portorožu od 5. – 6. junija 2007. Kljub približno 50. udeležencem smo dobili vrnjenih le 14 vprašalnikov (28,2 %). Rezultati ankete tako lahko uporabimo zgolj kot rezultate pilotske študije, nikakor pa ne za izdelavo kakršnegakoli zaključka.

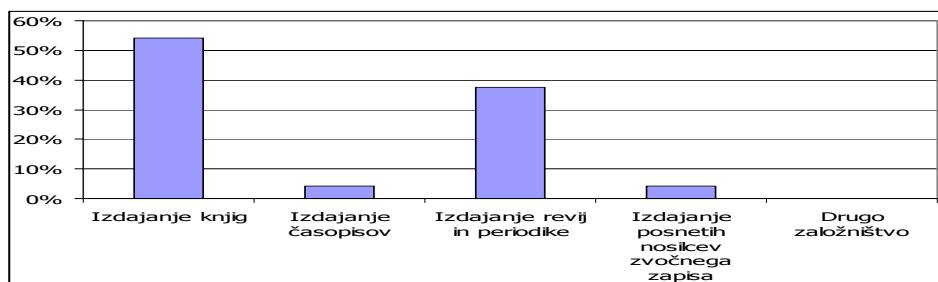
Preglednica 39: Tip podjetja zaposlitve anketirancev

Tip podjetja	Št. odgovorov	v %
s. p.	1	7,1 %
d. o. o.	6	42,9 %
k. d.	0	0 %
d. d.	5	35,7 %
drugo	2	14,3 %
Skupaj	14	100 %

Na anketo je odgovorilo 14 udeležencev posvetovanja, preglednica 39 prikazuje tip podjetja v katerem so anketiranci zaposleni, glede na vrsto pravne organiziranosti. Največ anketirancev, 43 %, je zaposlenih v družbah z omejeno

odgovornostjo (d. o. o.), sledijo delniške družbe (36 %) in en predstavnik (7 %) samostojnih podjetnikov. Iz drugače organiziranih podjetij prihajata dva anketiranca (14 %).

Na vprašanje, ali je založništvo primarna dejavnost podjetja, je pritrdilno odgovorilo 85,7 % anketirancev. Vrsto založništva prikazuje slika 30. Možnost izbire je predstavljalo 5 tipov založništva, izbrali so lahko več odgovorov. Največ anketirancev, 54,2 %, je odgovorilo, da se njihovo podjetje ukvarja z izdajanjem knjig, 37,5 % pa (tudi) z izdajanjem revij in periodike. En anketiranec (4,2 %) je izbral le izdajanje časopisov in en izdajanje posnetih nosilcev zvočnega zapisa.

Slika 30: Tip založništva, podjetja

71,5 % anketirancev je na vprašanje, ali pri njihovem delu oz. v njihovem podjetju vidijo mesto za diplomanta založniških študij, odgovorilo pritrdilo. Dva anketiranca (14,3 %) sta izbrala odgovor delno, enako število anketirancev pa možnosti zaposlitve naših diplomantov v njihovem podjetju ne vidi (preglednica 31). Kot potencialna mesta zaposlitve so navedli:

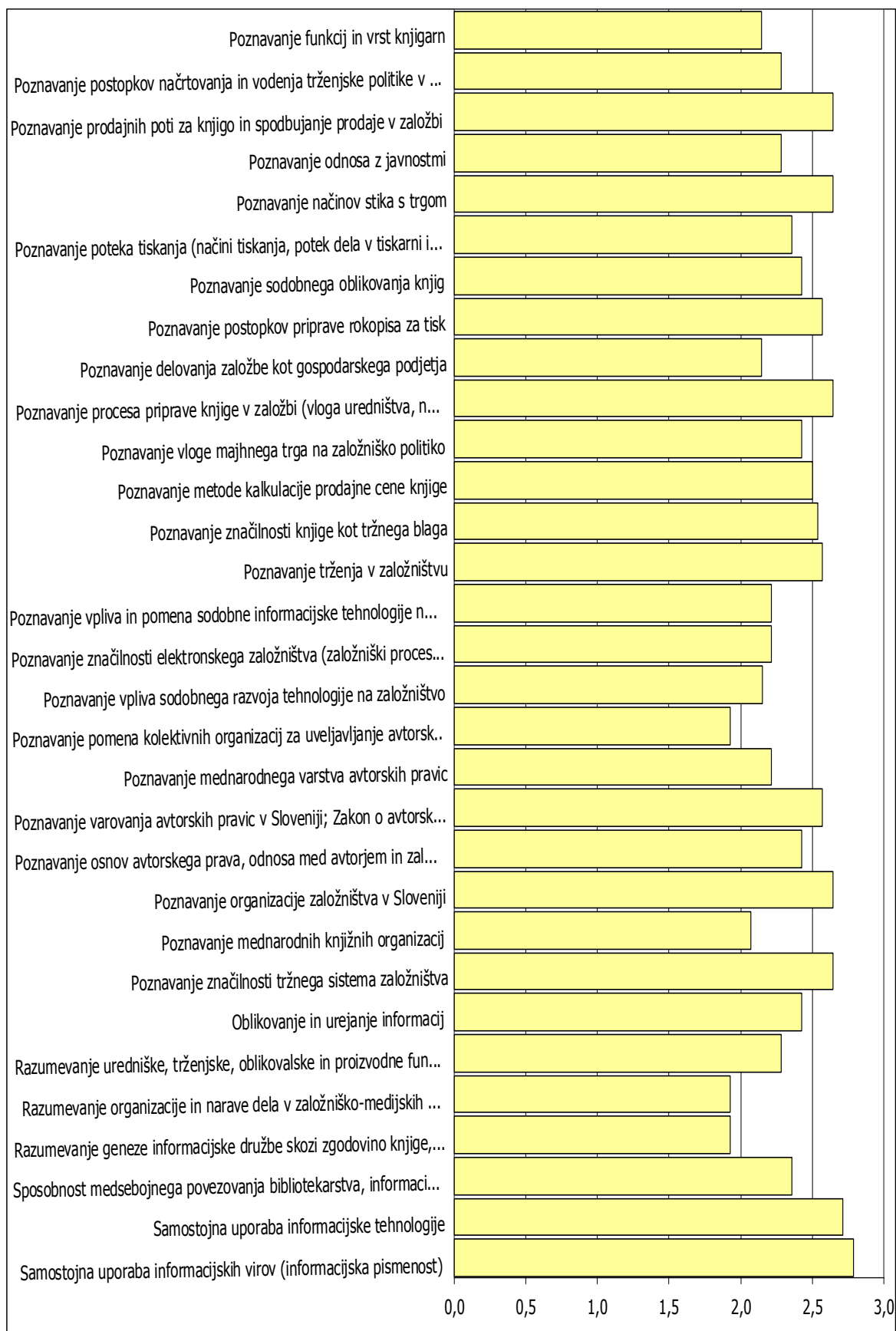
- vsa delovna mesta v založbi,
- delo v uredništvu, pomočnik urednika, urednik, tudi vodja uredništva,
- projektni vodja,
- bibliotekar,
- komercialist.

Preglednica 40: Trenutna izobrazba zaposlenih na delovnih mestih primernih za diplomante drugostopenjskega študija založništva

Vrsta izobrazbe	%
VII. stopnja	33,3 %
VII. stopnja FF	13,3 %
VII. stopnja FDV	13,3 %
VII. stopnja EF	20,0 %
VII. stopnja jezikoslovci	6,7 %
VI. stopnja	6,7 %
magistri založništva	6,7 %

Anketirance smo vprašali po trenutni izobrazbi zaposlenih, na delovnih mestih, kjer vidijo možnost zaposlitve diplomantov založništva na FF. Kot prikazuje preglednica 40, je to v 86,7 % univerzitetna izobrazba, vendar tudi pridobljena magistrska izobrazba predstavlja potencialno možnost zaposlitve.

Sledilo je vprašanje, ali bi oz. se jim zdi smiselno zaposlene napotiti na študij založništva. Na vprašanje je odgovorilo 80 % anketirancev (12), odgovori pa so razdeljeni na tretjine med da, delno in ne morem odgovoriti. Predvidevamo, da odgovor delno pomeni, da anketiranci niso dobro seznanjeni s študijskim programom in upamo, da je nanje anketa delovala propagandno. Za tiste, ki na vprašanje niso mogli odgovoriti, pa sklepamo, da niso na delovnih mestih, kjer bi lahko o tem odločali. V zadnjem vprašanju smo ponudili 31 znanj/tem, katera naj bi obvladali bodoči diplomanti drugostopenjskega študija založništva. Anketirance smo prosili naj ta znanja ocenijo glede na njihovo uporabnost v založništvu (0 – ne morem oceniti, 1 – ne potrebuje, 2 – delno potrebuje 3 – zelo potrebuje) (slika 30). Povprečna ocena vseh znanj je 2,38 (maximum 3).

Slika 31: Znanja, potrebna za založnika

11 RAZPRAVA

Ideja o raziskovanju trendov zaposlovanja bibliotekarjev v današnji družbi je nastala med pogovori o težavah pri iskanju zaposlitve za mlad bibliotekarski kader v strokovni in študentski bibliotekarski javnosti. Dostopna domača literatura ponazarja preteklo stanje na področju zaposlovanja v bibliotekarstvu, ki pa se z naglim razvojem stroke spreminja. Trendi zaposlovanja v družbi in v bibliotekarski stroki imajo mnogo stičišč, vendar ima bibliotekarska stroka svoje specifičnosti, kar vpliva tudi na specifičnost bibliotekarskega trga delovne sile:

- večina knjižnic deluje v sklopu državnih ustanov oz. deluje v javnem interesu in kot take delujejo po principu neprofitnega managementa (izjeme so nekatere specialne knjižnice na področju gospodarstva, vendar niso samostojne in delujejo kot podpora matičnemu podjetju);
- v državni upravi se uveljavlja trend zviševanja produktivnosti in zniževanja stroškov oz. smotrnejša poraba državnega proračuna, kar se kaže v zmanjševanju števila zaposlenih, največkrat z mehкими metodami (najpogosteje z upokojevanjem in ne z zapolnjevanjem izpraznjenih delovnih mest oz. prerazporeditvami);
- fleksibilizacija delovnih mest se kaže v številu oglasov za prosta delovna mesta, kjer je razmerje med oglasi za določen in nedoločen čas naraslo iz 1:1,2 na 1:3,75 v korist zaposlovanju za določen čas (podatek ZRSZ).

S celostnim razvojem bibliotekarske stroke se v Sloveniji ukvarjata dve ustanovi (NUK in Oddelek za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo FF) in deloma dve ministrstvi (Ministrstvo za kulturo in Ministrstvo za šolstvo in šport), ki vsaka zase zbira različne podatke. Rednega spremljanja zaposlovanja diplomantov bibliotekarstva ni. Center za razvoj knjižnic pri NUK spremlja podatke o številu zaposlenih v slovenskih knjižnicah (tudi o številu formalno izobraženih), razen za šolske knjižnice. Za šolske knjižnice, ki predstavljajo najštevilčnejšo skupino knjižnic (68 %), v katerih je zaposlenih 24 % vseh slovenskih knjižničnih delavcev (podatek za leto 2003), je pristojno Ministrstvo za šolstvo in šport.

V letu 2006 je bilo v Sloveniji 252 splošnih, visokošolskih, specialnih knjižnic in ena nacionalna knjižnica z raznoliko razporeditvijo po regijah. Splošne knjižnice so enakomerno razporejene, približno enako sklepamo tudi za šolske, saj so šole v vseh občinah, večji šolski centri pa v vseh večjih mestih. Največ visokošolskih knjižnic je v Ljubljani (oz. Osrednjeslovenski regiji), 40 (Univerza v Ljubljani), sledita Podravska, 11

(Univerza v Mariboru) in Obalno-kraška regija z osmimi (Univerza na Primorskem). Zaradi razpršenosti fakultet in samostojnih visokošolskih zavodov se visokošolske knjižnice nahajajo še v Gorenjski in Dolenjski regiji. Tudi specialnih knjižnic je največ v Osrednjeslovenski regiji (83), v ostalih regijah pa jih je do največ 13 v Podravski regiji. Izjema je Notranjsko-kraška regija, kjer specialnih knjižnic ni.

V omenjenih knjižnicah je bilo v letu 2006 zaposlenih 1.996,49 delavcev, od katerih jih je 1.562,18 (78 %) opravljalo strokovne naloge. 343,17 zaposlenih je imelo formalno bibliotekarsko izobrazbo. Številčni razporeditvi knjižnic po regijah je podobna tudi razporeditev števila zaposlenih: skoraj polovica (47,18 %) vsega knjižničarskega kadra je zaposlenega v ljubljanskih knjižnicah (Osrednjeslovenska regija). Sledi Podravska regija z 14,75 %, nad 7 % delež predstavljata še Savinjska in Gorenjska, knjižnice preostalih regij predstavljajo manj kot 5 % posamični delež. Razlike med razmerji v razporeditvi knjižnic in številom zaposlenih pripisujemo boljši razvitosti občin v središču Slovenije in šele začetku ustanavljanja visokošolskih knjižnic v Obalno-kraški regiji. V tej regiji je povprečno število visokošolskih knjižničarjev na visokošolsko knjižnico le 2, medtem ko je povprečje v Osrednjeslovenski regiji 6 oz. z upoštevanjem NUK-a 9, v Podravski regiji pa celo 11 zaposlenih na knjižnico.

Od vseh formalno izobraženih bibliotekarjev zaposlenih v teh tipih knjižnic, jih je skoraj polovica v Osrednjeslovenski regiji. 12 % delež ima Obalno-kraška regija, 10 % pa Gorenjska. Ostale regije sledijo z manj kot 7 % deležem. Največji primanjkljaj izobraženega bibliotekarskega kadra zasledimo v Podravski in Notranjsko-kraški regiji.

V letu 2006 je bilo razpisanih 190 prostih delovnih mest, v katerih je bila zahtevana izobrazba univerzitetni diplomirani bibliotekar, vendar ne nujno kot edina možna. Največ delovnih mest je bilo razpisanih v območni enoti ZRSZ Ljubljana. Glede na naraščanje števila brezposelnih bibliotekarjev ugotavljamo, da je danes v knjižnicah težko dobiti socialno varno zaposlitev (polni delovni čas, nedoločen čas). Najtežje je gotovo novincem brez izkušenj, strokovnega izpita in licence za vzajemno katalogizacijo v sistemu COBISS. Delavci z izkušnjami zapustijo delovno mesto iz treh razlogov: upokojitve, napredovanje znotraj knjižnice ali menjave delodajalca znotraj knjižničnega sistema. Nizka mobilnost ni presenetljiva, saj je bibliotekarski poklic izrazito feminiziran, ženske pa zaradi potrebe zagotavljanju finančne varnosti družini vztrajajo na socialno varnih delovnih mestih, ki imajo v knjižnicah tudi prijazen delovni čas. Ne samo, da so potrebe po bibliotekarjih

različne glede na statistične regije, kot smo predvidevali v hipotezi dve, tudi ponudba je različna.

V obdobju po letu 2003 je letno diplomiralo povprečno 47 študentov bibliotekarstva. Zaskrbljujoče podatke o zaposlovanju bibliotekarjev smo pridobili s strani Zavoda za zaposlovanje: od leta 2000 je število na Zavodu prijavljenih iskalcev zaposlitve naraslo iz 3 % deleža diplomantov na 88 % delež diplomantov v tekočem letu. Na žalost tako potrjujemo našo prvo hipotezo, da se izobrazijo več univerzitetno diplomiranih bibliotekarjev, kot jih lahko zaposlijo njihovi primarni delodajalci – slovenske knjižnice.

Diplomante bibliotekarstva načrtno iščejo zgolj v knjižnicah, deloma knjigarnah oz. založništvu. Anketa med informatiki je nakazala slab interes za uvrstitev bibliotekarjev med informatike, saj ti veljajo za tehnično in ne humanistično usmerjen kader. Tudi sprejeti študijski programi so usmerjeni v zadovoljevanje kadrovskih potreb knjižnic. Tretjo hipotezo »slovenski trg delovne sile ne zna uporabiti znanja diplomantov bibliotekarstva na področjih izven bibliotekarstva« lahko le delno potrdimo in ugotavljamo potrebo po promociji diplomantov na drugih področjih.

Starost zaposlenega kadra v knjižnicah je piramidno (neenakomerno) razporejena preko vseh starostnih obdobj, z razlikami med regijami. Izvedena anketa med vodji knjižnic za prihajajoče obdobje je napovedala val upokojevanj (in posledično zaposlovanja), med leti 2020 in 2030. Zaradi nadpovprečno starega kadra pričakujemo največ upokojevanj v Obalno-kraški, Podravski, Pomurski in Spodnjeposavski regiji. Glede na ugotovljeno kadrovsko oslABLJENE periferne dele Slovenije, je tu pričakovati večje potrebe. Ker pa so to hkrati tudi gospodarsko manj razviti deli Slovenije, kjer ugotavljajo beg mladih, je pričakovati večje želje po zaposlovanju v Osrednjeslovenski regiji in univerzitetnih mestih.

Vodje knjižnic si želijo odprtje dodatnih delovnih mest (okoli 100) v obdobju do 2010, največ v splošnih knjižnicah. Želje vodij knjižnic in finančna zmožnost občin oz. matičnih ustanov pa je premnogokrat nemogoče uskladiti. Ugotavljamo, da so letne potrebe po zaposlovanju manjše od povprečnega števila novih diplomantov (40-50), saj vemo, da vsa delovna mesta ne morejo (in ne bodo) zapolnjena s strani formalno izobraženih bibliotekarjev. Knjižnice namreč načrtujejo slabo polovico (42 %) prostih delovnih mest zapolniti s formalno izobraženimi bibliotekarji. Dodatno oviro pri zaposlovanju formalno izobraženih bibliotekarjev postavlja še zakonodaja. Zakon o knjižničarstvu (2001) kot

pogoj za zaposlitev na strokovno delovno mesto v knjižnici zahteva opravljen bibliotekarski izpit, ta pa je enak za vse, ne glede na vrsto pridobljene formalne izobrazbe. Bibliotekarji že vrsto let opozarjajo na nujnost spremembe pravilnika iz leta 1980 (Samoupravni sporazum o pridobivanju strokovnih kvalifikacij bibliotekarske stroke), ki je sicer že pripravljen, a se je zapletlo pri njegovem sprejetju. V primeru zaposlovanja visoko izobraženega kadra so, iz finančnega vidika, knjižnice na istem, če zaposlijo osebo z diplomom iz bibliotekarstva ali česa drugega. V obeh primerih je obvezen čas dela v knjižnici pred pristopom k strokovnemu izpitu. Stroški priprave na izpit bi, teoretično gledano, lahko bili v prvem primeru nižji oz. sploh ne bi bili potrebni, saj naj bi se diplomirani bibliotekar s celotno zahtevano snovjo za izpit že seznanil tekom študija. Strokovni izpit je, po Zakonu o knjižničarstvu (2001), tudi pogoj za pridobitev licence za vzajemno katalogizacijo v sistemu COBISS. Pri vseh tipih knjižnic se je pokazala višja zaposlitvena možnost za iskalce z licenco COBISS, ki omogoča takojšni pričetek s samostojnim delom, kar je izredno pomembno predvsem za manjše knjižnice. Potreba po boljši usposobljenosti za delo v sistemu COBISS je bila izražena tudi tekom tistih nekaj javnih razprav v sklopu priprav bolonjskega študija. Oddelek za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo FF bi moral, v sklopu višanja zaposlitvenih možnosti svojih diplomantov, intenzivno pristopiti k iskanju rešitev za hitrejšo pridobitev licence.

Bibliotekarji niso edini, ki tvorijo trg delovne sile za knjižnice. Teoretično, ob predpostavkah, da bo število razpisanih prostih delovnih mest za univerzitetno diplomirane bibliotekarje sledilo povprečju zadnjih nekaj let, torej 60 razpisov za nedoločen čas letno, in da bodo vodje knjižnic, kot ugotovljeno, vsaj polovico teh delovnih mest zapolnile z univerzitetno diplomiranimi bibliotekarji, bo bibliotekarjem letno namenjenih okoli 30 rednih delovnih mest. To število bi načeloma zadostilo številu novih diplomantov bibliotekarstva letno.

Ugotavljamo, da je celoten trend razvoja informacijske in na znanju temelječe družbe, na kožo pisan informacijskim poklicem, kamor se uvrščajo tudi bibliotekarji. Glede na to, da delovnih mest za formalno izobražene bibliotekarje ne bo toliko kot diplomantov, bo del novincev prisiljen orati ledino doma ali v tujini. Čas bo pokazal, ali in kako bodo knjižnice sprejele diplomante bolonjskega študija in kakšne profile bodo zaposlovale. Najmanj težav predvidevamo za diplomante študijskega programa založniških študij. Pričakujemo, da bo velik delež diplomantov prvostopenjskega programa in dveh drugostopenjskih programov (bibliotekarstvo in informacijska znanost z bibliotekarstvom) iskal zaposlitev v

bibliotekarstvu, slednji predvsem v visokošolskih in specialnih knjižnicah. Ti diplomanti bodo resna konkurenca diplomantom drugostopenjskega programa bibliotekarstva. Zaposlovanje izven knjižnic bo še vedno bolj izjema oz. nuja po preživetju. Predvidevamo da se začetniki v stroki ne bodo podajali na samostojno podjetniško pot. Glede na slab odziv pri izpolnjevanju anket pričakujemo težave pri uveljavljanju na področju informatike, kjer imajo primarno moč diplomanti drugih, bolj tehnično usmerjenih študijskih programov. V nalogi (poglavje 2.3.1) predstavljamo v tujini obstoječe alternativne bibliotekarske zaposlitve, od katerih bi kot realne možnosti zaposlitve za novince izpostavili:

- sodelovanje pri razvoju in gradnji podatkovnih baz,
- izobraževanje uporabnikov podatkovnih baz,
- zaposlitvena agencija in posredovanje kadrov,
- dokumentalist monografij (mnogi pisci znanstvenih publikacij so nevešči priprave stvarnega kazala),
- arhivistika,
- delo v knjigotrštvu, založništvu.

Za izkušene bibliotekarje, željne nove kariere, bi izpostavili možnosti zaposlitve:

- informacijski posrednik,
- knjižnični svetovalec – samostojni raziskovalec,
- delo v knjigotrštvu, založništvu.

Drugostopenjski študij založniških študij usmerja diplomante v delo v založništvu.

Anketirani založniki so kot potencialna mesta izpostavili:

- vsa delovna mesta v založbi,
- delo v uredništvu: pomočnik urednika, urednik, tudi vodja uredništva,
- projektni vodja,
- bibliotekar,
- komercialist.

Dodali bi še delo v knjigotrštvu, časopisnih podjetjih.

Zaposlitvene trende v zaposlovanju slovenskih diplomiranih bibliotekarjev lahko strnemo v naslednje ugotovitve.

1. Večina diplomantov bo iskala zaposlitev v slovenskih knjižnicah in zaposlitev tam tudi našla, predvsem v splošnih knjižnicah (ki imajo največ zaposlenih) in v Ljubljani (ki je politično in gospodarsko središče države, poleg tega pa še univerzitetno mesto).

Ocenjujemo, da se bodo potrebe po takem kadru pokazale tudi v drugih univerzitetnih mestih, predvsem kjer so na novo ustanovljene univerze.

2. Novi študijski programi zaposlitvene možnosti večajo le deloma in pogojno, saj:

- zaposlitvene možnosti za diplomante prve stopnje in diplomante druge stopnje smer bibliotekarstvo ostajajo enake,
- bo le diplomante druge stopnje smeri informacijska znanost z bibliotekarstvom študijski program pripravil predvsem na nova opravila v knjižnicah in na ta način prispeval k večjemu razvoju in višji kakovosti knjižnic,
- bodo zaposlitvene možnosti diplomantov druge stopnje smeri založniških študij usmerjene le v založništvo.

3. Zaposlitev izven knjižnic je bila do sedaj predvsem domena diplomantov dvopredmetnih študijskih programov, ki so si kariero ustvarili z »drugo« diplomom oz. je bila tovrstna zaposlitev splet okoliščin in potrebe po preživetju.

12 POVZETEK in SUMMARY

12.1 POVZETEK

V nalogi smo skušali analizirati možnosti in trende zaposlovanja diplomantov bibliotekarstva. Sistematičnih raziskav o tem, kje so se zaposlili slovenski formalno izobraženi bibliotekarji, ni.

Analiza trendov razvoja družbe v primerjavi s trendi razvoja bibliotekarske stroke je pokazala, da je, četudi knjižnice večinoma delujejo na principu neprofitnega managementa, v bibliotekarstvu vedno bolj prisoten trend zviševanja produktivnosti in zniževanja stroškov. Kljub temu ima vsak tip knjižnic specifične trende, vezane na različne vrste uporabnikov, različen družbeni pomen, različne načine financiranja. V knjižnicah bo vedno bolj prisotno ocenjevanje produktivnosti dela knjižničnih delavcev in racionalizacija knjižničnih opravil. Razvoj tehnologije viša zahteve po izobraženosti kadra, ki bi znal sodelovati pri raziskovalnih in razvojnih procesih, v katere vlagata tako gospodarstvo kot država.

Analiza nekajletnih statističnih podatkov, ki jih zbira Center za razvoj knjižnic pri NUK, je pokazala koncentracijo knjižnic in posledično strokovnega kadra v Ljubljani in pomanjkanje kadra sorazmerno z oddaljenostjo od glavnega mesta. Na območju Ljubljane sta tudi največja ponudba in povpraševanje po delovnih mestih v bibliotekarstvu. Hkrati je tu največ registriranih brezposelnih bibliotekarjev. Z anketo med vodji knjižnic smo ugotovili piramidno starostno sestavo knjižničnega kadra, ki napoveduje neenakomerno upokojevanje skozi čas. Kljub željam po novih delovnih mestih, od katerih mnoga ne bodo odobrena, bo delovnih mest za vse formalno izobražene bibliotekarje premalo. Najtežje bo gotovo novincem brez izkušenj, strokovnega izpita in licence za vzajemno katalogizacijo v sistemu COBISS. Knjižnice načrtujejo več kot polovico prostih mest (zaradi upokojevanja in novih) zapolniti z diplomanti drugih smeri in jih bibliotekarstva priučiti. Podatki Zavoda RS za zaposlovanje kažejo zaskrbljujoče podatke, saj je leta 2006 88 % diplomantov imelo težave pri iskanju zaposlitve. Kljub temu, da je ponudba bibliotekarjev na trgu velika, pa imajo knjižnice težave pri lociranju izkušenih bibliotekarjev. Ena od hipotez je predvidevala, da so potrebe po bibliotekarjih različne glede na statistične regije, kar je potrjeno z pripombo, da je glede na statistične regije različna tudi ponudba in povpraševanje.

Hipoteza, da se trenutno izobrazijo več univerzitetno diplomiranih bibliotekarjev, kot jih lahko zaposlijo njihovi primarni delodajalci – slovenske knjižnice, je potrjena. Delno tudi hipoteza, da slovenski trg delovne sile ne zna uporabiti znanja diplomantov bibliotekarstva na področjih izven bibliotekarstva. Z večjo promocijo kvalitete in predvsem široke možnosti uporabe bibliotekarskih/informacijskih znanj bi lahko zvišali zaposlitvene možnosti diplomantov.

Analiza dosedanjih in bolonjskih študijskih programov je pokazala spremembe predvsem pri načinu dela študentov. Veliko več je samostojnega dela na račun krčenja obsega predmetov. Oblikovani so programi, katerih diplomanti naj bi dvignili raven delovanja knjižnic skladno z razvojem sodobne, informacijske družbe in jim hkrati omogočili več možnosti pri zaposlovanju izven knjižnic. Glede na pomanjkanje delovnih mest v knjižnicah, lahko od samoiniciativnih in iznajdljivih študentov v prihodnje pričakujemo zanimive karijerne poteze. Iz tujine poznamo uspešne prehode bibliotekarskih strokovnjakov na področje alternativnih bibliotekarskih zaposlitev. To so zaposlitve, kjer je potrebno tipično bibliotekarsko znanje, vendar niso vezane na knjižnico. Nekatere predstavljajo tržno nišo tudi v slovenskem prostoru. Za mlade so zanimive tudi tuje knjižnice, predvsem knjižnice mednarodnih organizacij, prost pretok delovne sile znotraj EU pa možnosti naredi še bolj privlačne.

12.2 SUMMARY

In the work we tried to analyze employment trends and possibilities for graduated librarians. Systematic research on where graduates are employed, have never been done.

Analysis of society development trends and trends in the library field has shown that the majority of libraries operate on non-profit management, with the trends of rising productivity and lowering costs. Nevertheless, each library type has its specific trends based on different types of library users, different social importance and different way of library founding. We notice the increase of librarian productivity measurement and rationalization of library tasks. Technology development demands higher education of library staff whose knowledge should be applied to research and development processes that the state and economy are investing in.

The analysis of statistical data collected by Library System Development Centre at National library (Center za razvoj knjižnic pri NUK) has shown high concentration of libraries and therefore librarians in the capital Ljubljana and deficiency of educated librarians proportional to the distance from the capital. Ljubljana region has the greatest employment supply and demand as well as the highest number of registered unemployed librarians. With a questionnaire among heads of libraries we found a pyramidal age structure of Slovenian librarians, which predicts asymmetrical retirement of librarians through time. Despite library managers' desires and needs for additional positions, the majority of which will not be approved, there will be a lack of work positions for library graduates. The greatest difficulty to find employment will arise among the new graduates with no work experience, no state professional exam and no license for co-operative cataloguing in COBISS. Libraries plan to fill more than 50% of new capacities (opened up by retirement) with graduates of non-librarian fields, which will later be appropriately educated. Statistical data of Employment service of Slovenia for the year 2006 are concerning; 88% of librarianship graduates had trouble finding suitable employment. Despite high supply of educated librarians, libraries have trouble finding experienced librarians.

Analysis of so far existing and bologna study programs has shown changes mostly in types of student's obligations. There is more independent work due to reduced size of curriculum subjects. Graduates of new study programs should raise the level of libraries' quality according to contemporary information society's needs. Programs are prepared to provide graduates higher employment opportunities in and outside libraries. The lack of free librarian positions, personal initiative and invention can lead to interesting carrier moves from the graduates. From around the world we know of successful transitions of library professionals to alternative library occupations. By alternative we understand fields, where typical knowledge of library filed is needed, but the position is not in a library. Some of those are also available in Slovenia. Especially for young people migration and employment in libraries of international organizations could be of interest, mostly in EU (due to EU agreement of free movement for workers).

13 VIRI

- Ambrožič M. 1994a. Izobraževanje informacijskih specialistov v vzhodno-evropskih državah: Bratislava, 14. - 18. november 1994. *Knjižničarske novice*, 4, 12, priloga
- Ambrožič M. 1994b. Izobraževanje knjižničnih delavcev v Sloveniji. *Knjižnica*, 38, 3/4, str. 55-73
- Association of Independent Information Professionals. 2004. [online] [uporabljeno 2004-06-05] Dostopno na URL: <http://www.aiip.org/index.html>
- Berčič B. 1987. Izobraževanje knjižničarskih delavcev v Jugoslaviji. *Knjižnica*, 31, 1, str. 110-129
- Berčič B. 1990. Visokošolski študij bibliotekarstva v Sloveniji: stanje in razvojne smernice. *Knjižnica*, 34, 3, str. 13-157
- Berčič B. 1998. Visokošolski študij bibliotekarstva v Sloveniji od začetka do 1990. V *Zbornik razprav: 10 let Oddelka za bibliotekarstvo 1987-1997*. Ljubljana: Filozofska fakulteta
- Bo skupna knjižnica ostala? 2008. [online] [uporabljeno 2008-03-28] Dostopno na URL: <http://www.idrija.ws/Article2423.html>
- Bolonjski proces. 2006. [online] [uporabljeno 2006-01-23] Dostopno na URL: <http://www.mvzt.gov.si/index.php?id=447>
- Borko T., Zabukovec V., Južnič P. 2006. Pričakovanja uporabnikov o storitvah splošne knjižnice. *Knjižnica*, 50, 4, str. 93-105
- Brezposelni bibliotekarji in prijavljene potrebe delodajalcev v obdobju 2000-2006. 2007. Ljubljana: Zavod za zaposlovanje RS. (osebni vir: stanka.lindic@ess.gov.si)
- Češnovar N. 1992. Vpetost specialnih knjižnic v slovensko informacijsko politiko. *Knjižnica*, 36, 2, str. 39-44
- Češnovar N. 1998. Praktična uporaba standardov v specialnih knjižnicah. *Knjižnica*, 42, 2/3, str. 183-194
- Čučnik-Majcen N. 1989. Specialno knjižničarstvo v Sloveniji kot proizvodni proces v korist uporabnikov. *Knjižnica*, 33, 3, str. 167-173
- Čučnik-Majcen N. 1990. Bibliotekar, specialna knjižnica, podjetje. *Knjižnica*, 34, 3, str. 131-137
- Dewey B. I. 1987. *Library jobs: how to fill them, how to find them*. Phoenix: Oryx Press
- Diplomanti bibliotekarstva 2000-2005. 2000-2005. *Rasti : letopis Oddelka za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo*
- Diplomanti bibliotekarstva 2004-2007. 2008. (Baza podatkov v sistemu COBISS.SI: FFLJ - Odd:18)
- Diplomanti bibliotekarstva: 1986-2003. 2004. Ljubljana: Filozofska fakulteta. (osebni vir)
- Dolgan-Petrič M., Pečko-Mlekuž H. 2002. *Slovenske visokošolske knjižnice: ogledalo visokega šolstva*. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica
- Enciklopedija Slovenije. 1987-2002. Ljubljana: Mladinska knjiga
- FI-PO (finančni podatki) AJPEŠ. 2006. [online] [uporabljeno 2006-09-04] Dostopno na URL: <http://www.ajpes.si/fipo/default.asp>
- Garoogian R., Garoogian A. 1985. *Careers in other fields for librarians: successful strategies for finding the job*. Chicago, London: American Library Association
- Gazvoda J. 1998a. Analiza izobraževanja in funkcionalnega usposabljanja za delo v slovenskem knjižničnem sistemu. *Knjižnica*, 42, 4, str. 73-103
- Gazvoda J. 1998b. *Izobraževanje in kadrovanje za informacijske poklice v knjižnicah glede na nove informacijske tehnologije: magistrsko delo* (Fakulteta za družbene vede). Ljubljana: samozal.
- Genorio H. 2002. *Vpliv tehnološkega napredka na zaposlovanje: diplomska naloga* (Ekonomska fakulteta). Ljubljana: samozal.
- Gorman G. E., Corbitt B. J. 2002. Core competencies in information management education. *New library world*, 103, 1182/1183, str. 436-445
- Griffith J., Tusa S., Teaster G. 2001. Exploring uncharted waters: alternative careers for the serialist. *The serials librarian*, 40, 3/4, str. 317-324
- Guidelines for professional library/information educational programs - 2000. 2000. [online] [uporabljeno 2006-01-21] Dostopno na URL: <http://www.ifla.org/VII/s23/bulletin/guidelines.htm>
- Ignjatović M. 2002. *Družbene posledice povečanja prožnosti trga delovne sile*. (Znanstvena knjižnica). Ljubljana: Fakulteta za družbene vede
- Izobraževanje knjižničnih delavcev: strokovno posvetovanje, Tolmin 15.10. 1982. 1982. Ljubljana: Društvo bibliotekarjev Slovenije

- Janžekovič N., Zupanc Š., Vovk D. 2002. Student today - what about tomorrow?: Attitudes and expectations of students of Department of library and information science and publishing in Ljubljana. V *Hum@n beings and information specialists: future skills, qualifications, positioning: proceedings*. Ljubljana, Stuttgart: Faculty of Arts, Dept. of Library and Information Science and Book Studies, University of Applied Sciences, str. 241-253
- Katalog regionalnih delitev Slovenije 2001. Ljubljana, Statistični urad Republike Slovenije. [online] [uporabljeno 2004-11-17] Dostopno na URL: <http://193.2.238.17/KatalogRDS/index.html>
- Kohont A. 2004. Površinska politika brez strategije upravljanja človeških virov v državni upravi. V Kohont A. *Razpoke v zgodbi o uspehu: primerjalna analiza upravljanja človeških virov v Slovenji*. Ljubljana: Sophia
- Kovač M. 2006. Čeri bolonjske reforme. *Delo*, str. 5
- Kovač M. 2007. *Povzetek razprav z delodajalci (založništvo) 5. decembra 2004 in delodajalci (knjižničarstvo) 19. januarja ob 17.00 in razprave z študenti 15. marca 2005 ob 17.00*. [online] [uporabljeno 2007-09-08] Dostopno na URL: http://www.ff.uni-lj.si/oddelki/biblio/Zalozniski_studiji/priloga9-Zapisnik_razprav_delodajalci-studenti.doc
- Kramberger A. 2004. Trendi zaposljivosti in brezposlenosti pri diplomantih FDV po letu 1990. *Študije FDV*, 1, str. 55 str.
- Luzius J., Ard A. 2006. Leaving the academic library. *Journal of academic librarianship*, 32, 6, str. 593-598
- Maceviciute E. 1999. Manpower requirements in the emerging information society of the Baltic states. *Education for information*, 17, str. 199-213
- Marinko I. 1998a. Izbirni predmeti in možnosti zaposlovanja diplomantov bibliotekarstva. V *Zbornik razprav*. (Knjižna zbirka BiblioThecaria, 2). Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za bibliotekarstvo
- Marinko I. 1998b. Izobraževanje bibliotekarjev v Sloveniji. *Knjižnica*, 42, 4, str. 43-71
- Marinko I. 1998c. Primerjalna analiza študijskih programov bibliotekarstva. *Knjižnica*, 42, 4, str. 7-45
- Medvešek-Milošević M. 2008. *Raziskovalno-razvojna dejavnost, Slovenija, 2006 – končni podatki (19. februar 2008)*. [online] [uporabljeno 2008-03-27] Dostopno na URL: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?ID=1464
- Melihar I. 1982. Izobraževanje in status delavca v INDOK službah. V *Dograjevanje sistema znanstvenih in strokovnih informacij v SR Sloveniji: strokovno posvetovanje: Ljubljana, 18.-19. novembra 1982*. Ljubljana: Društvo dokumentalistov in informatorjev Slovenije, str. tipkopis
- Merila za kreditno vrednotenje študijskih programov po ECTS. *Ur. l. RS*, št. 124/2004
- Mihevc B. 2001. *Oblikovanje evropskega visokošolskega prostora - Bolonja, Praga, Ljubljana?* [online] [uporabljeno 2005-09-05] Dostopno na URL: <http://www.uni-lj.si/Kakovost/link%2001/Bologna.asp>
- Ministrstvo za šolstvo in šport: spletna stran. 2008. [online] [uporabljeno 2008-01-13] Dostopno na URL: <http://www.mss.gov.si/>.
- Mount E. 1993. *Opening new doors: alternative careers for librarians*. Washington: Special Libraries Association
- Msuya J. 2005. The information studies program of the University of Dar es Salaam: perceptions of stakeholders. *Information development*, 21, 3, str. 209-218
- Novljan S. 2001. Drugačno v splošnem. *Knjižnica*, 45, 1/2, str. 99-120
- Novljan S. 2004. Izobraževalna moč splošnih knjižnic. *Knjižnica*, 48, 3, str. 107-124
- Novosti BINK 2006. 2006. [online] [uporabljeno 2007-03-16] Dostopno na URL: http://www.ff.uni-lj.si/oddelki/biblio/Knjiznica/knj3/KO_BINK.htm
- O sistemu COBISS.SI. 2006. [online] [uporabljeno 2006-08-21] Dostopno na URL: http://home.izum.si/cobiss/ocobissu/o_sistemu_COBISS-SI.htm
- Odredba o smeri in stopnji strokovne izobrazbe, učiteljev splošnoizobraževalnih predmetov in drugih strokovnih delavcev v poklicnem in strokovnem izobraževanju. *Ur. l. RS*, št. 60/1999.
- Odredba o smeri izobrazbe strokovnih delavcev v devetletni osnovni šoli. *Ur. l. RS*, št. 57/1999.
- Palčič D. 2002. *Dejavniki odlaganja rojstev v starejša leta v Sloveniji: diplomsko delo* (Ekonomška fakulteta). Ljubljana: samozal.
- Pinter A. 2004. Od zadovoljnega k uspešnemu uporabniku knjižnic: konceptualni in metodološki elementi raziskovanja uporabnikov. *Knjižnica*, 48, 3, str. 33-58

- Podprimo razvoj knjižnic - "nebodigatreba" slovenskih občin! 2004. *Knjižničarske novice*, 14, 3, str. 4-5
- Potočnik V., Božič M. 2004. Izobrazbena struktura zaposlenih v visokošolskih in specialnih knjižnicah v Sloveniji in EU. V *Vloga specialnih in visokošolskih knjižnic v procesu evropske integracije: zbornik referatov*. Ljubljana: Zveza bibliotekarskih društev Slovenije
- Pravilnik o izdaji dovoljenja za vzajemno katalogizacijo. *Ur. l. RS*, št. 127/2004.
- Pravilnik o normativih in standardih za izvajanje izobraževalnih programov za pridobitev poklicne in srednje strokovne izobrazbe. *Ur. l. RS*, št. 76/2003.
- Pravilnik o normativih in standardih za izvajanje programa devetletne osnovne šole. *Ur. l. RS*, št. 81/2004.
- Pravilnik o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe. *Ur. l. RS*, št. 73/2003.
- Program izobraževanja IZUM*. 2008. Maribor: IZUM
- Program izobraževanja NUK*. 2008. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica
- Predlog bolonjskega predmetnika na Oddelku za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo*. 2005. Ljubljana, Oddelek za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo: 1 cd.
- Predmetnik na dodiplomskem študiju na Oddelku za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo*. 2005. [online] [uporabljeno 2005-05-20] Dostopno na URL: <http://ff.uni-lj-si/biblio/dodipl.htm>
- Predmetnik na podiplomskem študiju na Oddelku za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo*. 2005. [online] [uporabljeno 2005-05-20] Dostopno na URL: <http://ff.uni-lj-si/biblio/podipl.htm>
- Prenovljeni drugostopenjski študijski program Bibliotekarstvo*. 2007. [online] [uporabljeno 2007-06-26] Dostopno na URL: <http://www.ff.uni-lj.si/oddelki/biblio/Bolonja2-BIB-Index.htm>
- Prenovljeni drugostopenjski študijski program Informacijska znanost z bibliotekarstvom*. 2007. [online] [uporabljeno 2007-06-26] Dostopno na URL: <http://www.ff.uni-lj.si/oddelki/biblio/Bolonja2-IZ-Index.htm>
- Prenovljeni drugostopenjski študijski program Založniški študiji*. 2007. [online] [uporabljeno 2006-06-27] Dostopno na URL: <http://www.ff.uni-lj.si/oddelki/biblio/Bolonja2-ZAL-Index.htm>
- Prenovljeni prvostopenjski študijski program Bibliotekarstvo in informatika*. 2007. [online] [uporabljeno 2007-06-27] Dostopno na URL: <http://www.ff.uni-lj.si/oddelki/biblio/default.htm>
- Prva dopolnitev Seznama znanstvenih naslovov in njihovih okrajšav. *Ur. l. RS*, št. 17/2007.
- Raju J. 2003. The "core" in library and/or information science education and training. *Education for information*, 21, str. 229-242
- Rutar A. 2005. *Delovna mesta univerzitetno diplomiranih bibliotekarjev v diplomsko delo* (Filozofska fakulteta). Ljubljana: samozal.
- Samoupravni sporazum o pridobivanju strokovnih kvalifikacij bibliotekarske stroke. *Ur. l. SRS*, št. 30/1980.
- Seznam občin v Sloveniji*. 2008. [online] [uporabljeno 2008-03-28] Dostopno na URL: http://sl.wikipedia.org/wiki/Seznam_ob%C4%8Din_v_Sloveniji
- Slovar slovenskega knjižnega jezika*. 2005. [online] [uporabljeno 2006-10-06] Dostopno na URL: <http://slovarji.ckk.uni-lj.si/>
- Slovenske knjižnice na kratko v letu 2004*. 2005. [online] [uporabljeno 2005-08-21] Dostopno na URL: <http://www.nuk.uni-lj.si/kis/2004/kis04uvod.doc>
- Slovenske knjižnice v številkah: splošne knjižnice: zaposleni. 1997-2004*. [online] [uporabljeno 2006-09-25] Dostopno na URL: <http://www.nuk.uni-lj.si/kis/podatki.html>
- Sobol T. J. 1997. Classroom training for publishing. *Journal of scholarly publishing*, str. 264-240
- Standards for accreditation of master's programs in library and information studies 1992*. 2006. [online] [uporabljeno 2006-02-01] Dostopno na URL: <http://www.ala.org/ala/accreditation/accredstandards/standards.htm>
- Stieg M. F. 1992. *Change and challenge in library and information science education*. Chicago, London: American Library Association
- Svetlik I. 2004. Uvod: razpoke v zgodbi o uspehu. V *Razpoke v zgodbi o uspehu: primerjalna analiza upravljanja človeških virov v Sloveniji*. Ljubljana: Sophia
- Šauperl A. 2005. Izobraževanje za katalogizacijo in organizacijo informacij. *Knjižnica*, 49, 3, str. 95-111

- Šauperl A., Saye J. D. 1999. Library and information science education in the United States: a look back at the past twenty-years and plans for the next decade. *Knjižnica*, 43, 2/3, str. 113-130
- Šircelj M. 1982. Šolanje knjižničarjev na srednji stopnji in spremljajoča problematika. V *Izobraževanje knjižničnih delavcev : strokovno posvetovanje, Tolmin 15. 10. 1982*. Ljubljana: Društvo bibliotekarjev Ljubljana, str.
- Urbanija J. 2002. Prilagajanje študijskega programa bibliotekarstva novim trendom v knjižničarstvu. V *Vloga specialnih knjižnic pri pospeševanju družbenega in gospodarskega razvoja. Izobraževalni management v specialnih knjižnicah: IX. posvetovanje Sekcije za specialne knjižnice, Zveza bibliotekarskih društev Slovenije, Ljubljana, 14.-15. november 2002*. Česnovar N. (ur.). Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica, str. 3-10
- Uredba o uvedbi in uporabi standardne klasifikacije dejavnosti. *Ur. l. RS*, št. 2/2002.
- Uredba vlade o uvedbi in uporabi standardne klasifikacije poklicev. *Ur. l. RS*, št. 28/1997.
- Veselko M. 1982. Šolanje knjižničnih delavcev na višji stopnji. V *Izobraževanje knjižničnih delavcev: strokovno posvetovanje, Tolmin 15. 10. 1982*. Ljubljana: Društvo bibliotekarjev Slovenije
- Vovk D. 2004. *Knjižnice in kadrovski management: načrtovanje in zaposlovanje kadrov: diplomsko delo* (Filozofska fakulteta). Ljubljana: samozal.
- Weech T. L., Konieczny A. M. 2007. Alternative careers for graduates of LIS schools: the North America perspective - an analysis of the literature. *Journal of librarianship and information science*, 39, 2, str. 67-78
- Wilson T. D. 2001. Mapping the curriculum in information studies. *New library world*, 1170/1171, str. 436-442
- Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja. *Ur. l. RS*, št. 16/2007
- Zakon o knjižničarstvu. *Ur. l. RS*, št. 87/2001.
- Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja. *Ur. l. RS*, št. 12/1996 in dopolnitve.
- Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o visokem šolstvu. *Ur. l. RS*, št. 63/2004.
- Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo. *Ur. l. RS*, št. 96/2002.
- Žumer M. 2005. Nove razmere, novi izzivi: prenova študijskega programa na Oddelku za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo. V *Informacijski viri in storitve knjižnic v elektronskem okolju: zbornik referatov*. Ambrožič M. (ur.) Ljubljana: Zveza bibliotekarskih društev Slovenije, str. 283-290

IZJAVA

Izjavljam, da je magistrsko delo z naslovom »Zaposlitvene možnosti diplomiranih bibliotekarjev glede na trende razvoja stroke in družbe« v celoti moje avtorsko delo.

Maja Božič

**PRILOGA A: ANKETNI VPRAŠALNIK IN SPREMNI DOPIS POSLAN PO POŠTI
SKUPAJ Z ANKETNIM VPRAŠALNIKOM VODJEM KNJIŽNIC**

Vprašalnik

1. TIP KNJIŽNICE

1.1 Obkrožite tip knjižnice. (1 možen odgovor)

a. splošna	c. visokošolska
b. narodna	d. specialna

1.2 Če ste obkrožili visokošolska ali specialna knjižnica, prosim obkrožite tudi področje katerega vaša knjižnica pokriva. (1 možen odgovor)

Specialne knjižnice:

- a. industrija in trgovina
- b. kultura
- c. vlada
- d. znanost
- e. zdravstvo
- f. drugo

Visokošolske knjižnice:

- a. knjižnice UL
- b. knjižnice UM
- c. knjižnice UP
- d. knjižnice drugih visokošolskih zavodov
- e. drugo

1.3 Ali je vaša knjižnica (1 možen odgovor):

a. samostojna	b. nesamostojna

2. OKOLJE KNJIŽNICE

2.1 Obkrožite okolje v katerem deluje knjižnica. (1 možen odgovor)

- a. mesto nad 100.000 prebivalcev (Ljubljana, Maribor)
- b. mesto nad 15.000 prebivalcev (Trbovlje, Jesenice, Velenje, NM, KP, KR, CE)
- c. mesto nad 5.000 prebivalcev
- d. mesto nad 1.000 prebivalcev
- e. mesto, vas z manj kot 1.000 prebivalcev

2.2 Obkrožite regija v kateri deluje knjižnica. (1 možen odgovor)

a. Dolenjska	g. Osrednje slovenska
b. Gorenjska	h. Podravska
c. Goriška	i. Pomurska
d. Koroška	j. Savinjska
e. Notranjsko-kraška	k. Spodnje posavska
f. Obalno-kraška	l. Zasavska

3 ZNANJE UNIVERZITETNO DIPLOMIRANIH BIBLIOTEKARJEV

3.1 Pogrešate, da univerzitetno diplomirani bibliotekarji še nimajo licence za vnos podatkov v COBISS? Prosim obrazložite odgovor.

DA – zakaj? _____

NE – zakaj? _____

3.2 Znanje univerzitetno diplomiranih bibliotekarjev in potrebe knjižnic.

Prosim, v **stolpcu A** ocenite znanja, sposobnosti univ. dipl. bibl. glede na vaše izkušnje, pri čemer je ocena 1=nezadostno, 2=pomanjkljivo, 3=dobro/zadovoljivo, 4=prav dobro, 5=odlično.

V **stolpcu B** ocenite, koliko so ta znanja pomembna za delo v vaši knjižnici. Pri tem upoštevajte lestvico od 1 do 5 (1=nepotrebno, 5=zelo potrebno).

Znanje / sposobnosti	Stolpec A: Znanje univ. dipl. bibl.	Stolpec B: Znanja potrebna v knjižnici
Delo z uporabniki	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
Vzgoja in izobraževanje uporabnikov	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
Poznavanje bibliotekarske etike	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
Katalogizacija	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
Klasifikacija	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
Poznavanje COBISS-a	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
Management	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
Marketing	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
Postavljanje internetnih strani	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
Poznavanje in uporaba Interneta	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
Poznavanje in uporaba podatkovnih baz	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
Sodobne tendence v bibliotekarstvu	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
Splošna razgledanost	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
Zaščita in restavriranje knjižnega gradiva	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
Zgodovina bibliotekarstva	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
Znanje tujih jezikov	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
Poznavanje raziskovalnih metod v knjižničarstvu (bibliometrija, statistika ipd.)	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
Poznavanje slovenskega knjižničnega sistema	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5

4 ZAPOSLOVALNA POLITIKA

4.1 Kako bi ocenili vlogo vodje knjižnice pri kadrovanju v vaši knjižnici?

(1 možen odgovor)

- a. vodja knjižnica nima nobene vloge
- b. vodstvo nadrejene institucije vpraša vodje knjižnice za mnenje in ga tudi upošteva
- c. pri zaposlovanju ima odločilno vlogo vodja knjižnica

4.1 Ali vaša knjižnica predvideva v naslednjih 5 letih kakšne dolgoročne zamenjave strokovnih kadrov? Kakšne? (možno več odgovorov)

- a. upokojitve – koliko? _____
- b. odpuščanje - zakaj in koliko? _____
- c. odpiranje novih delovnih mest - zakaj in koliko? _____
- d. ne načrtujemo zamenjav

4.2 Katera od navedenih možnosti zaposlitve pridejo v poštev za predvidene, v prejšnjem vprašanju omenjene, zamenjave v vaši knjižnici?

(možno več odgovorov)

a. zaposlitev za določen čas	f. zaposlitev za polovični delovni čas
b. zaposlitev za nedoločen čas	g. javna dela preko ZRSZ
c. honorarno delo	h. notranja reorganizacija
d. zaposlitev pripravnika	i. ukinitve delovnega mesta
e. zaposlitev za polni delovni čas	j. drugo: _____

4.3 Kakšnemu kadru boste dajali prednost pri novih zaposlovanjih na delovnih mestih kjer se zahteva vsaj VII. Izobrazbena stopnja in bibliotekarski strokovni izpit?

(1 možen odgovor)

- a. kakršna koli univerzitetna izobrazba
- b. univerzitetna izobrazba bibliotekarske smeri
- c. univerzitetna izobrazba, ustrezna znanstvenemu področju naše knjižnice
- d. magister znanosti: smer: _____
- e. doktor znanosti: smer: _____

Prosim, obrazložite zgornji odgovor: _____

5 ZAPOSLENI V KNJIŽNICI

5.1 Ali ste imeli oz. načrtujete v letošnjem letu honorarne zaposlitve? Če da, kakšne in koliko? Pri tem upoštevate EPZ (ekvivalent polne zaposlitve) in ga izrazite v decimalnih številkah.

- a. delo preko študentskega servisa _____
- b. javna dela preko ZRSZ _____
- c. honorarna zaposlitve ustreznih strokovnjakov _____
- d. ne zaposlujeemo honorarno

5.2 Starostna in izobrazbena struktura v knjižnici redno zaposlenega strokovnega kadra. Prosimo izpolnite tabelo in pri tem upoštevate EPZ (ekvivalent polne zaposlitve) in ga izrazite v decimalnih številkah. Pri tem ne upoštevajte občasne ali stalne honorarne pomoči.

Izobrazba / starost	Srednja	Višja			Dodiplomska		Podiplomska			SKUPAJ
		Višji knji-žničar (PA)	drugo	Univ. dipl. bibl.	Druge smeri	Mag. bibl. znan.	Mag. drugih smeri	Dr. bibl. znan.	Dr. drugih smeri	
Do 25 let										
25 – 35										
35 – 45										
45 – 55										
Nad 55 let										
SKUPAJ										

Bi želeli še kaj dodati? _____

Hvala za Vaš čas in trud!

PRILOGA B: ANKETNI VPRAŠALNIK ZA INFORMATIKE

Spoštovani,

sem podiplomska študentka bibliotekarstva na Oddelku za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani. Vprašalnik, ki je pred vami, je del širše raziskave zaposlitvenih možnosti diplomantov našega Oddelka. Na vas se obračam s prošnjo po pomoči pri delu omenje raziskave, ki govori o zaposlitvenih možnostih diplomantov drugostopenjskega študija informacijske znanosti z bibliotekarstvom. Anketa je anonimna, rezultati pa bodo uporabljeni izključno v raziskovalne namene.

Prosim, da anketo vrnete na registracijski pult.

Maja Božič

Tip podjetja v katerem ste zaposleni: (obkrožite eno možnost)

a.	s. p.	d.	d. d.
b.	d. o. o.	e.	javna institucija
c.	k. d.	f.	drugo: (napišite) _____

Kaj je za vaše podjetje informacijska znanost/informatika: (obkrožite eno možnost)

a.	osnovna dejavnost	b.	podpora podjetju

Katere dejavnosti, s področja informacijske znanosti/informatike, opravlja vaše podjetje oz. poseben oddelek v njem? (obkrožite vsaj eno možnost)

a.	svetovanje o računalniških napravah
b.	svetovanje in oskrba z računalniškimi programi
c.	obdelava podatkov
d.	omrežne podatkovne storitve
e.	vzdrževanje in popravila pisarniških in računskih strojev ter računalniških naprav
f.	hramba/arhiviranje dokumentov
g.	posredovanje dokumentov
h.	izobraževanje
i.	drugo: (napišite) _____

Katere fakultete, po vašem vedenju, izobražujejo informacijske strokovnjake? (dopišite)

Za katera delovna mesta v vašem podjetju zaposlujete informacijske strokovnjake? (dopišite)

Diplomanti katerih fakultet trenutno zasedajo delovna mesta našeta v prejšnjem odgovoru? (dopišite)

Ali v vašem podjetju/oddelku vidite mesto za strokovnjaka, ki je usposobljen za delo v povezavi z hrambo in posredovanjem informacij, ter izobraževanjem? (dopišite)

Da	Ne	Delno	Ne morem
----	----	-------	----------

Ali se strinjate s trditvijo: »Informacijska znanost vsebuje tudi področja dela s t.i. bibliografskimi informacijami in s publikacijami v različnih digitalnih oblikah?« (dopišite)

Da	Ne	Delno	Ne morem
----	----	-------	----------

Prosim, ocenite katera znanja naj bi po vašem mnenju imel informacijski strokovnjak? (ocenite: 0 – ne morem oceniti, 1 – ne potrebuje, 2 – delno potrebuje 3 – zelo potrebuje)

<i>Znanje/kompetenca</i>	<i>Ocena</i>			
Poznavanje osnov programiranja	0	1	2	3
Poznavanje osnov programiranja v jezikih C, Java	0	1	2	3
Poznavanje orodij za programiranje	0	1	2	3
Poznavanje uporabnih programov (besedila, grafika, računanje, internet, ...)	0	1	2	3
Podrobno poznavanje računalniške programske opreme in njene namestitve	0	1	2	3
Poznavanje strojne opreme in njene namestitve	0	1	2	3
Vzdrževanje strojne opreme	0	1	2	3
Programiranje strojne opreme	0	1	2	3
Poznavanje različnih podatkovnih struktur in algoritmov za delo z njimi	0	1	2	3
Poznavanje osnovne računalniške strukture, programiranje v zbirnem jeziku	0	1	2	3
Poznavanje statističnih metod	0	1	2	3
Poznavanje kodiranja informacij	0	1	2	3
Poznavanje osnovnih algoritmov za sortiranje in reševanje nekaterih problemov	0	1	2	3
Poznavanje teoretičnih principov delovanja različnih sistemov in simuliranje le-teh	0	1	2	3
Poznavanje digitalnih vezij, različnih komponent strojne opreme	0	1	2	3
Poznavanje osnovnih pojmov in principov ekonomije	0	1	2	3
Poznavanje osnov vodenja skupin	0	1	2	3
Poznavanje osnov pri razvoju programske opreme	0	1	2	3
Poznavanje različnih operacijskih sistemov	0	1	2	3
Organizacija in načrtovanje podatkovnih baz	0	1	2	3
Poznavanje podatkovnih jezikov	0	1	2	3
Poznavanje operacijskih raziskav	0	1	2	3
Izdelava spletnih strani	0	1	2	3
Poznavanje osnov sociologije	0	1	2	3
Poznavanje osnov komunikologije	0	1	2	3
Poznavanje osnov politologije	0	1	2	3
Poznavanje statistične analize podatkov	0	1	2	3
Poznavanje načinov raziskovanja: anketna metodologija	0	1	2	3
Označevalni jeziki (npr. HTML)	0	1	2	3
Povpraševalni jeziki (SQL in QBE)	0	1	2	3
Samostojna uporaba informacijskih virov (informacijska pismenost)	0	1	2	3
Suverenost v uporabi informacijske tehnologije	0	1	2	3
Razumevanje osnovnih načel organizacije znanja, poznavanje informacijskega cikla	0	1	2	3
Poznavanje sistemov za poizvedovanje in bibliometrijo	0	1	2	3
Poznavanje razvoja indok dejavnosti, informacijskega procesa	0	1	2	3
Poznavanje postopkov posredovanje selektivnih informacij, oblik informiranja	0	1	2	3
Poznavanje standardov za pripravo izvlečkov, kazal	0	1	2	3
Poznavanje avtorskih in sorodnih pravic	0	1	2	3
Poznavanje metod in ciljev vrednotenja informacij	0	1	2	3
Poznavanje načinov poizvedovanja po različnih modelih podatkovnih zbirk	0	1	2	3
Poznavanje načrtovanja informacijskih sistemov	0	1	2	3
Poznavanje avtomatskega indeksiranja	0	1	2	3
Poznavanje nebibliografskih sistemov (zbirke polnih dokumentov, hipertekst, multimediji)	0	1	2	3
Poznavanje načela odprtega dokumenta in s tem povezanih standardov	0	1	2	3
Poznavanje arhitektur zbirke podatkov	0	1	2	3
Poznavanje standardov za iskanje informacij v distribuiranem okolju	0	1	2	3
Pedagoška znanja potrebna za izobraževanje uporabnikov	0	1	2	3

Za konec prosim napišite vašo formalno izobrazbo: _____

Hvala za sodelovanje! Prosim, da anketo vrnite na registracijski pult.

PRILOGA C: ANKETNI VPRAŠALNIK ZA ZALOŽNIKE

Spoštovani udeleženci 5. kongresa Društva slovenskih založnikov!

Sem podiplomska študentka bibliotekarstva na Oddelku za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani. Vprašalnik, ki je pred vami, je del širše raziskave zaposlitvenih možnosti diplomantov našega oddelka.

Na vas se obračam s prošnjo za sodelovanje pri delu omenjene raziskave, ki se osredotoča na zaposlitvene možnosti diplomantov drugostopenjskega študija založniških študij. Snovalci študijskega programa predvidevajo, da boste ravno vi, založniki največji delodajalci omenjenim diplomantom. Anketa je raziskovalna, poleg tega pa vas seznani tudi z novo možnostjo izobraževanja v vaši stroki.

Anketa je anonimna, rezultati bodo uporabljeni izključno v raziskovalne namene.

Prosim, vrnite izpolnjeno anketo na registracijski pult. Vnaprej hvala za sodelovanje.

Maja Božič, univ. dipl. bibl.

1. Tip podjetja: (obkrožite eno možnost)

a.	s. p.	d.	d. d.
b.	d. o. o.	e.	drugo: _____
c.	k. d.		

2. Ali je založništvo vaša primarna dejavnost? (obkrožite eno možnost)

da
ne

3. Katere dejavnosti s področja založništva opravlja vaše podjetje oz. poseben oddelek v njem? (obkrožite vsaj eno možnost)

- a. Izdajanje knjig
- b. Izdajanje časopisov
- c. Izdajanje revij in periodike
- d. Izdajanje posnetih nosilcev zvočnega zapisa
- e. Drugo založništvo

4. Ali v vašem podjetju/oddelku vidite mesto diplomanta študija založniških študij? (obkrožite)

Da	Ne	Delno	Ne morem
----	----	-------	----------

5. Za katera delovna mesta bi v vašem podjetju lahko kandidirali diplomanti študija založniških študij? (dopišite)

6. Strokovnjaki s kakšno izobrazbo trenutno zasedajo delovna mesta našeta v prejšnjem odgovoru? (dopišite)

7. Ali bi bili pripravljeni napotiti zaposlene na drugostopenjski založniški študij?

Da	Ne	Delno	Ne morem
----	----	-------	----------

- 8. Prosim, ocenite katera znanja naj bi po vašem mnenju imel strokovnjak s področja založništva.** (ocenite: 0 – ne morem oceniti, 1 – ne potrebuje, 2 – delno potrebuje 3 – zelo potrebuje)

Znanje	Ocena			
Samostojna uporaba informacijskih virov (informacijska pismenost)	0	1	2	3
Samostojna uporaba informacijske tehnologije	0	1	2	3
Sposobnost medsebojnega povezovanja bibliotekarstva, informacijske znanosti in knjigarstva ter njihovega povezovanja s sorodnimi disciplinami	0	1	2	3
Razumevanje geneze informacijske družbe skozi zgodovino knjige, tiska in knjižnic	0	1	2	3
Razumevanje organizacije in narave dela v založniško-medijskih hišah v družbenem in zgodovinskem kontekstu	0	1	2	3
Razumevanje uredniške, trženjske, oblikovalske in proizvodne funkcije založniškega procesa	0	1	2	3
Oblikovanje in urejanje informacij	0	1	2	3
Poznavanje značilnosti tržnega sistema založništva	0	1	2	3
Poznavanje mednarodnih knjižnih organizacij	0	1	2	3
Poznavanje organizacije založništva v Sloveniji	0	1	2	3
Poznavanje osnov avtorskega prava, odnosa med avtorjem in založbo	0	1	2	3
Poznavanje varovanja avtorskih pravic v Sloveniji; Zakon o avtorski in sorodnih pravicah in določila glede založništva in knjige	0	1	2	3
Poznavanje mednarodnega varstva avtorskih pravic	0	1	2	3
Poznavanje pomena kolektivnih organizacij za uveljavljanje avtorskih pravic	0	1	2	3
Poznavanje vpliva sodobnega razvoja tehnologije na založništvo	0	1	2	3
Poznavanje značilnosti elektronskega založništva (založniški proces, varstvo avtorskih pravic)	0	1	2	3
Poznavanje vpliva in pomena sodobne informacijske tehnologije na preobrazbo založništva	0	1	2	3
Poznavanje trženja v založništvu	0	1	2	3
Poznavanje značilnosti knjige kot tržnega blaga	0	1	2	3
Poznavanje metode kalkulacije prodajne cene knjige	0	1	2	3
Poznavanje vloge majhnega trga na založniško politiko	0	1	2	3
Poznavanje procesa priprave knjige v založbi (vloga uredništva, naloge urednikov in drugih sodelavcev)	0	1	2	3
Poznavanje delovanja založbe kot gospodarskega podjetja	0	1	2	3
Poznavanje postopkov priprave rokopisa za tisk	0	1	2	3
Poznavanje sodobnega oblikovanja knjig	0	1	2	3
Poznavanje poteka tiskanja (načini tiskanja, potek dela v tiskarni in založbi, reprodukcija slik, dodelava knjige, sodobni postopki tiskanja)	0	1	2	3
Poznavanje načinov stika s trgom	0	1	2	3
Poznavanje odnosa z javnostmi	0	1	2	3
Poznavanje prodajnih poti za knjigo in spodbujanje prodaje v založbi	0	1	2	3
Poznavanje postopkov načrtovanja in vodenja trženjske politike v založbi	0	1	2	3
Poznavanje funkcij in vrst knjigarn	0	1	2	3

Prosim, vrnite izpolnjeno anketo na registracijski pult.

Najlepša hvala za sodelovanje.

Želite biti obveščeni o objavi rezultatov ankete? Napišite svoj elektronski naslov:

PRILOGA D: STATISTIČNE REGIJE

(Katalog regionalnih delitev Slovenije 2001, 2004)

DOLENJSKA REGIJA

17 Črnomelj
73 Metlika
85 Novo mesto
109 Semič
119 Šentjernej
121 Škocjan²⁾
130 Trebnje³⁾
157 Dolenjske Toplice
170 Mirna Peč
193 Žužemberk

GORENJSKA REGIJA

3 Bled
4 Bohinj
12 Cerklje na
Gorenjskem
27 Gorenja vas -
Poljane
41 Jesenice
52 Kranj
53 Kranjska Gora
82 Naklo
95 Preddvor
102 Radovljica
117 Šenčur
122 Škofja Loka
131 Tržič
146 Železniki
147 Žiri
163 Jezersko
192 Žirovnica

GORIŠKA

1 Ajdovščina
6 Bovec
7 Brda
14 Cerklje na
Idrija
44 Kanal
46 Kobarid
75 Miren - Kostanjevica
84 Nova Gorica
128 Tolmin
136 Vipava
183 Šempeter - Vrtojba

KOROŠKA REGIJA

16 Črna na Koroškem
25 Dravograd
74 Mežica

76 Mislinja
81 Muta
93 Podvelka
101 Radlje ob Dravi
103 Ravne na Koroškem
112 Slovenj Gradec
141 Vuzenica
175 Prevalje
177 Ribnica na Pohorju

***NOTRANJSKO-
KRAŠKA REGIJA***

13 Cerknica
38 Ilirska Bistrica
65 Loška dolina
91 Pivka
94 Postojna
150 Bloke

***OSREDNJE SLOVENSKA
REGIJA***

5 Borovnica
8 Brezovica
20 Dobropolje
21 Dobrova - Polhov
Gradec
22 Dol pri Ljubljani
23 Domžale
32 Grosuplje
37 Ig
39 Ivančna Gorica
43 Kamnik
48 Kočevje
60 Litija
61 Ljubljana
64 Logatec
66 Loški Potok
68 Lukovica
71 Medvode
72 Mengeš
77 Moravče
88 Osilnica
104 Ribnica
123 Škofljica
134 Velike Lašče
138 Vodice
140 Vrhnika
162 Horjul
164 Komenda
165 Kostel
179 Sodražica

186 Trzin

***PODRAVSKA
REGIJA***

18 Destrnik
24 Dornava
26 Duplek
28 Gorišnica
42 Juršinci
45 Kidričevo
55 Kungota
58 Lenart
69 Majšperk
70 Maribor
87 Ormož
89 Pesnica
96 Ptuj
98 Rače - Fram
108 Ruše
113 Slovenska Bistrica
115 Starše
118 Šentilj
135 Videm
143 Zavrč
148 Benedikt
153 Cerkvenjak
159 Hajdina
160 Hoče - Slivnica
167 Lovrenc na
Pohorju
168 Markovci
169 Miklavž na
Dravskem polju
171 Oplotnica
172 Podlehnik
178 Selnica ob Dravi
181 Sveta Ana
182 Sveti Andraž v
Slov. gorah
185 Trnovska vas
191 Žetale

OBALNO-KRAŠKA REGIJA

19 Divača
35 Hrpelje - Kozina
40 Izola/Isola
49 Komen
50 Koper/Capodistria
90 Piran/Pirano
111 Sežana

POMURSKA REGIJA

2 Beltinci
10 Tišina
15 Črenšovci
29 Gornja Radgona
31 Gornji Petrovci
33 Šalovci
47 Kobilje
56 Kuzma
59 Lendava/Lendva
63 Ljutomer
78 Moravske Toplice
80 Murska Sobota
86 Odranci
97 Puconci
100 Radenci
105 Rogašovci
116 Sveti Jurij

132 Turnišče
152 Cankova
156 Dobrovnik/Dobronak
158 Grad
161 Hodoš/Hodos
166 Križevci
176 Razkrižje
187 Velika Polana
188 Veržej

SAVINJSKA REGIJA

11 Celje
30 Gornji Grad
51 Kozje
57 Laško
62 Ljubno
67 Luče
79 Mozirje
83 Nazarje
92 Podčetrtek
99 Radeče
106 Rogaška Slatina
107 Rogatec
114 Slovenske Konjice
120 Šentjur pri Celju
124 Šmarje pri Jelšah
125 Šmartno ob Paki
126 Šoštanj

127 Štore
133 Velenje
137 Vitanje
139 Vojnik
144 Zreče¹⁾
149 Bistrica ob Sotli
151 Braslovče
154 Dobje
155 Dobrna
173 Polzela
174 Prebold
180 Solčava
184 Tabor
189 Vranksko
190 Žalec

SPODNJEPOSAVSKA REGIJA

9 Brežice
54 Krško
110 Sevnica

ZASAVSKA REGIJA

34 Hrastnik
129 Trbovlje
142 Zagorje ob Savi

Katalog regionalnih delitev 2001

karta št. 26

**Statistične regije do leta 2000 in občine (192),
veljavne od 1. 1. 1999 dalje**

